

A mediáció és a bírósági eljárások kapcsolata Magyarországon

2009/2010. évi kísérleti bírósági mediációs program kiértékelése

3.3. verzió

Budapest, 2010. március 17.

Közreműködtek:

Fürjes Balázs
Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta
Dr. Gyulai Edina
Dr. Handó Tünde
Dr. Krémer András
Dr. Németh Szabolcs
Dr. Polgárné dr. Vida Judit
Dr. Réczey Katalin
Dr. Sipőcz Gáborné dr. Ferenczi Zsuzsanna
Dr. Somodi Éva
Dr. Tolnai Katalin

Szerkesztők:

Fürjes Balázs
Dr. Krémer András
Dr. Somodi Éva

Verzió követés

Verzió szám	Dátum	Változást végző	Változtatás lényege
1.0	Szept 26	Fürjes Balázs	Alapdokumentum, melynek célja az ötlépéses elemzés struktúráját megadni, amely keretet ad a szakmai vitához, és amelyhez mindenki hozzáfűzheti a véleményét.
2.0.	Nov. 24.	Dr. Réczey Katalin	Véleményezés, észrevételezés
2.9	10.02.08	Dr. Krémer András	A korábbi javaslatok szintetizálása, a fennmaradó eldöntendő kérdések kiemelése.
2.9.1	10.02.10	Dr. Krémer András	További javítások, szerkesztések
3.0.	24. 02.10	Dr. Somodi Éva	Javítások, szerkesztések a megbeszéltek, továbbá András és Szabolcs észrevételei alapján
3.1.	04.03.10.	Dr. Réczey Katalin	Javítások, észrevételek
3.2	05.03.10.	Dr. Somodi Éva	Szerkesztések Szabolcs, Kata, Márta, András anyaga alapján, javítások
3.3	15.03.10.	Dr. Krémer András és Dr Somodi Éva	Szerkesztések, javítások
	16.03.10	Dr. Németh Szabolcs	Javítások
	17.03.10	Dr. Krémer András és Dr Somodi Éva	Szerkesztések, javítások Szabolcs, Kata, Márta, Tünde anyaga alapján,

1 Mediáció Magyarországon.....	5
1.1 Az alternatív vitarendezés fajtái.....	5
1.2 Az együttműködés hiánya és a problémakezelési gyengeség, a társadalmi és gazdasági fejlődés elégtelenségének egyik alap-problémája.....	6
1.3 A piaci potenciál felbecsülése	7
1.3.1 A gazdálkodó szervezetek peresített jogvitái által okozott számszerűsíthető veszteségek.....	8
1.3.2 A gazdálkodó szervezetek peresített jogvitáihoz kapcsolódó nem számszerűsíthető károk	8
1.3.3 A látencia volumene.....	9
1.3.4 A nem gazdasági jellegű viták által okozott károk.....	9
1.3.5 A mediációval elérhető költségcsökkentés.....	10
1.3.6 Az állami szerepvállalás szükségessége.....	10
1.4 A törvényi szabályozás Magyarországon.....	11
1.4.1 A mediáció jogi alapjai.....	11
1.5 Mediáció jelenlegi elterjedtsége, sikerei Magyarországon.....	16
1.5.1 IRM értékelés.....	16
1.5.2 Az Országos Mediációs Egyesület tapasztalatai.....	17
1.5.3 A mediáció jelenlegi alkalmazási területei	18
1.6 Jövőbeli lehetőségek és kötelezettségek (EU).....	23
1.7 Nemzetközi tapasztalatok.....	24
2 A Kísérleti Program bemutatása.....	27
2.1 A Kísérleti Program előzményeinek ismertetése.....	27
2.1.1 Korábbi bírósági kezdeményezések	29
2.2 A jelenlegi Kísérleti Program célja.....	30
2.2.1 A Kísérleti Program működése és a bírósági eljárások időszerűsége.....	30
2.2.2 A Kísérleti Program tartalmára tett javaslatok.....	30
2.2.3 A bíróságok elvárásai a Programmal kapcsolatban.....	30
2.3 A Kísérleti Program megvalósulása.....	31
2.4 A Kísérleti Program kiértékelésének struktúrája.....	31
3 A Kísérleti Program kiértékelése	32
3.1 Eset kiválasztás.....	32
3.1.1 Mediációs útra korlátozott számú, de minél nagyobb megoldási eséllyel rendelkező ügyet kell terelni.....	32
3.1.2 A kiválasztásnak mind a passzív, mind az aktív útját követni kell.....	33
3.1.3 Az aktív kiválasztások közül a szűrőkritériumok váltak be a legjobban.....	35
3.1.4 A sikerhez megfelelő szervezeti háttér szükséges, bármilyen szűrőt is alkalmazzon a bíróság	38
3.1.5 Pertárgyérték szerinti megkülönböztetés lehetősége még nyitott kérdés.....	38
3.1.6 Nincs egyetértés, hogy a per mely szakaszában lehet mediációt kiejánlani.....	40
3.2 Ügyeletre terelés.....	41
3.2.1 A társadalmi szemléletváltás egy nagyon lassú haladást ígérő, de szükségszerű folyamat	41
3.2.2 A Kísérleti Programban egy előre definiált terelési módot teszteltünk.....	41
3.2.3 A megvalósítás során számos megoldandó feladat merült fel.....	43
3.2.3.1 Ügyelet megszervezése.....	43
3.2.3.2 Folyamatba illesztés.....	43
3.2.3.3 Jogszabály által biztosított motiváció.....	46
3.2.3.3.1 A perköltség viselése.....	46
3.2.3.3.2 Az eljárási illeték csökkentése.....	46

3.2.3.3.3 Egyeztetés a keresetlevél benyújtása előtt.....	47
3.2.3.4 Bíró eszköztára.....	48
3.2.3.5 Bíró motivációja.....	49
3.2.3.6 Felek motivációja.....	50
3.2.3.6.1 Aszimmetria.....	50
3.2.3.6.2 Ügyvédek szerepe.....	51
3.2.3.6.3 Bíróságok és a mediátorok közötti feladatmegosztás.....	51
4 A Program értékelése a számok tükrében.....	52
5 A Bírósági Mediáció jövője – Lehetséges kérdések, dilemmák a jogalkotásban a polgári jogi közvetítés alkalmazási körének szélesítése érdekében.....	61
5.1 A bírósági eljáráshoz kapcsolódó jogalkotási kérdések	63
5.1.1 A polgári anyagi és eljárási szabályokkal kapcsolatos felvetések.....	63
5.1.2 A felek mediációra való ösztönzése anyagi előnyök biztosításával:.....	64
5.1.3 A pert megelőzően a mediáció kötelező megkísérlése	65
5.1.4 Az ún. bírósági mediáció bevezetése:.....	66
5.1.5 A mediációra vonatkozó tájékoztató ülések megszervezése, mint európai uniós elvárás	67
5.1.6 A mediáció és a jogi segítségnyújtás kapcsolata.....	68
5.2 A közvetítés minőségének fokozását célzó javaslatok:.....	69
5.2.1 A jogi képviselők szerepével kapcsolatos javaslatok.....	69
5.2.2 A közvetítői megállapodások végrehajthatósága.....	69
6 A kísérleti program folytatására tett javaslatok:.....	69
6.1 A kísérleti program folytatásának célja.....	69
6.1.1 Tájékozottság a közvetítői eljárás lényegét, elérhetőségét illetően.....	70
6.1.2 A polgári ügyekben eljáró bírók figyelmének fókuszálása a megegyezés, egyeztetés jelentőségére.....	70
6.1.3 A bíróság munkaterhének csökkentése.....	70
6.1.4 A bírósági eljárást érintő szabályok kialakítása a bírósági tapasztalatok alapján....	71
6.2 A Kísérleti Program folytatásának módja	71
6.2.1 A programban részt vevő bíróságok körének bővítése.....	71
6.2.2 A programhoz kapcsolódás lehetősége a határokon átnyúló családi- és jogellenes gyermekelviteli ügyekben.....	71
6.2.3 További lehetőségek vizsgálata a munkaügyi perekben.....	72
6.2.4 Az egységes munkafolyamat kialakítása a programban résztvevők számára.....	72
6.3 A tájékoztatás	74
6.3.1 Tájékoztatás a bíróságon belül.....	74
6.3.2 Tájékoztatás a bírósági mediációról a szélesebb a közvélemény felé.....	74
6.4 A képzés.....	75
6.5 A program finanszírozása.....	76
6.6 A Mediációs Munkacsoport.....	76
7 Melléklet I.....	78
8 Melléklet II.....	80
9 Melléklet III.....	87
10 Melléklet IV.....	88
11 Melléklet V.....	97
12 Melléklet VI.....	98
13 Melléklet VII.....	99
14 Melléklet VIII.....	100
15 Melléklet IX.....	112

1 Mediáció Magyarországon

1.1 Az alternatív vitarendezés fajtái

A polgári jogviták feloldásának elsődleges jogállami eszköze a viták peres úton, állami bíróság által történő eldöntése, de a jogviták peren kívüli rendezésére Magyarországon a **rendes bírósági út mellett több alternatív módszert is biztosított a jogalkotó.**

A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény megteremtette az **arbitrációs eljárás** igénybevételének lehetőségét, amelynek során választottbírósként működő testület bírálja el az ügyet. Ennek az eljárásnak a rendes bírósági eljárással szemben az a legfőbb előnye, hogy a felek szabadon választják meg az eljáró tanácsot, az eljárási szabályok valamelyest egyszerűbbek, mint a rendes bírósági eljárásban, relatíve olcsóbb az eljárás, biztosított a konkrét üggyhez tartozó, (nem jogi jellegű) magas szintű szakértelem, az első fokon meghozott jogerős ítélet és a viszonylag gyors és egyszerű végrehajthatóság jelentősen meggyorsíthatja az ügy lezárását. A békéltetői eljárásra vonatkozó rendelkezéseket a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: **Fvtv.**) és a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: **Mt.**) is tartalmaz. Az Fvtv. a fogyasztói jogok érvényesítése érdekében létrehozta a területi gazdasági kamarák mellett működő békéltető testületeket. A békéltető testületek elsősorban az áruk és szolgáltatások minőségével, biztonságosságával és a termékfelelősségi szabályok alkalmazásával, valamint a szerződések megkötésével és teljesítésével kapcsolatos fogyasztói jogviták bírósági eljáráson kívüli rendezésével foglalkoznak. Elsődleges cél a fogyasztó és a gazdálkodó szervezet közötti fogyasztói jogvita egyezségeen alapuló rendezésének megkísérlése, ennek eredménytelensége esetén pedig az ügy eldöntése a fogyasztói jogok gyors, hatékony és egyszerű érvényesítésének biztosítása érdekében. Nem terjed ki a testület hatásköre azokra a fogyasztói jogvitákra, amelyekre jogszabály valamely hatóság hatáskörét megállapította. A békéltetői eljárás a fogyasztó, több fogyasztó esetében az érintettek felhatalmazása alapján a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezet kérelmére indul.

Az alternatív vitarendezés másik, hazánkban jelenleg kevésbé ismert és elterjedt – jelen tanulmányban vizsgált - intézménye a **mediációs eljárás**, melynek jogszabályi kereteit a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvénnyel (a továbbiakban: **Kvt.**) teremtette meg a jogalkotó.

A mediációs eljárás során a semleges **mediátor** (közvetítő) módszeres kommunikációs stratégia felhasználásával a vitában álló **feleket olyan helyzetbe hozza, hogy a saját érdekeiket szem előtt tartva** az egyezség létrehozásához vezető **utat megtalálják**. Kulcsszavak: az önkéntesség, pragmatikusság, jövő orientáltság. A felek önállóan hoznak döntést, ügyvédjeik nélkül vagy azok segítségével. Ezáltal ők határozzák meg a végeredményt is, és nem kell azzal a kockázattal számolniuk, hogy egy harmadik fél (bíróság vagy választott bíróság) hozzon egy számukra esetleg kedvezőtlen, de kötelező erejű döntést.

A polgári jogviták bíróságon kívüli rendezésének előnye a **Kvt.** miniszteri indokolása szerint, hogy az érdekelt felek ügyére sokkal **gyorsabb és olcsóbb** megoldással szolgálhat, mint a polgári peres eljárás, másrészt a közismerten **túlterhelt bíróságok tehermentesítését is jelentheti**, és emellett **hozzájárul a hazai konfliktuskezelő kultúra kialakításához és megszilárdításához is.**

A mediációs eljárás ezen előnyök dacára sem terjedt még el Magyarországon, ennek oka legfőképpen a kulturális gátló tényezőkben keresendő.

Megemlítendő továbbá: hogy az Mt. szabályai alapján létrehozott Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat elsősorban a munkaügyi kollektív viták rendezésére szolgál. E testület lényegében hármass tevékenységet lát el, békéltetést, közvetítést és döntőbíráskodást végez egy szervezeten belül. Lehetőség van egyéni munkaügyi jogviták keretében is igénybe venni a Szolgálat közvetítőinek tevékenységét, mint egyéni közvetítőket, de a szervezet alapszabálya erre nem terjed ki, a jogi szabályozás ezt nem teszi kötelezővé a munkaügyi jogvitában érintett felek részére.

1.2 Az együttműködés hiánya és a problémakezelési gyengeség, a társadalmi és gazdasági fejlődés elégtelenségének egyik alap-problémája

A hazai konfliktuskezelő kultúra kialakítása és megszilárdítása – s ennek fontos elemeként a közvetítői tevékenység (mediáció) szélesebb körben ismertebbé tétele - **társadalmi és gazdasági szempontból nem elhanyagolható jelentőséggel bír**, mert a modern társadalmak fejlettségére és azok gazdaságára a bizalomnak és együttműködési szintnek döntő befolyása van¹.

A sikeres modern társadalmak alapja az együttműködésre való hajlam, mely állítást a magyar kultúrát elsőként, módszertanilag megalapozott eredményekkel nemzetközi összehasonlításban is elemző GLOBE kutatás alátámasztott. A 62 országra² kiterjedő kutatás eredményei alapján Magyarország a társadalmi együttműködési hajlandóság tekintetében az utolsó előtti, azaz 61. lett a rangsorban!

A magyar ennek alapján egy atomjaira hullott, önérdek vezérelt és széthúzó társadalom, amely bizonytalansággal lehetne, ha tagjai saját adataik következményeikért is felelősséget vállalva megbíznának egymásban, mert **ha nő a felelősség és az együttműködési hajlandóság**, és megtanuljuk az adott helyzetből a lehető legtöbb közös eredményt kihozni, **akkor egészségileg, érzelmileg és gazdaságilag is nő a jólét**.³

Ezért is fontos rámutatni a mediációs eljárás társadalmi hasznosságára kapcsán arra, hogy az eljárás feladata éppen annak elősegítése, hogy a konfliktusban érintett felek egymással újra kommunikálni tudjanak, hogy a fennálló érdekellentét ne a helyzet további kiélezéséhez, elhúzódozó pereskedéshez, hanem lehetőség szerint a megoldás kidolgozásához, a vita megállapodással történő rendezéséhez vezessen, azaz a feleket szükség esetén megbékítve, az érdekmérlegben történő vitára és együttműködésre rávegye.

Az együttműködési hajlandóság fent vázolt hiánya hatalmas károkat okoz a magyar gazdaságnak, de egyben rendkívüli fejlődési lehetőségeket is magában rejt, mert a vázlatosan érintett szociológiai célok és következmények – a társadalmi szemléletváltás – számszerűsíthető gazdasági eredmény, megtakarítást eredményeznek.

¹ Részletes kifejtés az I. számú mellékletben

² A GLOBE vizsgálat Magyarországot az európai klaszterek közül a kelet-európaiba sorolta be Albániával, Örményországgal, Görögországgal, Kazahsztánnal, Lengyelországgal, Oroszországgal és Szlovéniával együtt.

BAKACSI Gy. / TAKÁCS S. / KARÁCSONYI A. / IMREK V. : Eastern European Cluster: tradition and transition. Journal of World Business 37. 2002

³ Részletes kifejtés az I. számú mellékletben

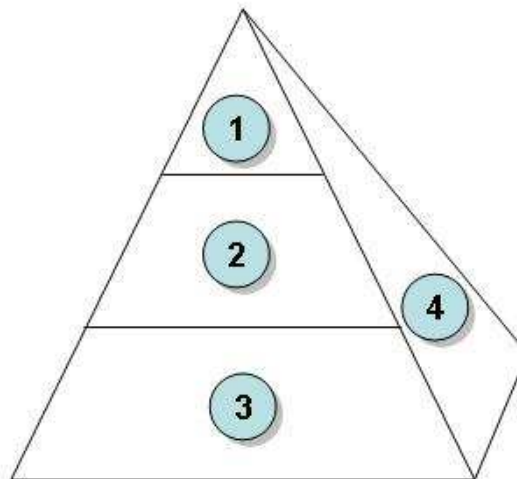
Érdekes megvizsgálunk, hogy az együttműködés hiányán túl mi az, ami még nyilvánvalóan rontja a társadalom működését, s akadálya a hazai konfliktuskezelő kultúra fejlődésének. Sok esetben tapasztalható, hogy a társadalom kisebb vagy nagyobb csoportjai, maga a közösség viselkedik saját érdekeivel ellentétben. Ennek legismertebb formája a rövidtávú vagy *kisebbségi érdekek előtérbe helyezése*. Ez utóbbiak méltánytalan érvényesülése gyakran a gazdasági szférában érhető tetten: jogszerű, de aránytalan, indokolatlan előnyszerzés, erőfölénnyel való visszaélés. A szélesebb értelemben vett társadalmi közösséget, csakúgy, mint a szűkebb csoportokat egyaránt jellemzi a *problémakezelési képesség hiánya*. Ez csúcsosodik ki a problémaspirálokban, az önmagukat és egymást gerjesztő negatív folyamatokban. Az intézményrendszerekben, így az igazságszolgáltatásban is megszokott az okok helyett az okozatok kezelése, a részproblémák megoldása. Az együttműködés hiánya tehát csak egyik oka az önző, önérdékkövető magatartásformának. Az egyén szintjén túl társadalmi szinten is megjelennek olyan negatív hajtóerők, melyek akadályai a társadalmi és a gazdasági érdekek összehangolásának. Ilyen a szerzési vágy, a mások érdekeit semmibe vevő tekintélyelvűség vagy önmegvalósítási vágy.

A gátló tényezők leküzdésének egyik, ha nem az első állomása a társadalmi tudat fejlesztése, a tudatosan etikus magatartási normák követése. Ehhez járul hozzá nagymértékben egy olyan konfliktuskezelő eljárásnak az alkalmazása, amely az egymás kölcsönös megbecsülését előtérbe helyező karaktere alapján alkalmas a vitakultúra tudatos fejlesztésére, a jogi kultúra átalakítására. Ezzel hozzájárulhatunk a társadalmi és gazdasági fejlődés, mint általános célkitűzés megvalósításához.

1.3 A piaci potenciál felbecsülése

Az együttműködés hiányából eredő károk a következő - az alábbi ábrán szemléltetett - tételekből állnak:

1. A gazdálkodó szervezetek peresített jogvitái által okozott számszerűsíthető veszteségek
2. Az ezekhez kapcsolódó nem számszerűsíthető károk
3. Nem peresített gazdasági viták okozta károk
4. Nem gazdasági jellegű viták okozta károk

1.3.1 A gazdálkodó szervezetek peresített jogvitái által okozott számszerűsíthető veszteségek

Magyarországon a **gazdálkodó szervezetek peresített jogvitái** (ebbe beleértjük a szervezeten belüli jogvitákat is - akár kártérítési, akár munkaügyi, vagy más -, valamint a szervezet és partnerei közötti jogvitákat) **évente 100 mrd Ft-ba kerülnek** a pereskedő feleknek, a magyar államnak, és ezzel áttételesen az egész társadalomnak.

A helyi és a megyei bíróságok előtt évente átlagosan 50 ezer gazdasági per indul, ezeknek összesített pertárgyértéke meghaladja a 100 mrd Ft-ot.⁴

A felmerülő károk jelentős része – 50 mrd Ft - **ügyvédi és bírósági eljárási költségként** merül fel, de hasonló volumenű **a vitássá tett vagyontárgyak és vagyoni értékű jogok lekötöttségéből** és értékromlásából, a **munkaerő idejének** és ebből következően egyéb módon hasznosítható teljesítményének **pazarlásából**, a pereskedés miatt **kihagyott lehetőségekből** származó veszteség.⁵

1.3.2 A gazdálkodó szervezetek peresített jogvitáihoz kapcsolódó nem számszerűsíthető károk

Az előző pontban felvázolt konkrét veszteségek mellett nehezen számszerűsíthető, de mindenesetre kimutatható veszteséget okoz az is, hogy a konfliktussal érintett felek vezetőinek és munkavállalóinak idejét a vita nagymértékben felemészti. A CEDR⁶ kutatása szerint 2006-ban egy átlagos 1 millió angol fontos per 3.2 év munkaidőt követelt meg a menedzsment részéről. Ebből a vállalaton belüli jogi osztály tevékenysége 172 munkanapot, a konfliktusban közvetlenül érdekelt vezetők munkája 430 munkanapot, míg a konfliktus miatt dolgozni és továbblépni képtelen vezetői munkaidő 259 munkanapot tett ki, így az összesen 689 munkanap alatt a vezetők 400 százalékkal több időt fordítottak a vita lezárására, mint a vállalaton belüli jogi osztály dolgozói. Ezt az elképesztő arányt más kutatások is igazolják⁷, melyek alapján el lehet mondani, hogy a **vezetők idejének 20-40 százalékát köti le a külső és belső konfliktusok kezelése!**

A CEDR kutatása ráadásul azt is bizonyítja, hogy ez **az idővesztés abból is adódik, hogy a vezetők nem képzettek a konfliktuskezelésben.**

A kutatás során megkérdezett 600 üzletember mindössze 37 százaléka tartotta magát képzett konfliktuskezelőnek, kétharmaduk kifejezetten konfliktuskerülőnek értékelte magát. Humoros, de sajnos igaz a kutatás során kiderült adat, mely szerint a vezetők 35 százaléka inkább leugrana egy ejtőernyővel, semmint közvetlen kollégájának negatív teljesítményét témaként felhozza; 27 százalék inkább a haját borotválná le jótékonyasági célból; nyolc százalék pedig a konfliktus felvállalása helyett inkább bogarakon élne egy hetet.

A magyar vezetők még kevésbé tudnak konfliktusos vitákat gyorsan és hatékonyan rendezni. Ennek csak egyik oka, hogy – a nemzetközi példához hasonlóan – kevés képzésben részesültek a konfliktusok kezelésében, mert általánosságban is elmondható, hogy a hazai kultúra nem támogatja a nyitott, őszinte párbeszédet (ld. 1.2 fejezet). Ebből következik, hogy

⁴ Részletes kifejtés a II. számú mellékletben

⁵ Forrás: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium számára készített elemzés, Fürjes Balázs 2007

⁶ Centre for Effective Dispute Resolution – a Hatékony Konfliktuskezelési Központ, UK, <http://www.cedr.co.uk/>

⁷ Stephen Rosenberg 1988-as kutatása, valamint Watson, C and Hoffman R 1996-os kutatása

a gyors és hatékony konfliktuskezelés alkalmazása Magyarországon az európai átlagnál is nagyobb mértékben tehermentesítené a vezetőket.

A gazdálkodó szervezetek perei által okozott kézzel fogható károkon túl tehát jelentős, nehezen számszerűsíthető veszteséget okoz az is, hogy **a konfliktus feloldása a résztvevő vezetők munkaidejének nagy hányadát emészti fel, és ezzel munkaerejük és munkaidejük gazdaságilag racionálisabb felhasználását gátolja.**

1.3.3 A látencia volumene⁸

Az előző pontban ismertetett számadatok kutatásokkal igazolhatóan a jogi konfliktusokkal termelt **veszteségek jéghegyének csak a csúcsát képezik.**

Csak megbecsülni lehet a gazdaságot a konfliktusok nem megfelelő kezeléséből éves szinten érő kár nagyságát, de az kijelenthető, hogy **ez valójában a 100 mrd Ft-ot messze meghaladja**, mert nem minden jogi konfliktus kerül az állam igazságszolgáltatása elé, tehát **nem minden konfliktus** – az előző pontokban elemzett - **peresített konfliktus.**

Az 1970-es évek végén egy német jogszociológiai vizsgálat⁹ kimutatta, hogy a konfliktussal érintettek mintegy egyharmada semmit nem tett, eltúrta és nyitva hagyta a konfliktust; kb. a fele megkereste a konfliktust okozó szemben álló felet, és megbeszéléssel próbálta meg tisztázni a konfliktust. Ezek közül mintegy 15-25% még felkeresett egy (fogyasztóvédelmi, munkavédelmi stb.) tanácsadási helyet, amely az adott konfliktus megoldására hivatott; ez utóbbi körből mintegy 5-12% rész még egy jogi tanácsadási helyet is felkeresett sérelmével, és végül az **összes sérelmet szenvedett 3-7%-a ment el a bírósági út igénybevételeig.**

Az eltérő jellegű konfliktusok és sérelmek persze más arányt is adhatnak a mindenkori teljes konfliktustömeg és az ebből bírói út elé kerülő esetek száma között, de az itteni 3-7% mutatja, hogy csak egy kis töredéket jelent a konfliktusból jogi vitává váló esetek száma.

E rövid jogszociológiai kitérő tanulsága, hogy a látens, statisztikákban nem szereplő, ezért számadatokkal nem igazolható, de nem tagadhatóan létező és társadalmi-gazdasági veszteséget okozó konfliktusok számának megbecsülésénél a fenti tényre is figyelemmel kell lenni.

1.3.4 A nem gazdasági jellegű viták által okozott károk

A nem gazdasági jellegű viták által okozott károk számszerűsítése a dolog természetéből fakadóan nem lehetséges, de annyi kijelenthető, hogy a családjogi, egészségügyi, oktatásügyi stb. viták által az érintettek számára okozott – elsősorban nem anyagi jellegű – károknak is van közvetett gazdasági kihatása, mely nagyságrendekkel emeli meg a fentebb már bemutatott becsült károk nagyságát.

⁸ Jelen pont alapjául Pokol Béla: A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés című tanulmánya szolgál

⁹ Falke, Josef/V. Gessner (1982): Konfliktnahe als Maßstab. In: Blankenburg/Gottawld/Strempel Hrsg. (1982): Alternativen in Ziviljustiz Bundesanzeiger. Bonn. 289-315.p.

1.3.5 A mediációval elérhető költségsökkentés

A problémát a másik oldalról vizsgálva az is megállapítható, hogy az 1.3.1 pontban említett átlagos éves esetszámot és pertárgyértéket figyelembe véve **mediációval éves szinten 6 mrd Ft megtakarítást érhetünk el** a gazdasági szervezetek jogvitáinak mediálásával.¹⁰

A polgárjogi és családjogi ügyek felvállalásával nő ez a megtakarítás. Ezen számítások alátámasztják egy bírósági mediációs program létrehozásának szükségességét, valamint az állami szerepvállalás és költségviselés indokoltságát.

1.3.6 Az állami szerepvállalás szükségessége

Világosan látni kell, hogy a veszteségek minimalizálását és a megtakarítások növelését eredményező **szemléletváltás eléréséhez**, és a peresített ügyek - a nemzetközi tapasztalatok alapján szerénynek is mondható – 30%-os mediációs arányának eléréséhez is komoly és céltudatos **állami szerepvállalás szükséges**. Ezért már e helyen hangsúlyozzuk, hogy az állami szerepvállalásnak a jelen tanulmány tárgyát képező Kísérleti Programhoz hasonló projektek nézetünk szerint pusztán a kiindulási pontját képezik, mert szükségesnek látszik a célzott, a bírói hatalmi ágat kooperálva mentesítő, bizonyos esetszoportok vonatkozásában kötelezővé tett permegelőző vagy permegszüntető hatású mediációt előíró tervszerű jogalkotói akarat, melynek nyomai – jogszabály módosítások formájában - elszórtan már jelenleg is megmutatkoznak.

Az állami szerepvállalás javasolt formái sokrétűek, ezek részletesebb kifejtése jelen tanulmány második felében található. E helyen mindössze utalunk arra, hogy a kívánt társadalmi és gazdasági hatást segíti az összehangolt jogalkotás mellett az is, ha az állami szervek, minisztériumok, állami ügynökségek, és önkormányzatok motiválva, vagy akár kötelezve vannak arra, hogy a velük kapcsolatban álló vállalkozásokkal felmerült vitáikat a bírói út helyett a mediáció felé tereljék, ha az állami vállalatok, közszolgáltatók kötelezik magukat, hogy az ÁSZF-jeikben, szerződéseikben mediációs klauzulát alkalmaznak. A mediáció alkalmazása területén ugyanakkor az állami szerepvállalás lehetőségét csökkenti a hatályos jogszabályi környezet.¹¹ Ugyancsak sikerrel kecsegtet, ha maguk a bírák is érdekeltek az eléjük kerülő ügyek mediáció felé terelésében.

Az állami szerepvállalás elengedhetetlen a társadalom egészét érintő ösztönző rendszerek kialakításában. A mediációt népszerűsítő tájékoztatásnak, teljesen mindegy, hogy az a különböző intézményeken, vagy médián keresztül történik, ingyenesnek kell lennie, s ki kell dolgozni a mediációs eljárás hozzáférhetőségének olcsóbb, esetenként ingyenes variációit is. A jogalkotói akarat megítélésében több esetben bizonytalanságot okoz, hogy a végeredmény mögött felsorakozó lobbik érdekérvényesítő képessége mennyiben befolyásolja azt. Az *új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyve* a Szakértői Javaslat fázisában még tartalmazta, hogy az általános szabályokhoz képest a családjogi ügyekben alkalmazható speciális közvetítői eljárásról szóló jogszabály kidolgozására is szükség lenne, amelybe integrálhatók

¹⁰ Részletes kifejtés a II. számú mellékletben

¹¹ Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 108. §-ának (2) bekezdése a következőképpen szól: „Az államháztartás alrendszeréhez kapcsolódó vagyon tulajdonjogát vagy a vagyonhoz kapcsolódó önállóan forgalomképes vagyoni értékű jogot ingyenesen átruházni, továbbá az államháztartás alrendszerének követeléseiről lemondani csak törvényben, a helyi önkormányzatnál a helyi önkormányzat rendeletében meghatározott módon és esetekben lehet.”

lennének a kapcsolattartásra vonatkozó gyermekvédelmi közvetítői eljárási szabályok. A parlament által elfogadott szöveg a házasság felbontása körében nem, csak kizárólag a szülői felügyelet részletszabályai körében ad lehetőséget a közvetítői eljárás igénybevételére a bíró döntése alapján. Ezzel szűkítették a mediáció minél szélesebb körben való alkalmazását (a lehetőséget nemcsak a családjog területén, de például a kis értékű perek vonatkozásában sem aknázták ki) az anyagi jogszabályok területén, de ugyanígy az ezekhez alkalmazkodó egyéb jogszabályok viszonylatában is. A Ptké. (a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező törvény) jelenlegi tervezete¹² tehát csakis a szülői felügyelet körében határozhatja meg a bírói kötelezés nyomán a közvetítő felkérésének felek általi kezdeményezését, a felkérés határidejét, a per folytatásának kérésére vonatkozó rendelkezéseket. Csak ebben a körben változnak a polgári perrendtartás és a közvetítői törvény szabályai is az általános és a speciális perköltség viselési szabályok, illetve a tárgyalás felfüggesztése, valamint a közvetítők díjazásának vonatkozásában. Mind a mellett, hogy el kell ismernünk, ezek a változások nem kis változások, nem merítik ki a kodifikációs munka során felmerült igényeket, illetve a társadalmi vita során – különösen a gyermekvédelem területén – felvetett változtatások sem csatornázhatók be maradéktalanul a jogalkalmazás során.

1.4 A törvényi szabályozás Magyarországon

1.4.1 A mediáció jogi alapjai

Jelen pontban egyrészt a tanulmány írásakor **hatályban lévő magyar joganyagot ismertetjük** azzal a céllal, hogy bemutassuk a mediáció dogmatikai helyét a magyar jogrendszer keretei között, másrészt a szabályozás részletekbe menő elemzése helyett átfogó képet adjunk a mediációra vonatkozóan lehetőség szerint minden szóba jöhető jogterületet érintő jogszabályról.

Az általunk ismert tervezetek, továbbá a rendszerszintű (ld. jogi környezet, folyamatok, személyi és tárgyi feltételek) átalakításra tett javaslataink a tanulmány második felében kerülnek ismertetésre.

1.4.1.1 Polgári anyagi jog

A polgári anyagi jog - a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. tv. – (a továbbiakban Ptk.) a közvetítői eljárással összefüggő, annak dogmatikai alapjául szolgáló intézményeket tartalmaz. Elegendő csak arra gondolni, hogy a polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megfelelően, kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni (Ptk. 4. §). Az együttműködési köteleességnek ez az alapelve áthatja nem csak a magyar jogrendszert, de az egész világon általános érvénnyel bír. Ehhez kapcsolódik az is, hogy a törvény tiltja a joggal való visszaélést (Ptk. 5. §).

Ezért amikor a mediáció magyarországi törvényi szabályozásáról szólunk, mindenekelőtt ezen általános jogi (és legalább ennyire erkölcsi érvényű) szabályokat tartjuk szem előtt, hiszen azok – a felek elvárt magatartása esetén – a mediációhoz hasonló eredménnyel a jogilag szabályozott élethelyzetekből származó konfliktusok megelőzését és feloldását szolgálják.

E helyen ismételtén utalunk az I. Számú mellékletben kifejtettekre a társadalom tagjaitól megkívánt együttműködés társadalmi és gazdasági hasznosságát illetően, és Somogyi

¹² <http://www.parlament.hu/irom38/11074/11074.pdf>

Árpáddal¹³ egyetértve leszögezzük, hogy jogi szempontból a **Kvt.** elméleti alapjait a **Ptk.** fent idézett generálklauzulái is adják.

A **Ptk.** természetesen nem csak az alapelvek között érvényesíti a jogi konfliktusoknak a felek magánautonómiája keretében történő megelőzésének és feloldásának lehetőségét, hanem a kötelmi jog általános részében is: a törvény szerint a felek közös megegyezéssel módosíthatják a szerződés tartalmát, vagy akár egyezséget is köthetnek. Ez utóbbinak azonban - szemben a szerződésmódosítással - fogalmi eleme az, hogy a felek követelésükből kölcsönösen engednek egymásnak (Ptk. 240. §).

A polgári anyagi jog tehát alapelvi szinten és a felek magánautonómiájának keretében is szabályoz olyan intézményeket, melyek a mediáció magyarországi jogszabályi környezetének vizsgálatakor nem megkerülhetők, és ezzel egyúttal elméleti éllel igazolja a konfliktusok felek általi rendezésének a jog természetéből fakadó lehetőségét.

Az Országgyűlés által elfogadott új Polgári Törvénykönyv 3:176. §-ának (5) bekezdése szerint „a bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében – ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást – külön törvényben szabályozott közvetítői eljárást vegyenek igénybe.” A törvényjavaslat 3:181. §-a továbbá gyermekétől külön élő szülő jogai és kötelezettségei körében a következőképpen rendelkezik: „A szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása érdekében a gyámhatóság – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – a szülők számára külön törvényben meghatározott közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el.”

Az új Polgári Törvénykönyv tehát az említett ügýtípusokban – a közvetítés önkéntes alkalmazásán túl – arra is lehetőséget kíván adni, hogy a bíróság vagy a gyámhatóság kötelezze a feleket a közvetítői eljárás igénybevételére akkor, ha megítélése szerint a közvetítéstől eredmény várható (például, ha a felek csak egyes részletkérdésekben nem tudnak megegyezni, vagy közel állnak a megegyezéshez és a gyermek érdekében további tartós együttműködésük kívánatos). Az új szabályozással, mely 2011. január 1-jén lép életbe, a közvetítésre való kötelezéssel (elrendeléssel) a vitás ügyeknek a bírósági eljárások területéről a közvetítés területére történő terelésének egy erőteljesebb formája fog megvalósulni.

1.4.1.2 Polgári eljárási jog – különös tekintettel a polgári perrendtartás 2009. január 1. napján hatályba lépett módosításaira

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: **Pp.**) az anyagi jogi normánál a dolog természetéből fakadóan konkrétan - a **Kvt.**-vel összhangban – nevesíti is a közvetítői eljárás intézményét és elhelyezi azt a polgári eljárási jog rendszerében.

A jelenleg hatályos polgári perrendtartás néhány helyen, többek között a perköltségek viselése, a keresetlevél kötelező kellékei, az egyezség, valamint a gazdálkodó szervezetek egymás közti jogvitája kapcsán nevesíti külön is a közvetítői eljárást, illetve a jogvita peren kívüli elintézését.

¹³ Somogyi Árpád: "Mi fán terem a mediáció?", in: Jogtudományi Közlöny 2000. január

Már az ezredforduló mind hazai, mind nemzetközi polgári eljárásjogi reformjai egyre határozottabban ösztönözték a feleket arra, hogy bíróságon kívüli közvetítőket vegyenek igénybe. Ez az igény a joghoz, a bírósági úthoz való hozzájutás kiszélesedése következtében jelent meg, hiszen ezzel a polgári perek száma és a bíróságok munkaterhe is megnőtt. Ezzel szorosan összefügg az időtényező problémája, a perek irreális mértékben elhúzódtak, megnőtt a pertartam. 1993 óta hazánkat is terheli nemzetközi kötelezettség a perek ésszerű időn belül történő elbírálásának biztosítására (Európai Emberjogi Egyezmény 6. cikke).

Az eljárási reformok – többek között – a költségek csökkentését, a bíróságok tehermentesítését is célul tűzték ki. A reformok nem feltétlenül csak az *alternatív vitakezelő fórumok* igénybevételére buzdítottak, a lehetséges megoldások között szerepelt a *bírósági eljárás reformja* is: a hatásköri szabályok ésszerűsítése, az eljáró bíróságok összetételének megváltozása, jogorvoslatok lehetséges korlátozása.¹⁴

Az egyes eljárásjogi hagyományok nagyban befolyásolták ezen általános reformtörekvések közül az alternatív megoldások iránti igény mértékét. Míg az angolszász jogrendszerekben a felek és ügyvédek is egyaránt jogosultak és kötelezettek arra, hogy az eljárás menete felett ellenőrzést gyakoroljanak, addig a volt szocialista országok, így hazánk jogrendszerében is egy paradoxonnal társult a joghoz való hozzájutás érvényesülése.

A korábban érvényesülő, s a polgári per természetével nehezen összeegyeztethető bírói túlsúly és ügyészi beavatkozás szükségképpen együtt járt a peres felek rendelkezési jogának a korlátozásával, mely már a kilencvenes évekre úgy transzformálódott, hogy a bíró személyében kapott „segítőtársat” a jogban járatlan fél, aki köteles volt a feleket minden lényeges anyagi és eljárásjogi kérdésről felvilágosítani. Ez a sajátos *eljárásjogi paternalizmus*¹⁵ vezetett oda, hogy mind a felek, mind az ügyvédek „leszoktak” az ügyek megfelelő szintű előkészítéséről.

Megjegyzendő, hogy sokszor nem is érdekeltek ebben, hiszen sem a törvény, sem a bíróság nem garantált számukra semmilyen előnyt arra az esetre, ha nagyobb odafigyeléssel vesznek részt a folyamatban, de megfelelő szankciók híján kényszerítve sem érzik magukat a gondosabb pervitelre.¹⁶

Az alternatív megoldások alkalmazása ugyanakkor megfelelő önállóságot, felelősségérzetet feltételez a konfliktusaink megoldása során. Ez a legfőbb magyarázata annak, hogy a *felek* szinte egyáltalán *nem élnek* a Pp. 127. § (2) bekezdésben foglalt lehetőséggel, miszerint keresetindítás előtt a perre hatáskörrel bíró és illetékes helyi bíróság előtt egyezségi kísérletre idézést lehet kérni, s a létrejött egyezséget jegyzőkönyvbe kell foglalni, s a jóváhagyására a Pp. 148. §-t kell alkalmazni.

Ezzel párhuzamosan a bírók tájékozatlansága, a jártasság hiánya is magyarázza azt, hogy a Pp. 148. § (1) bekezdésében foglalt lehetőségeiket sem merítik ki a bírák,¹⁷ pedig ez a felhatalmazás is alkalmas a békéltetés vagy a mediáció eszközeinek az alkalmazására, úgy ahogyan az egyezségi kísérletre idézés.

A Pp. 2009. január 1. napján hatályba lépett módosítása az önállóság és a felelősségérzet fokozására és a bírói szerepvállalás bátorítására is próbál garanciát nyújtani: a feleket igyekszik *ösztönözni* a közvetítői eljárás igénybevételére, különösen azzal, hogy a perköltség

¹⁴ Dr. Kengyel Miklós: a polgári eljárásjog az ezredfordulón, Magyar Jog 2000. december, 715. old.

¹⁵ Dr. Kengyel Miklós: id. mű 714. old.

¹⁶ Király Lilla: Gondolatok Gáspárdy László: A polgári per alternatívái, de lege ferenda című tanulmányához, in: Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században. Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére, HVG-Orac lap-és Könyvkiadó Kft., 2007, 179. old.

¹⁷ Pp. 148. § (1) bekezdés: A bíróság a per bármely szakaszában megkísérrelheti, hogy a felek a jogvitát vagy a vitás kérdések egy részét egyezséggel rendezzék.

viselésére speciális szabályokat dolgozott ki, a bírót felhatalmazta e közvetítéssel összefüggő tájékoztatásra. Ugyancsak 2009. január 1-jétől vehetnek igénybe az ügyfelek a közvetítői eljárás alkalmazása esetén a perilleték kedvezményt.

a) Témánk szempontjából a kiindulópontot az jelenti, hogy néhány peres félnek, jelesül a jogi személy gazdálkodó szervezeteknek egymás közötti jogvitáikban már a jelenleg hatályos polgári perrendtartás szerint is meg kell kísérelniük a jogvita peren kívüli elintézését a keresetlevél benyújtása előtt (Pp. 121/A §). Amint azt a törvényhez fűzött – jelen tanulmány eddigi pontjaiban tett megállapításokkal teljes mértékben megegyező - miniszteri indokolás is kifejti, tapasztalati tény, hogy a vitarendezés, ezen belül a jogviták rendezésének leghatékonyabb módja az egyezség. Ebben az esetben ugyanis a felek maguk rendezik el egymással problémájukat, semmilyen formai kötöttség nem szabályozza magatartásukat, ráadásul az egyezségkötés költségei nyilvánvalóan eltörpülnek egy peres eljárás költségvonzataihoz képest, nem is beszélve az időtényezőről. Ezekon felül azonban a legfontosabb előny az indokolás szerint az, hogy az egyezség után a felek jó viszonya sokkal valószínűbben állhat helyre, mint egy per lezárása után. Ez pedig a gazdasági együttműködések során rendkívüli jelentőséggel bír, hiszen egyezségkötés esetén a felek egyenlő pozícióban maradnak, egyikük sem érzi vesztesnek magát, és így a jövőben is baráti, korrekt viszonyban állhatnak egymással, újabb üzleteket köthetnek, ezáltal is élénkítve a gazdaság működését.

A miniszteri indokolás általánosságban jegyzi meg, hogy a jogi személy cégek egymás közötti pereiben (a gazdasági perek egy jelentős része, ahol megyei bírósági hatáskörben bevezetésre kerül az ügyvédkényszer is) célszerű a permegelőző eljárásokra nagyobb hangsúlyt fektetni úgy, hogy alternatív eljárásformák előzetes alkalmazását írja elő a Pp. ezen percsoportban. A jogintézményeknek egyrészt perelőkészítési funkciója lenne (jogvita konkretizálása, felek és képviselőik adatainak, elektronikus elérhetőségük kölcsönös megismerése stb.), másrészt elterelésre is alkalmasak lennének, azaz a bíróság közreműködése nélkül egyezséget köthetnének.

b) A Pp. fenti előírásához kapcsolódó, permegelőző célt szolgáló rendelkezése, hogy amennyiben a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a megállapodást megkötő felek bármelyike a bírósághoz fordul, a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség megfizetésére. Ezt erősítő szabály az is, hogy a létrejött megállapodás ellenére perlekedő fél - a per eldöntésére való tekintet nélkül, tehát akár pernyertessége esetén is - a közvetítői eljárásban a másik fél által fizetett költségeknek (a közvetítő díjának és igazolt költségeinek, a szakértői díjnak és költségtérítésnek stb.) a másik fél részére történő megtérítésére is kötelezhető (Pp. 80. § (3), (4)-(6) bekezdés).

c) Megemlíthető rendelkezése a polgári perrendtartásnak az is, hogy amennyiben a felek közötti jogvitában közvetítői eljárás volt folyamatban, a keresetlevélben erre a tényre utalni kell (Pp. 121. §).

d) A jelenlegi tanulmány tárgyául szolgáló Kísérleti Program szempontjából azonban ennél jóval jelentősebb az a bírói aktivitást előíró rendelkezés, miszerint a bíróság - amennyiben annak sikerére esély mutatkozik, különösen, ha a felek bármelyike kéri - tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételeének lehetőségéről, és ezzel összefüggésben a szünetelés szabályairól. Ha a felek a közvetítői eljárás során egyezséget kötnek, azt a szünetelésre biztosított határidőn belül a bírósághoz jóváhagyás végett benyújthatják, ebben az esetben a bíróság az eljárást folytatja és – amennyiben az megfelel a jogszabályoknak - azt

végzéssel jóváhagyja, ellenkező esetben pedig a jóváhagyást megtagadja, és az eljárást folytatja (Pp. 148. §). Mivel a Kvt. 35. § (3) bekezdése szerint a közvetítői eljárás alatt született megállapodás önmagában nem végrehajtható, így mindenképpen megfontolandó, hogy a felek az egyezség jóváhagyását kérik, hiszen a bíróság jóváhagyásához fűződik a végrehajthatóság.

Megállapítható tehát, hogy megkezdődött a közvetítői eljárás beépítése a polgári eljárási jog rendszerébe, a jogalkotó általunk ismert, a polgári perrendtartás közvetítői eljárást érintő módosítási elképzeléseivel és az uniós elvárásokkal pedig e tanulmányban a későbbiekben részletesen foglalkozunk.

Illetéktörvény

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. Törvény (a továbbiakban: **Itv.**) 58. §-ának (3) és (9) bekezdése a közvetítői eljárás kapcsán fizetendő illetékekről rendelkezik oly módon, hogy a polgári peres eljárás illetékéből kedvezményt biztosít a közvetítői eljárás alkalmazása esetén, a közvetítőt megillető díjat a peres eljárás illetékét csökkentő tételként fogadva el.

Az **Itv.** említett szakaszaiban már megjelenik a lehetséges szankció alkalmazása is, hiszen nem jár illetékkedvezmény, ha a közvetítői eljárásban létrejött megállapodással rendezett jogvita tárgyában a felek bármelyike bírósághoz fordul, kivéve, ha a per tárgya kizárólag a megállapodásban foglaltak érvényesítése.

Egyéb jogszabályok

Számtalan törvényhelyet találunk még, mely a közös megegyezésre ösztönzi a feleket, ezek azonban csak elvileg köthetők a mediációhoz.

Az Fvtv. a VI. fejezetében a fogyasztói jogok érvényesítésének egyik lehetséges módjaul az un. békéltető testület eljárását nevezi meg.

Az egészségügyi közvetítői eljárással kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 4/2001. (II.20.) EÜM-IM együttes rendelet a már korábban ismertetett egészségügyi mediációt teszi lehetővé, részletesen előírva a gyakorlásához szükséges képzési előfeltételeket.

Még konkrétabban szól a közvetítésről az Mt. már elemzett - említett - 195. §-a mely, a munkaügyi jogvita (199.§) és a döntőbíráskodás (196.§) mellett harmadik lehetséges útként a közvetítést nevesíti. Ennek érdekében az 1992. évi XXII. törvénnyel az Országgyűlés létrehozta Országos Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálatot (MKDSZ), mely ténylegesen 1996. óta működik.

Az oktatásügy területén az eljárást, a szolgáltatást, s az azt ellátó intézményt nevesíti: A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény, a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet.

Végül természetesen megemlítené maga a Kvt. is.

Megállapítható tehát, hogy a jogalkotó a közvetítői eljárás külön törvényben történő szabályozása után megkezdte ennek az intézménynek a jogállami szervezet- és intézményrendszer keretei közé történő beillesztését. A további sikeres integráció feltétele az összehangolt jogalkotás, melyhez a jelen tanulmány alapjául szolgáló Kísérleti Program tapasztalataival nézetünk szerint nagymértékben hozzájárul.

A rendelkezésre álló tapasztalatok összegzéseként megállapítható, hogy a Kvt. hatályosulása megfelelően megtörtént, a polgári jogi jogviták körében bevezetett közvetítés beépült a magyar jogrendbe. A közvetítói névjegyzékben szereplő közvetítők felkérésük esetén el tudják látni feladataikat, másfelől a közvetítés, mint alternatív vitarendezési mód igénybevételének lehetősége biztosított a jogkereső állampolgárok részére. Nem hallgatható el ugyanakkor, hogy a közvetítói eljárást, mint a vitás ügy peren kívüli megoldásának lehetőségét, a Kvt. hatályba lépés óta eltelt időszakban a vitás felek közül még kevesen vették igénybe a közöttük felmerült vita megoldására. Semmiképpen sem tekinthető továbbá a közvetítés olyan foglalkozásnak, amely a mindennapi megélhetést nyújtó biztos jövedelemhez juttatja a közvetítésre vállalkozó személyt. Ezt alátámasztja az a tény is, hogy az éves adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítése során a közvetítói névjegyzékben szereplők közül többen annak adtak hangot, hogy egyáltalán nem kérték fel őket közvetítőként, többen pedig ezzel az indokkal a törlésüket is kérték a névjegyzékből. Továbbra is nagy hangsúlyt kell helyezni ezért arra, hogy a közvetítés intézménye a társadalomban egyre szélesebb körben váljon ismertté és kerüljön alkalmazásra. Jelen tanulmány megállapításai és javaslatok e cél megvalósításához járulnak hozzá.

1.5 Mediáció jelenlegi elterjedtsége, sikerei Magyarországon

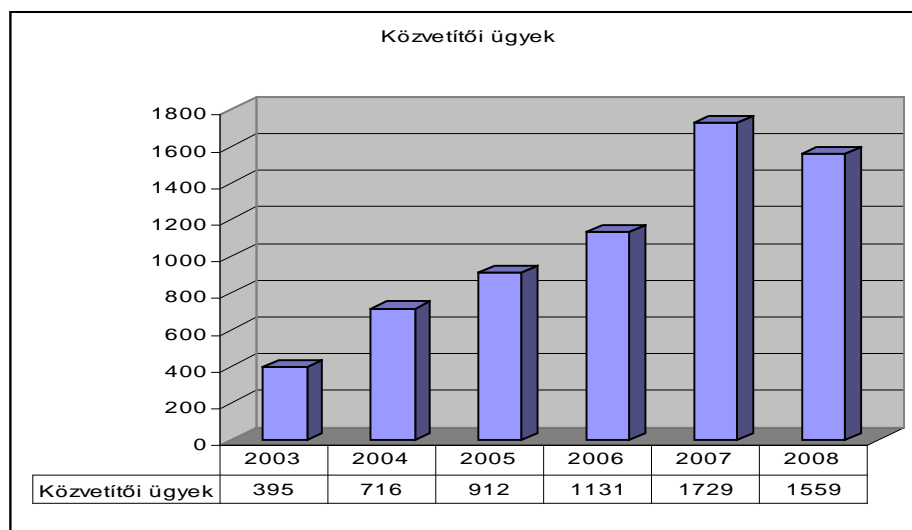
1.5.1 IRM értékelés

Egy az IRM által a Kvt. hatályba lépésétől a 2008. évig eltelt időszakról rendelkezésre álló tapasztalatok alapján végzett értékelés megállapítja, hogy **a közvetítói eljárások száma lassú, de egyenletes emelkedést mutat.** Ezt az emelkedő tendenciát az értékelés elsősorban a közvetítéssel kapcsolatos szemléletbeli változással magyarázza. Figyelemre méltó, és az 1.2 pontban említett társadalmi célt – az egyéni felelősségvállaláson alapuló együttműködést - szem előtt tartó az értékelésnek az a megállapítása, miszerint „az eredményesen záruló közvetítés a felek felelősségét is előtérbe helyező módja miatt mindkét fél számára azt sugallja, hogy a vitát nyerő pozícióban zárta le és elősegíti a felek közötti sérelmek feloldását, valamint a további együttműködés lehetőségét”.

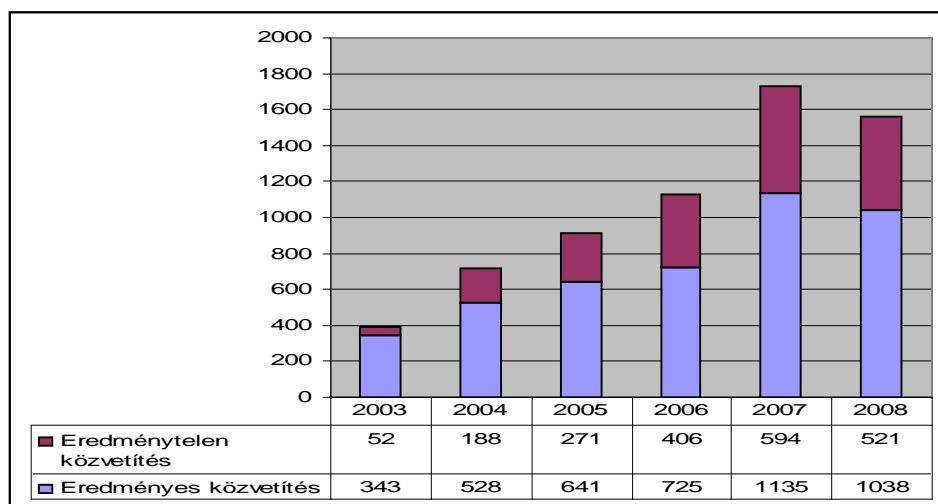
A tanulmány tényszerűen állapítja meg, hogy **a Kvt. hatályosulása megfelelően megtörtént,** és ezzel a polgári jogi jogviták körében bevezetett közvetítés beépült a magyar jogrendszerbe. A közvetítói névjegyzékben szereplő közvetítők felkérésük esetén el tudják látni feladataikat, a közvetítés, mint alternatív vitarendezési mód igénybevételének lehetősége biztosított a jogkereső állampolgárok részére.

A jelen tanulmánnyal érintett Kísérleti Program szempontjából azonban legalább ilyen fontos az IRM értékelés azon megállapítása, hogy „nem hallgatható el ugyanakkor, hogy **a közvetítói eljárást, mint a vitás ügy peren kívüli megoldásának lehetőségét,** a Kvt. hatályba lépés óta eltelt időszakban a vitás felek közül **még kevesen vették igénybe a közöttük felmerült vita megoldására:** a közvetítés útján rendezett vitás ügyek száma (2007. évben 1729 ügy, 2008-ban 1559 ügy) elenyésző a polgári bíróságok által rendezett peres ügyek számához képest”.

A közvetítói eljárások számának alakulása¹⁸:

A közvetítói eljárások hatékonysága¹⁹:

1.5.2 Az Országos Mediációs Egyesület tapasztalatai

Az OME a mediáció magyarországi eredményessége és elterjedtsége kapcsán kettős tendenciát lát kibontakozni. Egyrésztől üdvözlendő, hogy **egyes** – a következő pontban kifejtésre kerülő - **jogterületeken a mediációs eljárások eredményessége beváltotta a hozzájuk fűzött reményeket.** Ilyen terület például a családjegy, ahol a mediációs eljárások eredményessége a 70%-ot meghaladó, de a büntető eljárási jog területéről származó, korábban már hivatkozott Pártfogó Felügyeleti mediálás 81%-os eredményessége is a mediáció, mint a bírósági eljárás alternatívájaként kínálkozó konfliktuskezelés hasznosságát és szélesebb körű elterjesztésének szükségességét igazolja.

¹⁸ IRM közvetítói adatbázis statisztika

¹⁹ IRM közvetítói adatbázis statisztika

Másrésről azonban látni kell, hogy a **mediáció jelenleg csak egyes jogterületekre korlátozottan, szigetszerűen kerül alkalmazásra, ezért további, főként a gazdasági jog területét érintő elterjedése kívánatos.**

Ehhez az alábbi pontban jelzett összehangolt jogalkotói munka, és az állami intézmények együttműködő támogatása szükséges.

1.5.3 A mediáció jelenlegi alkalmazási területei²⁰

Az eddigi tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy a mediáció a **polgári jog, a munkaügy, az egészségügy, a családjog és a gyermekvédelem, a büntetőjog és az oktatásügy területén** növekvő sikerrel működő intézmény. Ennek okaként - az ezen területekre jellemző életviszonyok sajátossága mellett – a szabályozás, a szervezet- és intézményrendszer, valamint a törvényi szabályozás kiforrottsága említhető.

Azért is szükségesnek látszik tehát ezen területek tapasztalatait e helyen röviden ismertetni, mert azok meglátásunk szerint a jelen tanulmánnyal érintett **Kísérleti Program továbbgondolása, a mediáció más területeken történő alkalmazásának elterjesztése során is támpontul szolgálhatnak.**

Polgári jogviták

A Kvt. értelmében közvetítői eljárás keretében rendezhetik a felek (természetes személyek, jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, egyéb szervezetek) kölcsönös megegyezésük alapján a személyi és vagyoni jogaikkal kapcsolatban felmerült azon polgári jogvitákat, amelyekben a rendelkezési jogukat törvény nem korlátozza. A közvetítői eljárás megindítását a felek a közvetítő felkérésével kezdeményezhetik. A törvény meghatározza azon polgári peres eljárások körét, amelyekben nincs helye közvetítői eljárásnak, illetve e törvény rendelkezései nem alkalmazhatóak a külön törvényekben szabályozott más közvetítői, békéltetői eljárásokban, valamint a választottbírói eljárásban lefolytatott közvetítésre. A közvetítők névjegyzékét az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium a honlapján teszi közzé.

Munkaügyi viták

Az Mt. megkülönbözteti a munkaügyi érdekvitát a munkaügyi jogvitától, mely utóbbi szinte minden esetben bírósági hatáskörbe tartozik. Ennek körébe sorolja a Mt. 199.§ (1) a munkavállaló munkaviszonyból származó igényének érvényesítését (ún. egyéni munkaügyi jogvita), valamint a szakszervezet, (üzemi tanács) törvényből, illetve kollektív szerződésből eredő igényének (ún. kollektív munkaügyi jogvita) érvényesítését. Az egyéni munkaügyi jogviták esetében a Kvt. szerinti mediációnak lehet helye, ugyanakkor a kollektív munkaügyi jogviták esetében a jogi szabályozás szerint nincs helye mediációnak. A közvetítés a munkaügyi érdekviták esetében azonban bevált és sikerrel alkalmazott intézmény: a jogvitának nem minősülő esetekben a törvény a közvetítést és a döntőbíráskodást is alkalmazható eljárásként nevezi meg.

Az egyik jelentős mediációval foglalkozó szervezet a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat (a továbbiakban: MKDSZ), amely a munkaügyi igazgatás részeként a Szociális és Munkaügyi Minisztérium szervezetében helyezkedik el. Nem önálló jogi személy, közjogi

²⁰ A jelen ponthoz felhasználtuk Dr. Tarczal Katalin: A konfliktusfeloldás alternatívái című, a Rézler Gyula alapítvány számára 2005-ben írott tanulmányát.

státusza bizonytalan, változó. Korábban a Gazdasági Minisztérium szervezetében helyezkedett el, költségvetése önálló cím volt annak fejezetében.

Az MKDSZ azokkal a piacgazdaságban előforduló érdekvitákkal foglalkozik, melyekre nézve a bíróságnak nincs hatásköre. Kivételt képezhet, ha a felek kollektív szerződésben, vagy megállapodásban munkaügyi jogvitájuk esetére békéltető személyét kötik ki.

A munkaadó és munkavállalók közötti igénynek nem minősülő – tehát nem peresíthető - követelések okozta konfliktusok kezelésének, a szakszervezeti vezetők és a munkáltató közötti feszült tárgyalások mindkét fél érdekeit szem előtt tartó rendezésének megfelelő eszköze a közvetítő, aki az adott ügyvel kapcsolatos szükséges iratokat, a helyi, és az ágazati kollektív szerződést áttanulmányozva, a feleket közös értekezleten meghallgatva, majd a felekkel akár külön-külön is tárgyalva képes szakmai alapon tárgyszerűen összerendezni a szakszervezet, illetve a munkavállalók igényeit, követeléseit, valamint véleményüket az esetleges megoldást jelentő lépésekről. Az érintett vállalat vezetése hasonlóan feltárhatja aggályait, terveit és azokat a pontokat, melyekben valamilyen kompromisszumra esélyt lát. Az ismételt közös megbeszélésen így egyre inkább körvonalazódhat a megállapodás, amelynek megfogalmazását, formába öntését, majd elfogadását is segíti a közvetítő. Sikeres tárgyalások esetén a közvetítő közreműködésével megkötött megállapodás kollektív szerződéses megállapodássá – peresíthető igénygé -válhat.

Látható tehát, hogy nem csak egy mindkét fél számára előnyös egyezség jöhet létre a közvetítői tevékenység eredményeként, hanem akár a korábban a törvény által nem védett érdek is kollektív szerződésbe foglalt, s ekként igényként megfogalmazható és kikényszeríthető státuszba kerülhet a mediáció segítségével.

Egészségügy

Az egészségügy területén témánk szempontjából a legfigyelemreméltóbb körülmény, hogy a Kvt.-hez képest lex specialisként szabályozza az egészségügyi közvetítői eljárásról szóló 2000. évi CXVI. törvény a közvetítés intézményét. A perelkerülés mellett a törvény célja a felek jogainak gyors és hatékony érvényesítése. Az eljárás lefolytatását kérheti a beteg (halála esetén közeli hozzátartozója, örököse) és az egészségügyi szolgáltató. A kérelmet a területileg illetékes igazságügyi szakértői kamarához kell benyújtani, aki a másik felet értesíti, valamint a közvetítők országos névjegyzékét vezeti, melyről a felek közösen választják ki az eljáró közvetítői tanács tagjait.

Az eljárásban fontos szerep jut a betegjogi képviselőnek, aki az egészségügyi törvény szerint ellátja a betegek jogainak védelmét és segíti őket jogaik megismerésében és érvényesítésében, ami azt is jelenti, hogy kérésére a beteget a közvetítői tanácshoz irányítja és segít a betegnek panasa megfogalmazásában.

A közvetítői eljárás az igazságügyi szakértői kamara helyiségében történik. Ha a felek között ugyanabból a jogalaptól származó bírósági eljárás folyik, a közvetítői eljárás idejére közösen kérniük kell annak szüneteltetését.

Érdemes megemlíteni, hogy az eredménytelen esetek zömében a biztosító miatt hiúsul meg a megegyezés, amit az is indokolhat, hogy maga a törvény 11.§-a ad vétőjogot a biztosítónak, kimondva, hogy az egyezség vele szemben csak akkor hatályos, ha részben, vagy egészben tudomásul vette.

Gyermekvédelem, családi mediáció

A szociális szféra kiemelkedő szervezete 1992. óta a Kapcsolat Alapítvány, melynek célja a felbomlott családok segítése különböző szolgáltatásokkal, a gyermekjogok érvényesítése, a szülő-gyermek kapcsolat ápolása, fenntartása, válás, vagy más ok miatt megromlott, illetve megszakadt kapcsolat esetén. Az alapítvány Kapcsolatügyelet nevű szolgáltatását országos hálózattá fejlesztette és megszervezte a gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek mediátori képését.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. szerint minden településen gyermekjóléti szolgálatot kell fenntartani, amelyben speciális szolgáltatásokat kell nyújtani a rászoruló családok, gyermekek számára. E szolgáltatások között kapott helyet a Kapcsolatügyelet.

A távollévő szülő kapcsolattartásának körülményeit mediációs ülés keretében rendezik az érintettek, ami azt jelenti, hogy egyeztetik a gyermekkel való találkozás idejét, helyét, megegyeznek a jelenlévők személyében, és minden olyan körülményben, amely ahhoz szükséges, hogy a gyermeknek kivitelezhető, életszerű kapcsolattartása valósulhasson meg a szülővel.

Témánk szempontjából a kapcsolatügyeleti mediáció sajátossága, hogy nem egyszerűen a két szülő érdekeinek egyeztetéséről van szó, hiszen a gyermek érdeke megelőzi azokat és ezt a mediátornak figyelembe kell vennie. Valójában egyszerre kell függetlennek és pártatlannak lennie a két fél viszonyában, ugyanakkor nem lehet pártatlan a gyermek érdekeivel kapcsolatban.

A gyermekvédelem területén a nálunk létező gyermekvédelmi közvetítői eljárás nevesített, jogszabályi szintű rendezése *kivételes* az európai jogalkotásban.²¹ Önmagában az a gyakorlat, hogy a veszélyeztetett helyzetben levő gyermekek ügyében alkalmazható a mediáció több európai országban, nem keverhető össze a nálunk létező komplex jogszabályi háttérrel. Ez azt jelenti, hogy Európában egyedülállóan, jogszabályi garancia alapján társul a gyermekvédelemhez a közvetítői eljárás.

A gyermekvédelmi közvetítői eljárás fogalom meghatározása alapján a kapcsolattartási jogok érvényesülésével van szorosabb összefüggésben. Lényeges kiemelni továbbá, hogy a gyermekvédelmi közvetítői eljárás tárgya a szülő (hozzátartozó) és gyermek közötti kapcsolattartás módjának és idejének a meghatározása és a szabályozás végrehajtása. Az eljárás tehát tárgyánál fogva szorosan kapcsolódik a gyermekjóléti szolgálatok kapcsolattartási ügyeletének szolgáltatásához, melynek célja – többek között – az önálló szakmai módszertannal rendelkező *kapcsolatügyeleti szolgáltatás* nyújtása.

A *kapcsolatügyeleti szakmai protokoll* lényege, hogy a mediáció a kapcsolattartást szabályozó egyezség létrehozása és végrehajtása során is alkalmazhatja a mediációt, tehát mediátorai a kapcsolattartás bonyolítása során mediátorként járnak el. Vagyis a program tulajdonképpen *ötvözi* a kapcsolattartási ügyeletet és a mediációt, mely egyrészt feltétlenül tágítja a gyámhatósági vagy bírósági határozatok szabta kereteket, másrészt – ha úgy tetszik – a protokollt kiterjeszti a gyermekvédelmi közvetítői eljárásra.

A kapcsolatügyeleti mediáció sajátossága tehát a leírtakon túlmenően még az is, hogy a mediátoroknak minden esetben szakképzett gyermekvédelmi szakembereknek és mediátornak kell lenniük, sőt az ilyen ügyekben közvetítőként dolgozó szakembernek kapcsolatügyeleti mediációs tréningen kell részt vennie, s tevékenységét a kapcsolatügyeleti mediátorok *Etikai*

²¹ 149/1997. (IX.10) sz. Kormányrendelet a gyermekvédelmi eljárásról (Gyer.), melynek 30/A.§-30/D.§, és 33.§-ai szabályozzák a gyermekvédelmi közvetítői eljárást.

Kódexében lefektetett alapelveknek megfelelően kell végeznie.²² A kapcsolatügyi mediátor segítséget nyújt a megállapodásban foglaltak maradéktalan megvalósulásához, végrehajtásához is, amely azt jelenti, hogy munkájuk nem kizárólag a megállapodás létrehozására, hanem a szülő-gyermek találkozások kontrollálására is kiterjed, melynek hosszú távú hatása leginkább abban mutatkozik meg, hogy a hatósági határozatok nem „holt” (végrehajthatatlan) határozatok maradnak.

Az önálló szakmai módszertannal működő rendszer a Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Szövetségének (MAKAMOSZ) irányításával épült ki azokban a gyermekjóléti szolgálatokban, ahol elsődlegesen gyermekvédelmi feladatokat látnak el a gyermekvédelmi szakemberek. A családi konfliktusok miatt veszélyhelyzetbe kerülő gyermekek, krízishelyzetben levő családok problémáinak megoldására hivatott kapcsolatügyi mediáció egyrészt működőképessé teheti a zátonyra futott kapcsolattartásokat, másrészt a peres eljárások alatt elősegítheti az ideiglenes intézkedések gyorsabb elbírálását, a részítéletek meghozatalát. A gyorsabb, időszerűbb elbíráláshoz a mediátorok által készített összefoglalók is hozzájárulnak. A beavatkozásnak ez a módja mindenképpen csökkentheti a gyermek veszélyeztetettségét.

Büntető jog²³

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás részletes szabályairól a jogalkotó külön törvényben rendelkezett. A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. tv. (a továbbiakban: **Bktv.**) a közvetítői eljárás definícióját az alábbiak szerint határozza meg:

A közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetőleg ügyésztől független, harmadik személy (közvetítői) bevonásával – a sértett és a terhelt közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön létre.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. (a továbbiakban: Btk.) jóvátételre a tevékeny megbánás kifejezést alkalmazza.

A **Bktv.** szövegében megjelenik az az alapvető szemléletváltás, amely a bűncselekményt már az elkövető és a sértett közötti konfliktusként definiálja, és elismeri azt, hogy a döntési jogkör az államtól az érintettekhez kerüljön vissza.

A **Bktv.** indokolása szerint a megállapodás akkor alkalmas a közvetítői eljárás céljának megvalósítására, ha a terhelt és a sértett önként, minden befolyástól mentesen megállapodnak abban, hogy a terhelt hogyan, milyen módon téríti meg a sértettnek okozott kárt, illetve milyen más módon gyakorol jóvátételt. A közvetítői eljárás a terhelt érdekét szolgálja, hiszen a törvény által megkívánt magatartás tanúsítása esetén a vele szemben indult büntetőeljárás megszüntetésére, illetve a büntetés korlátlan enyhítésére kerülhet sor, egyúttal azonban a sértett szempontjait is megfelelően megjeleníti, ha a büntető- ill. a polgári eljárásnál gyorsabb, egyszerűbb eljárásban kaphat számára megnyugtató elégtételt. Az indokolás kiemeli, hogy

²² Kapcsolatügyi Kézikönyv: A kapcsolatügyelet gyakorlata. Írta és szerkesztette: Dr. Kardos Ferenc Budapest, 2006.

²³ Forrás: Partners Hungary Alapítvány: A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Mo-on, 2008 Bp.

csak a tényleges kártérítés, illetőleg az egyéb jóvátétel megtörténte eredményezi az eljárás megszüntetését, illetve a büntetés korlátlan enyhítését. Tehát a tevékeny megbánást nem a megállapodás létrejötte, hanem annak teljesítése alapozza meg.

Fiatalkorúak esetében minden mediálható ügy, ha sikeres, a büntethetőség megszűnését eredményezi.

A Pártfogó Felügyeleti mediálás a legjobb proxy a sikerességre, hiszen nemcsak hogy hazai példa, hanem egy friss kezdeményezés, tapasztalatok nélkül. 2007 júliusi felmérések szerint felnőtteknél:

- 892 “ügyet” utaltak fél év alatt (ez 892 elkövetőt jelent, de az ügyek száma kevesebb, hiszen van, ami több elkövetőt foglal magába)
- fél év alatt a 892 ügyből 388 ügy lett így vagy úgy befejezve (a Be. max 6 hónapot ad az egész eljárásra, tehát az alatt az idő alatt kell vagy megállapodni, vagy – megállapodás híján – egyéb módon lezárul és megy vissza az eljárás rendszerébe)
- a 388 befejezett ügyből 290 megállapodás lett a fél év alatt (75%)
- a 290 megállapodásból 251 lett biztosan teljesítve (65%) és 41 esetben megkezdődött a teljesítés, de még nem lett befejezve (pártfogó ellenőrzése alatt megy a teljesítés)

Fiataloknál:

- 125 “ügyet” utaltak fél év alatt (ez 125 elkövetőt jelent, de az ügyek száma kevesebb, hiszen van, ami több elkövetőt foglal magába)
- fél év alatt a 125 ügyből 56 ügy lett így vagy úgy befejezve
- az 56 befejezett ügyből 48 megállapodás lett a fél év alatt (86%)
- a 48 megállapodásból 37 lett biztosan teljesítve (77%) és 11 esetben megkezdődött a teljesítés, de még nem lett befejezve (pártfogó ellenőrzése alatt megy a teljesítés)

Így fél év után egyelőre a megállapodás megkötésének arányát érdemes kiemelni, ami átlagban 81%! Év végén már biztosabb az adat, hogy a megállapodások teljesítése milyen sikeres, mert addig több le fog zárulni. De ez az arány is biztosan 70% feletti lesz a mostani adatok szerint.

Külföldi tapasztalatok is hasonló arányt mutatnak. A CSP Legal Program egy felmérése szerint 150 nagyvállalatnak segítettek vitáik rendezésében. 20% franchise viták voltak, a többi antitrust, bankruptcy, employment, energy, environmental, health, insurance, intellectual property, stb. Az estek 68%-ában mediációt, 23%-ában arbitrációt és 4,5%-ában minitrial-t használtak. Az esetek 90%-át oldották meg sikeresen.

Oktatásügy

Az oktatásügy területén említhető - a 2004 január 1. óta működő - intézmény az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat, melynek az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet kormányrendelet alapján biztosítja működési feltételeit, szakmai felügyeletét pedig az oktatási miniszter látja el. A Szolgáltatást a felsőoktatási és a közoktatási törvény is nevesíti, tevékenységét tekintve a többi területtel hasonlóan jellemezhető: A lehetségeshez (indokolthoz) képest kevés (a létszámhoz képest magas) ügyszám, kiemelkedően magas arányú sikeresség mellett.

Összegzésként tehát elmondható, hogy a közvetítői eljárás számos jogterületen működő és élő jogintézmény, mely területek sikerei és kudarcai számos tanulsággal szolgálnak a polgári jogi közvetítés jogi szabályozásának kidolgozása, szervezet- és intézményrendszerének kialakítása, és az érdekelt felek tájékoztatása során. Mindenképpen indokolt lenne, hogy az állami keretek (állami szerepvállalás, költségvetési

támogatás) között működő mediációs intézmények és mediátor csoportok közötti koordináció megoldódjon, hiszen a képzett mediátorok szolgáltatása ezáltal sokkal hatékonyabban lenne biztosítható.

1.6 Jövőbeli lehetőségek és kötelezettségek (EU)

A polgári jogi közvetítés intézményének bevezetéséhez nem kapcsolódott uniós követelmény, ugyanakkor a Kvt. több nemzetközi ajánlás (uniós ajánlások, továbbá az Egyesült Nemzetek Szövetségének Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága által kidolgozott un. modelltörvény, valamint az Európai Unió Bizottságának 2002-ben kiadott un. Zöld Könyve ajánlásai) figyelembevételével került megalkotásra. A polgári jogi közvetítésre vonatkozó uniós keretszabályokat **az Európai Parlament és a Tanács a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól szóló 2008/52/EK irányelv** teremtette meg, melynek rendelkezéseit a tagállamoknak 2011. május 21-ig kell átültetniük a nemzeti jogukba. Noha az irányelv hatálya a határokon átnyúló kapcsolatokra terjed ki és a tagállamokat ennyiben kötelezi, de egyben ösztönzi az irányelv a tagállamokat arra is, hogy azt belső viszonyaikban is alkalmazzák.²⁴

Az irányelv a közvetítés minőségének biztosítása érdekében **kötelezi a tagállamokat**, hogy a közvélemény számára nyújtsanak tájékoztatást a közvetítők vagy a közvetítői szolgáltatást nyújtó szervezetek elérhetőségére vonatkozóan. Ösztönözniük kell továbbá a jogászokat, hogy tájékoztassák ügyfeleiket a közvetítés lehetőségéről. Emellett minden általuk megfelelőnek tartott eszköz segítségével ösztönözniük kell az önkéntes magatartási kódexeknek a közvetítők és a közvetítési szolgáltatást nyújtó szervezetek általi kidolgozását és az ezekhez történő csatlakozást, valamint a közvetítési szolgáltatások nyújtására vonatkozó egyéb hatékony minőség-ellenőrzési mechanizmusokat.

Ezen előírások teljesítéséhez a Kísérleti Program jelentős mértékben hozzájárul. Ugyanez érvényes az irányelv azon rendelkezésének való megfeleléshez szükséges tapasztalatgyűjtésre is, mely szerint „adott esetben, és tekintettel az eset valamennyi körülményére, az ügyben eljáró bíróság felhívhatja a feleket a közvetítés igénybevételére a jogvita rendezése érdekében. A bíróság felhívhatja továbbá a feleket arra is, hogy vegyenek részt egy, a közvetítés igénybevételéről szóló tájékoztatón, ha ilyen tájékoztatókat tartanak, és azok könnyen igénybe vehetők”.

A Kísérleti Program ennek a kötelezettségnek gyakorlatilag „elébe megy”, és már az irányelv hazai jogba ültetése előtt hasznos tapasztalatokkal szolgál, így segítve a jövőben kötelezően alkalmazandó eljárások zökkenőmentes működését és a hazai jogba illeszkedését.

Fontos rendelkezése az irányelvnek az is, hogy tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a felek kérésére a megállapodásuk tartalmát egy nemzeti bíróság vagy más hatóság a döntésével megerősítse és a bírósági ítéletekhez hasonló módon végrehajthatóvá tegye.

²⁴ Az irányelv teljes szövege a IV. számú mellékletben található

1.7 Nemzetközi tapasztalatok²⁵

A Zágrábi Kereskedelmi Bíróságon lefolytatott program (Horvátország):

A program lefolytatására 2005. október – 2006. március között került sor a Zágrábi Kereskedelmi Bíróság, a horvát Igazságügyi Minisztérium és mediációs civil szervezetek közreműködésével.

A program idejére a bíróságon **külön mediációs osztályt** hoztak létre, valamennyi bírót megismertették a közvetítói eljárással és bíró közvetítőket képeztek ki. Közvetítói eljárásra az ügyet tárgyaló bíró utalhatta a vitás esetet, amennyiben annak természete alapján azt szükségesnek tartotta.

Amennyiben a bíró az ügyet közvetítésre alkalmasnak tartotta, a feleket meghívta egy közvetítói eljárásra. Ha felek bármelyike ez ellen ellentmondással élt, úgy az ügy a bíróságon folytatódott. **A felek együttes beleegyezése esetén az ügyet a közvetítőhöz** (aki kiképzett bíró vagy a közvetítói listán szereplő személy volt) **továbbították**, aki a közvetítói ülésre időpontot tűzött ki. Eredményes közvetítés esetén **a felek megállapodását a bírósági eljárást lefolytató bíró jóváhagyta.**

A program **a polgári eljárási szabályokkal** és határidőkre vonatkozó előírásokkal **összhangban** került lefolytatásra. A program keretében a felek a közvetítésről és annak a bírósági eljárás során történő igénybe vételének lehetőségéről szóló tájékoztató anyagokat kaptak a bíróságoktól. A felek részére továbbá formanyomtatványokat is biztosítottak a közvetítés igénybevétele esetére.

A program befejeződését követően az eredmények értékelésre kerültek. A felek és jogi képviselőik a közvetítói eljárással, valamint a közreműködő közvetítőkkal nagy mértékben elégedettek voltak. A statisztikák szerint 2006. évben a közvetítésre került **esetek valamivel több, mint felében sikeresen, megállapodással zárult a közvetítés.**

A Ljubjanai Városi Bíróságon lefolytatott program (Szlovénia):

A bírósági eljárásokhoz kapcsolódó közvetítói programok lebonyolítására Szlovéniában is sor került polgári jogi, családi jogi és gazdasági jogi ügycsoportokban.

A perek során a közvetítésre történő „terelés” ügýtípusok szerint eltérő volt (így pl. polgári ügyekben automatikusan, míg családi ügyekben a bíró kezdeményezésére kerültek az ügyek közvetítésre). **A keresetlevél befogadását követően a bíróságon működő közvetítói osztály a feleknek és jogi képviselőiknek a közvetítésre szóló meghívót, a közvetítésről szóló tájékoztatót és a mediációs megállapodás tervezetét megküldte.** A megállapodás aláírásával a felek a közvetítói eljárás igénybe vételére kötelezték magukat. A felek és képviselőik az aláírt megállapodás meghatározott határidőn belül történő visszaküldésével kérhették a közvetítés lefolytatását, vagy ennek hiányában az ügy bírósági úton folytatódott tovább.

A programban közreműködő közvetítők bírák, ügyvédek és egyéb jogi szakemberek lehettek. Valamennyi közvetítőnek speciális mediációs képzésben kellett részt vennie. A közvetítés eredményeként született megállapodás tervezetét a közvetítő dolgozta ki. **Az érdemi**

²⁵ Forrás: IRM, OME

megállapodást a perben eljáró bíró hagyta jóvá és - mint bírósági egyezséget - a bírósági ítélettel egyenértékűnek kellett tekinteni.

A program tapasztalatai szerint a közvetítésre került ügyekben **már az első egyeztető tárgyalások 51 %-ában lezárult a közvetítés.** 2001. óta 2714 közvetítői eljárást bonyolítottak le ilyen módon, melyek 49,3 %-a sikeresen, megállapodás megkötésével fejeződött be.

A Vilnusi 2. Kerületi Bíróságon lefolytatott program (Litvánia):

A bírósági mediációra vonatkozó projekt lefolytatására Vilnius 2. kerületi bírósága került kijelölésre, a projekt 2006. januárban kezdődött meg.

A program során a közvetítést **a felek ingyen vehették igénybe.** A közreműködő mediátorokra az európai mediációs etikai kódex szabályai voltak irányadók. A közvetítést a felek önkéntesen vehették igénybe, garanciális szabály volt továbbá, hogy közvetítőként az ügyet tárgyaló bíró nem járhatott el.

A projekt során lefolytatott **mediációs eljárások átlagos időtartama 4 óra** volt. A program kapcsán problémát okozott, hogy a bírák kezdetben – hasonlóan a magyar bírákhoz -motiválatlanok voltak, és a társadalom sem rendelkezett megfelelő információkkal a közvetítést illetően. A projekt eredményei az alábbiakban foglalhatók össze:

- a bíróság előtti megállapodások számának növekedése,
- a bírák tudatosságának növekedése a közvetítés ajánlásában,
- a felek ismereteinek bővülése,
- a felek elégedettségének növekedése,
- a bíróságokba vetett bizalom erősödése.

2007 januárjában döntés született a program meghosszabbításáról és további bíróságokra történő kiterjesztéséről.

A *környező országok* közül még Lettországból folyt 2006 júliusa óta a családi és gyermekügyi miniszter kezdeményezése alapján egy kísérleti program, 2006 végéig 23 család részesült pszichológusi-és jogász-mediátori segítségben.

A *Nyugat- Európai országok* közül Hollandiában 2000-ben indult bírósági mediációs kísérleti program, melyben öt elsőfokú és egy másodfokú bíróság vett részt. A kísérleti program alapján 2005 év folyamán összesen 19 bíróság szervezeti – és működési mechanizmusába építették be a bírósági mediációs struktúrát, 2007 év végére befejeződött ez a folyamat. 2005. április 1-től 2005. október 1- ig bezárólag 500 mediációs eljárás indult, s 62 %-ában megállapodás született. A sikeres mediációkból közel azonos arányú volt a polgári, válóperi, munkaügyi, gazdasági, közigazgatási és adóügyi mediációk száma.²⁶

A program keretében több módja létezett a bírósági mediáció alkalmazásának: egyrészt a bíró ajánlhatta szóban a felek részére a tárgyalás folyamán, másrészt a felek maguk kérhették azt írásban, akár annak hatására, hogy a mediációra alkalmasnak talált ügyekben a bíróság már írásbeli tájékoztatást küldött számukra, javasolva a mediációt, akár az előre nem szelektált,

²⁶ Marijke Scholten: La situation actuelle de la médiation judiciaire aux Pays-Bas, Actes du Colloque de Grenoble du 2 juin 2005, Petits affiches n ° 245 du 9.12.2005, 16. old.

utóbb azonban mediációra alkalmas ügyekben. Harmadrészt a felek maguk is bejelentették erre irányuló szándékukat.

A bírósági kísérleti program eredményeként azt állapították meg, hogy a sikeres mediációk kulcsa nem az ügyek típusában, hanem alapvetően a felek tárgyalásra való hajlandóságában rejlik. A mediátorok tapasztalatai azt támasztják alá, hogy a felek hozzáállása és belátási képessége a sikeres mediáció alapja. Ez teszi ugyanis képessé a feleket arra, hogy felkészüljenek a tárgyalásra a célból, hogy konfliktusukra megoldást találjanak, és kölcsönös érdekeikre fókuszáljanak.²⁷

Angliában 1996-tól 1998-ig datálódik az első bírósági mediációs kísérleti program, majd az első eredmények után 1998-tól folytatták azt. 2004 áprilisától 2005 márciusáig az önkéntes mediációs program mellett, valójában a kanadai kötelezően választható mediáció (mandatory mediation) mintájára vezették be a quasi – kötelező, vagy más néven az automatikus terelésű (Automatic Referral to Mediation) – ARM) mediációt egyazon bíróságon.

Mindkét programban általános polgári ügyek szerepeltek, ugyanolyan ügycsoportokból. Mindkét program jelentős kormányzati és bírósági szervezeti támogatásban részesült. A kísérleti program stratégiája mindkét esetben azonos volt: a feleket a bíróságon és a bíróságon kívül is bátorították a mediáció igénybevételére. Felállították a kísérleti program menetét, s ezt betartották. Azokban az ügyekben, ahol a mediációt nem választották a felek, illetve az nem vezetett eredményre, a bíró az ügydöntő határozatban értékelt a felek magatartását, s nyomást gyakorolt a felekre, hogy a megegyezést válasszák, ha jogvitájuk támad a jövőben.

Az önkéntes alapú mediációt 1996-ban először a kis értékű perekben vezették be, a terelés során személyes hangú levelet küldtek mind a feleknek, mind a jogi képviselőiknek. Mivel a felek önkéntes beleegyezésével indult a program, nem kellett megindokolni, ha valamelyik fél elzárkózott a megegyezés elől. A bírók ugyanakkor mindig rákérdeztek az okokra, s ez alapján döntöttek el, hogy tovább ösztönzik-e a feleket vagy sem.

1998-ig az ügyek 62%-a oldódott meg mediációval, s a terelés azokban az ügyekben volt főként sikeres, ahol az egyik félnek sem volt jogi képviselője. (72%).²⁸ 1998-ban változtattak a terelés szisztémáján: elhagyták az invitációs levelet, s nemcsak kis értékű perekben alkalmazták a terelést. Ugyanakkor közvetlenné tették az információ-áramlást. A bíróságon belül felállítottak egy mediációs csoportot, akik irányították a mediáció adminisztrációját, a mediátorok telefonszámait kiadhatták a feleknek. Az ügyfélszolgálati irodán mediációs pultot alakítottak ki, amely részben információs pontként, részben a felek közti és a mediátorokkal való kapcsolattartó pontként funkcionált, vagyis a pult irányította a felvilágosítás, az információ-áramlás, a kapcsolattartás zökkenőmentes lebonyolítását.

A statisztikai adatok szerint 2000-ben 44%, 2003-ban 39%, 2004-ben 45%, 2005-ben 43 % volt a sikeres mediációk aránya. Ezt összehasonlítva az 1996-98-as adatokkal, megállapítható, hogy a közvetlen bírósági ösztönzés eredményezett több mediációt.²⁹ A 2004-ben bevezetett automatikus terelés sémája abban különbözött a teljesen önkéntes alapú mediációtól, hogy csak kevés ügy (1-2%) esett ki a rostán, szinte minden típusú ügyben alkalmazták.

Természetesen e quasi kötelező mediáció is a felek beleegyezésével indulhatott meg, de ha bármelyik fél elutasította vagy abbahagyta a mediációt, komolyan meg kellett indokolnia, hogy miért döntött így. E szisztémának kötelező eleme volt, hogy ha egyik vagy mindkét fél úgy döntött, hogy nem kívánja a mediációt folytatni, a bíró az ügyben személyesen vagy telefonon megbeszélést tartott az ügyféllel. Meghallgatta, mi a kifogásuk a mediáció ellen, s ha lehetséges volt, próbálta őket meggyőzni, érvelt a mediáció mellett. Joga volt határozatban

²⁷ Bert Niemeijer and Machteld Pel: Court-Based Mediation in the Netherlands: Research Evaluation and Future Expectation, Paper presented to Ministry of Justice Expert Meeting on Mediation, June 2006, p. 353.

²⁸ Twisting arms: court referred and court linked mediation under judicial pressure, Ministry of Justice Research Series 1/07, May 2007, 22. old.

²⁹ Twisting arms, 194-195. old.

elrendelni a mediációt, ha az ügy sajátosságai, körülményei ezt indokolták, s pontos időpontot is egyeztetett a felekkel a mediációs tárgyalásra. Joga volt elmarasztalni is a felet, ha a per ésszerű időn belül történő befejezését éppen azzal gátolta a fél, hogy elutasította a megegyezést.

A vizsgálati eredmények azt mutatták, hogy a peres időtartam 41%-kal csökkent ezekben az ügyekben, az adminisztrációs idő és a költségek az ügyek szelekciójával 19%-kal magasabb volt, mint a nem mediált ügyekben. A 12 hónapos kísérleti időtartam alatt 1232 polgári ügyet utaltak e formában mediációra, melynek végeredményben 14%-a oldódott meg mediációval.³⁰

A környező országok jelen Kísérleti Programhoz hasonló kezdeményezései, szervezeti- és eljárási megoldásai, e programok sikeressége és továbbvitele igazolja, hogy jó úton járunk a magyar Kísérleti Program elindításával.

2 A Kísérleti Program bemutatása

2.1 A Kísérleti Program előzményeinek ismertetése

A **Mediációs Munkacsoport** (Munkacsoport) az Országos Mediációs Egyesületnek³¹ (OME) a Legfelsőbb Bíróság és az OIT elnökénél 2003-ban tett kezdeményezése nyomán **alakult meg 2005-ben annak vizsgálatára, hogy a polgári jogi közvetítés intézménye** milyen módon tehető ismertebbé annak érdekében, hogy **a bírósági eljáráshoz kapcsolódóan (vagy azt megelőzően) sikeresen alkalmazható legyen.**

A Munkacsoport koordinátori teendőit az OIT Hivatalának Bírósági Igazgatási Főosztálya látta el, tagként működtek közre továbbá az OME, valamint az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) képviselői. Az IRM bevonására azért került sor, hogy a jogalkotás (a Kvt. előkészítése) tapasztalataival működjön közre a Munkacsoportban, illetve, hogy a felmerülő javaslatok a jövőben a jogalkotói munka során is figyelembe vételre kerüljenek.

A Munkacsoport feladata egy olyan kísérleti program feltételeinek kidolgozása volt, mely lehetővé tette volna a polgári jogi közvetítés és a bírósági eljárás kapcsolatának gyakorlatban történő vizsgálatát. Bár a program hivatalosan elindult, működése - elsősorban a költségvetési feltételek hiánya miatt – megszakadt.

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács a 192/2008. (IX. 9.) OIT határozatában felkérte a Hivatalat, hogy az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal, valamint a közvetítéssel foglalkozó szervezetekkel, egyesületekkel együttműködve tegye meg a szükséges intézkedéseket a **polgári jogi közvetítés és a bírósági eljárások kapcsolatának vizsgálatára 2005-ben felállított Munkacsoport további működésének folytatása érdekében.** Az OIT a Munkacsoport koordinációs és szervezési feladatainak ellátására a Hivatalát kérte fel.

Az OIT ugyanezen határozatában felkérte a Munkacsoportot, hogy készítse elő a polgári közvetítés peres eljárások során történő alkalmazásának, illetve eredményességének vizsgálatát célzó **kísérleti programot.** A felkérés kiterjedt a bíróságok részvételi szándékának

³⁰ Twisting arms, 72. old.

³¹ Az OME közvetítő tagok szakmai érdekképviselőjét ellátó társadalmi szervezet, amely meghatározó szerepet vállalt eddig is, s a későbbiekben is kíván vállalni a közvetítői eljárás ismertebbé tételében, az igazságszolgáltatásba történő bevezetésében, illetve az erre irányuló program lebonyolításában.

és a program költségvetési kihatásainak felmérésére, olyan ütemezéssel, hogy a - hat hónapos időtartamú - program 2009. január 1. napjától megindulhasson.

A Hivatal – az OIT határozatában foglaltaknak megfelelően – felmérte a bíróságok részvételi szándékát, ennek eredményeként önkéntesen, előzetes feltételek meghatározása nélkül jelentkezett a kísérleti programban „**tesztbíróságként**” való közreműködésre a **Fővárosi Bíróság (megyei elsőfokú ügyek tekintetében), a Fővárosi Munkaügyi Bíróság és a Szegedi Városi Bíróság.**

Ugyancsak a Hivatal felkérésére jelezte részvételi szándékát a programban az **Országos Mediációs Egyesület (OME)**, a bírák mediációs képzésében korábban közreműködő **Lege Artis**, valamint – a Csongrád megyében már helyi szinten a bíróságokkal együttműködő - **Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Szakmai Szövetsége (MAKAMOSZ).**

A Hivatal részéről kijelölt koordinátor (a Bírósági Igazgatási Főosztály munkatársa) az említett bíróságok és mediációs testületek vezetőinek, képviselőinek, továbbá az IRM kijelölt munkatársának részvételével rendszeresen munkabizottsági üléseket szervezett a kísérleti program 2009. január 1-jei elindítása érdekében. A munkabizottságban való részvételre a Hivatal felkérte továbbá a – mediációval kapcsolatos nemzetközi gyakorlat terén is tapasztalatokkal rendelkező – Pest Megyei Munkaügyi Bíróság elnökét.

Az OIT a 275/2008. (XII. 9.) OIT határozatában – a program határidőben történő megindulása érdekében – felkérte

- az IRM-et, hogy a program lefolytatásához szükséges vállalkozási szerződést az érintett közvetítői szervezetekkel kösse meg,
- a Hivatalt, hogy az önként jelentkező bíróságokon a szervezési intézkedéseket tegye meg,
- az IRM-et és a Hivatalt pedig arra, hogy együttműködésük részleteit partnerségi megállapodásban rögzítsék.

Az OIT a kísérleti program időtartamát a korábbi határozatában megállapított 6 hónapról 12 hónapra emelte fel azzal, hogy a Munkacsoport számára – a program végrehajtásával kapcsolatos tapasztalatok értékelésére – előírt határidőt 2010. március 31. napjában állapította meg.

Az **IRM és az OME** 2008. december 31. napján **megkötötte a kísérleti program finanszírozását biztosító, összesen bruttó 4.994.400 Ft összegű megbízási szerződést.** (A MAKAMOSZ elnöke végül a munkabizottsági működés során jelezte, hogy a szervezet nevében nem tudnak részt venni a munkabizottságban, illetve a kísérleti programban, ugyanakkor lehetővé tették tagjaik számára, hogy az OME-val kötött egyedi megállapodások alapján közreműködjenek. Tekintettel arra, hogy a Lege Artis ügyvezetője egyben az OME elnökségi tagja is, az ő érdemi részvételük is biztosítva maradt a program során.)

A Hivatal előkészítette az „**Együttműködési megállapodást**”, amelyet 2009. február 13-ai keltezéssel a programban részt vevő valamennyi partner, azaz az OIT Hivatala, a Fővárosi Bíróság, a Fővárosi Munkaügyi Bíróság, a Szegedi Városi Bíróság, az IRM és az OME vezetői, képviselői aláírtak.

Az **OME megkötötte a közreműködő mediátorokkal** az egyedi megbízási **szerződéseket**, továbbá a mediátorok közösen is aláírtak egy - az egymás közötti munkamegosztást, információcserét, kapcsolattartást szabályozó – megállapodást is. Ezek alapján **elkészült a**

kísérleti programban választható mediátorok listája azzal – az „Együttműködési megállapodás”-ban is rögzített, a versenysemlegességet biztosító – alapelvvvel, amelynek értelmében az ügyeletet ellátó mediátorok kötelesek tájékoztatást adni a közvetítők hivatalos névjegyzékéről, annak elérhetőségéről.

Az OME – egyeztetve a bíróságokkal – megszervezte, kialakította az **ügyeleti (és az ahhoz kapcsolódó mediációs eljárást lehetővé tévő) rendszert**. Ennek megfelelően a mediátorok kötelesek voltak hetente két alkalommal 3-3 órás mediációs ügyeletet tartani a bíróságokon. Maga a mediációs eljárás – bíróságonként részben eltérő módon, a lehetőségek figyelembe vételével – a bíróság épületében, illetve külső helyszíneken (pl. Szegeden többek között a Gyermekjóléti Központban) kerül megtartásra.

A Munkacsoport a program időtartama alatt rendszeresen, havonta ülésezett, ennek keretében a tagok megvitatták az aktuális kérdéseket, teendőket, illetve tapasztalatokat.

2.1.1 Korábbi bírósági kezdeményezések³²

Szegeden eredményesnek mondható kezdeményezés indult néhány lelkes és elkötelezett bíró vezetésével, így 2006. május 26-án a Szegedi Városi Bíróság és a MAKAMOSZ (Magyar Kapcsolatügyeleti Mediátorok Országos Szövetsége) között – francia bírósági gyakorlat alapján - együttműködési megállapodás jött létre a családi -és kapcsolatügyeleti mediációs szolgáltatás igénybe vételére a családi jogi tárgyú perekben.

Bírói oldalról kedvezőnek tekinthető, hogy a kapcsolattartás semleges helyszínként kijelölhető a szolgálat, illetve – a felek beleegyezésével – a mediációs eljárás során született részegyezség, illetve a mediátorok által készített **összefoglaló a mediációs eljárásról a perben a döntéshez hasznos adalékokkal és segítséggel szolgálhat**.

A bíróságon 2006. október - 2007. október között 23 ügyben jutottak el a felek a mediációs szolgálathoz (bírói közvetítéssel), további 18 ügyben pedig a felek önállóan, a pert megelőzően, vagy akár a per közben felkeresték a szolgálatot, s jelezték ezt a bíróságon is azzal, hogy minden ott készült szakvélemény, esetelemzés felhasználható a perben.

A programban résztvevő bírák véleménye szerint a kísérleti program elindítása a bíróságokon nagyon fontos lenne. Egyrészt az Európai Parlament és Tanács 2008/52-es számú Irányelvének megfelelően, másrészt az új Ptk. Családjogi Könyvében foglaltak alapján (bíró is elrendelheti a mediációs tárgyaláson való megjelenést a szülői felügyeleti -, és kezdeményezheti a házassági bontóperekben) a bíróságoknak feladatuk lesz a bírósági eljárás menetébe beilleszteni a mediációt. Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a mediáció elterjedésének a legnagyobb akadálya, hogy az ügyek szétválogatásánál, a felek tájékoztatásának a módjainál, az ügyvédek, mediátorok bevonásánál bizonytalanok, tétovák a bíróságok. **Sem szervezetileg, sem az ügymenetben nincsenek felkészülve a mediációs eljárás beillesztésére. Ezt előzhethné meg a Kísérleti Program.**

³² A jelen pont elkészítéséhez Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta, a Szegedi Városi Bíróság bírása szolgáltatott adatokat.

2.2 A jelenlegi Kísérleti Program célja

2.2.1 A Kísérleti Program működése és a bírósági eljárások időszerűsége

A 2007. évben a polgári peres eljárások száma országos szinten meghaladta a 160.000-et, a fizetési meghagyásos eljárások (az ide tartozó ügyek esetében a közvetítés eddigieknél gyakoribb alkalmazása indokolt lehet) száma pedig 2008. évben már túllépte a 475.000-et. Továbbá 2009. évben a polgári peres érkezésein belül a 300.000 forint alatti értékű perek száma 65 %-os arányt képvisel.

A Kísérleti Program a maga eszközeivel (pl. a per során a közvetítésről szóló tájékoztató ülések, a közvetítés előzetes kötelezővé tétele, stb.) e kedvezőtlen mutatók javításához hozzájárulhat.

A Kísérleti Program előnye, hogy mérhetővé teszi a bírósági eljárások során alkalmazott közvetítői eljárások hatékonyságát és a jogintézménnyel kapcsolatos állampolgári elégedettség mértékét. Az így kapott eredmények felhasználásával javaslatok tehetők a bíróságok munkaterhének csökkentése érdekében, továbbá a tapasztalatok a jogalkotói munka során is hasznosíthatók lennének.

A Kísérleti Program működése a közvetítői szakma részéről is igényként jelentkezett, és az OME együttműködő partnerként vállalta, hogy a Programban részt vevő mediátorokat összefogja, ill. a munkájukat menedzseli.

2.2.2 A Kísérleti Program tartalmára tett javaslatok

Alapvető kérdés volt, hogy a közvetítés alkalmazási körének bővítése érdekében a bíróságok milyen módon vonhatók be, illetőleg a bírósági eljárás keretei között miként lehet a közvetítést igénybe venni. Megállapítható, hogy a polgári perrendtartásról szóló törvény lehetővé teszi, hogy a bírák a felek számára megfontolás tárgyává tehessek a közvetítői eljárás igénybe vételét. A Pp. jelenlegi szabályai alapján a bíró tájékoztatást adhat a feleknek arról, hogy ügyükben közvetítőhöz fordulhatnak és a közvetítői eljárás lefolytatása érdekében a Pp. 137. §-ának (1) bekezdése szerint a per szünetelését kérhetik. Ebből következően **az eljárásjogi környezettel összhangban állt egy olyan kísérleti program lefolytatása, melynek célja, hogy a felek – a bíró tájékoztatását követően – kérésükre egy a közvetítői eljárást bemutató ülésen részt vehessenek és az ülés alkalmával kapott információk birtokában dönthessenek arról, hogy megindítják-e a közvetítői eljárást.** A Kísérleti Program lefolytatására először **önként jelentkező bíróságok bevonásával kerülhetett sor.**

2.2.3 A bíróságok elvárásai a Programmal kapcsolatban³³

A Fővárosi Bíróság a Program megkezdése előtt a siker mércéjének nem az esetek magas számát, hanem az igény felkeltését, a peres felek vitakultúrájának megváltoztatását tartotta. A Program során is külön erőfeszítéseket tett a mediáció szélesebb körben történő megismertetéséért önálló sajtómegjelenésekkel. A fővárosi bíróságok túlterheltsége, és az ügyfeleknek a nagyvárosi létből eredő elidegenedettsége miatt reális célként azt jelölte meg,

³³ Forrás: Fürjes Balázs interjúja a bíróságok vezetőivel

hogy sikeresnek tekinthető a Program, ha nő azoknak a peres feleknek a száma, akik mediációt után érdeklődnek, ill. nyitottak a bírák mediációs felhívására. Amennyiben megoldott ügyeket is vannak a felvilágosító munka mellett, az az elvárt eredményen felül üdvözlendő.

A Fővárosi Munkaügyi Bíróság a siker elsődleges kritériumaként szintén a köztudat formálását, a mediáció ismertségének növelését fogalmazta meg. Eddig még senki nem jelentkezett önként („annak a tudatában jöttem, hogy...”), de ez jó lenne, ha változna.

A Szegedi Városi Bíróság elvárása is az volt, hogy a Program eredményeképpen a mediáció elterjedjen, a bíróságok vezetői és a bírák meggyőződjenek arról, hogy ez egy idő- és költséghatékony megoldás, valamint bizalmat szerezzenek ezzel kapcsolatban. További fontos célul tűzte ki a napi gyakorlati feladatok kipróbálását és a legjobb gyakorlat kialakítását (pl. mire jó és mire nem a mediáció; folyamatok kialakítása; stb.). Előnynek tartotta a nagyszámú esetek megoldását, hogy kialakulhasson egy statisztikai szemlélet.

Az OIT Hivatalának elvárásai is ugyanezeket a prioritásokat tükrözték. Elsősorban az ismertség és hozzáállás javítása mind a peres felek, mind a bírák körében fontos. Ezen kívül a Program sikeréhez elengedhetetlen, hogy e tanulmányban érdemi megállapítások kerüljenek megfogalmazásra, beleértve a jogszabály- és folyamatváltoztatási javaslatokat is, melyek további döntések alapjául szolgálnak.

Az IRM ezért elsősorban a mediáció alkalmazási körének bővítését célzó jogszabály-módosítási javaslatok megfogalmazását várta a Programtól (ebbe a körbe tartozhat a közvetítésre való bírói kötelezés - az ún. bírósági mediáció - részletes szabályozásának kialakítása, a kötelező előzetes mediáció bevezetése bizonyos pertípusok esetében, további esetleges költségkedvezmények biztosítása a mediációval összefüggésben, a Kísérleti Programban alkalmazott ügyeleti rendszer alkalmazásának kiszélesítése stb.).

2.3 A Kísérleti Program megvalósulása

Az OME elkészítette a Program költségvetését, melyet az IRM jóvá is hagyott. Megkötötte az IRM-mel, az OITH-val és a három részvevő bírósággal a szükséges együttműködési szerződéseket. Kiválasztott mintegy 30 mediátort, akik a bíróságokon az ügyeletet ellátják. A bíróságok épületein belül kialakította az ügyeleti szobákat, és elhelyezte a bíróságok épületein belül a megfelelő információs anyagokat (plakát, szórólap, stb.). A bíráknak felkészítést tartott, és rendelkezésre állt egyéni konzultációkra. Kialakította a statisztikai, elszámolási rendszert, ill. Szegeden – ahol már megfelelő számosságú ügy került át az ügyeletre – megkezdte a statisztikai feldolgozást. A tapasztalatok ismeretében többször átalakította a folyamatot, hogy a terelés gördülékenyebben menjen.

2.4 A Kísérleti Program kiértékelésének struktúrája

A Kísérleti Program kiértékelése **öt lépésből** épül fel, ezeket a következő pontokban fejtjük ki részletesen; jelen pontban csak e lépések áttekintését adjuk. Az öt lépés célja, hogy a

bíróságok elé kerülő esetek közül racionális és költséghatékony módon kerüljenek a mediálható esetek kiválasztásra, mediálásra, és a bírósági folyamatba visszacsatolásra.

1. Eset kiválasztás

A **mediációra alkalmas esetek kiválasztása** kapcsán annak a módszertannak van jelentősége, ami alapján a bírák képesek hatékonyan kiválasztani a mediálásra alkalmas eseteket.

2. Ügyeletre terelés

Ezután következhet a felek **átterelése a mediációs ügyeleten történő tájékoztatásra**. Ez természetesen a felek önkéntes döntésén alapul.

3. Tájékoztatás

Az ügyeletes ismerteti a felekkel a mediáció célját, előnyeit és kockázatait, annak jogi következményeit. Amennyiben a felek továbbra is érdeklődnek a mediáció iránt, az **ügyeletes ajánl egy mediátort**.

4. Mediáció lefolytatása

A negyedik lépés a szűk értelemben vett mediáció, ahol a felek a mediátor segítségével a **megegyezést célzó tárgyalást folytatnak**.

5. Visszacsatolás

Lezárásként – függetlenül a mediációs sikerességétől vagy sikertelenségétől – szükséges a **mediáció tényét a bírósági folyamatba visszacsatolni, a per kereteibe visszailleszteni, a végrehajthatóságot biztosítani**.

Jelen tanulmány a folyamatnak az első két lépését elemzi, és ezekre tesz fejlesztési javaslatot. Amennyiben ezek megvalósulnak, és az ügyeletre terelt ügyek száma nő, úgy lehet a következő lépésekről is tapasztalatot szerezni, kiértékelni és javaslatokat tenni.

3 A Kísérleti Program kiértékelése

3.1 Eset kiválasztás

3.1.1 Mediációs útra korlátozott számú, de minél nagyobb megoldási eséllyel rendelkező ügyet kell terelni

A jelenlegi Kísérleti Program sikeressége szempontjából alapvető követelmény volt, hogy **korlátozott számú, de nagyobb megoldási eséllyel rendelkező ügyet** tereljünk mediációs útra.

Ennek elsődleges oka, hogy **a meglévő mediációs kapacitás és a jelenleg még kialakulatlan szervezeti rendszer nem képes nagyszámú esetet befogadni**.

A mediációs kapacitás jellemző problémái közé sorolható, hogy ma „mindenki” lehet mediátor, mert nem kellően körülhatároltak ez ezzel kapcsolatos szakmai elvárások; hogy nincsenek megfelelő képzések és minőségbiztosítás, nincsen szakmai etikai kódex; a közvetítést ráadásul sokan nem főállásban végzik.

A közvetítői eljárás kellő színvonalú infrastruktúrája mindeddig főként a kereslet hiányában nem tudott kialakulni, melyet viszont a kínálati oldal hiányosságai is okoznak: az ügyfelek nehezen választanak mediátort, mert a rendelkezésükre álló központi adatbázis alapján a mediátorok között mediációs szakismeretük, gyakorlatuk szerint nem tudnak különbséget tenni és ez alapján választani. Később e mediatori kör szolgáltatásának minőségét, a bíróságokkal való kapcsolattartást egy közvetítői szakmai kamara létrehozása biztosítaná.

Ezt a helyzetet csak úgy lehet orvosolni, ha a bírósági rendszerből kicsatolt esetek számát fokozatosan emeljük: először csak egy Kísérleti Program keretein belül, egyénileg kiválasztott, képzett és gyakorlattal rendelkező mediátorokkal, így a kínálat fejlődésével lépésről-lépésre növelhető majd a keresletet is.

A mediációs útra terelt kevés számú esetenél fontos kritérium volt az is, hogy azok elég **nagy biztonsággal megoldhatóak legyenek**. A korábbi fejezetekben ismertetett sikerességi arány eléréséhez a közvetítői eljárás rendszerének, folyamatainak, az egyéni érdekeltségeknek, motivációknak az összehangolása az elsődleges teendő, amit nem szabad mediációra alkalmatlan esetek betelérésével rontani. Amennyiben véletlenszerűen kerülnek oda az esetek, úgy peres felek, a bírák és a mediátorok oldalán jelentkező kezdeti frusztrációk teljesen megakaszthatják a folyamatot.

Ezért döntő volt tehát a Kísérleti Program első lépésében azon kevés eset kiválasztása, amit mediációra alkalmasnak jelöltünk, és minden erővel azon kellett lenni, hogy ezek az esetek ne morzsolódjanak le a következő lépéseknél. Az így megoldott és elemzett esetek adhatnak a jövőben kellő bátorítást az igazságszolgáltatás szereplőinek, hogy a mediációt nagyobb ügyszámban is alkalmazható, alkalmazandó alternatívának tekintsék.

A Kísérleti Programnak ugyanakkor alkalmasnak kellett lennie a kiválasztás szempontjainak bővítésére is, azaz arra, hogy a mediációra kiválasztott ügyek köre folyamatosan bővülhessen. A cél, hogy a bírósági ügyek közül a lehető legnagyobb számú, mediációra is alkalmas ügy kerülhessen leválasztásra.

Ugyanakkor azt is le kell szögeznünk, hogy a rendszer hosszabb idejű „beüzemeléséig” ez nem fog a bíróságok leterheltségén olyan módon csökkenteni, hogy a felszabaduló tárgyalási kapacitásokat ne kellene a mediációra terelésben, az egyezségek jóváhagyásában felhasználni, tehát a leterheltség csak hosszabb távon és fokozatosan csökkenthető. Ennek a folyamatnak azonban nem látjuk alternatíváját, a nemzetközi nyomások, az ügyek kezelésének kényszere ebbe az irányba kell, hogy mozdítsa a rendszert.

3.1.2 A kiválasztásnak mind a passzív, mind az aktív útját követni kell

Az esetek egyrészt a felek döntésén alapuló **passzív kiválasztás**, másrészt a bíróságok által végzett **aktív kiválasztás** – a sikeresség szempontjából megegyező értékű - módszerével kerülhetnek a mediációs útra.

Passzív kiválasztás

A megfelelő eset kiválasztásánál természetesen nagy szerepe van a peres feleknek maguknak. Passzív kiválasztásnak hívjuk, amikor **hirdetéssel, figyelem felhívással, általános felvilágosítással** maguk a felek ismerik fel, hogy a mediáció számukra járható és előnyös út, és jelentkeznek az ügyeleten.

Mivel a **Kísérleti Program célkitűzései között kiemelten szerepelt ez az általános felvilágosítás** (vagyis a bírók látni szeretnék, hogy a peres felek már úgy jönnek a tárgyalásra,

hogy kéri a mediációt), így a Programban nagy figyelmet szenteltünk neki. Ennek keretében több csatornán is megpróbáltuk elérni a peres feleket:

- A részvevő bíróságok épületében **plakátokat** ragasztottunk ki minden forgalmasabb helyen (ld. VI. melléklet)
- Később a Fővárosi Bíróság ezt kiterjesztette a PKKB-re, a Szegedi Városi Bíróság pedig az Igazságügyi Hivatal szegedi épületére is.
- Az érdeklődők magukkal vihetek egy több információval rendelkező **szórólapot** is (ld. VII. melléklet).³⁴
- A keresetlevél beérkezését követően a bíróságok a válaszlevelük mellé csatoltak egy részletes **tájékoztatót** (ld. V. melléklet), amely felhívta a peres felek figyelmét a lehetőségre és annak előnyeire is.³⁵
- Tervbe lett véve egy szélesebb körű **sajtókampány** is. A Fővárosi Bíróság és a Szegedi Városi Bíróság külön-külön a saját sajtókapcsolatait is felhasználva több alkalommal is megjelent a médiában.³⁶
- A sikeresen lezárt eseteket anonimizált formában, mint „**success story**”-kat fel lehet használni a bizalmatlanság feloldására, és a potenciális ügyfelek elvárásainak kezelésére. Pl. a Délmagyarország napilapban Szegeden két sikeres eset is megjelent. A felek nevük és fényképük közléséhez is hozzájárultak.³⁷

Az általános felhívás, és ezáltal a felek önkéntes jelentkezése azért is fontos, mert a tapasztalatok szerint a mediációra terelt esetek között a legnagyobb lemorzsolódást okozó tényező az, hogy **általában csak az egyik fél nyitott a mediációra**. Legtöbbször az a fél, aki követeléssel lép fel a másikkal szemben (a felperes, aki pénzt, teljesítést, bocsánatkérést, igazság szolgáltatást, stb. kér) szívesen kipróbálná a mediációt, mivel kérése sokszor nem is jogi természetű (pl. nem az a problémája, hogy jogszerűtlenül mondtak fel neki, hanem az, hogy igazságtalanul, nem értékelve az ott eltöltött 30 évet). **A másik fél** azonban – pl. a Gazdasági Minisztérium és az OME közös, kis- és középvállalatok vitás eseteinek megoldását célzó pilot programjának tapasztalata szerint- **sokszor időhúzásra játszik**, ill. tárgyalási pozíciójának feladásaként (gyengeségként) értékeli az egyeztetési eljárást. A mediátoroknak általában sok energiájába kerül – ha egyáltalán ezt felvállalják – hogy a másik felet megkeressék, és a mediációra logikus érvekkel rávegyék.

Ezért azokkal az esetekkel a Kísérleti Programnak mindenképpen foglalkoznia kell, ahol a felek önként jelentkeznek a mediációra, függetlenül a siker várható valószínűségétől.

A munka során felvetődött az a kérdés, hogy a feleknek a bíróságok által kiküldött tájékoztató általános legyen vagy ügy specifikus. Az első esetben az adminisztráció egyszerűsége az előny, a másodikon pedig az üzenet személyre szabottsága és ezáltal hatékonysága.

³⁴ Meg kell jegyeznünk, hogy ezek a szórólapok túl gyorsan elfogytak a bíróságokon, így a jövőben mindenképpen kontrolláltan kell osztani (pl. odaadni, és nem csak kihelyezni), különben nagyban romlik ennek az eszköznek a költséghatékonysága.

³⁵ Ez a legcéltobb kommunikációs eszköz, de a jövőben valószínűleg csak a mediációra alkalmas eseteknél kell kiküldeni, hogy a költségek ne növekedjenek túlságosan.

³⁶ A Program által szervezett sajtótájékoztatóhoz viszont hiányzik még az áttekintett esetek számossága, ill. a sikeresen megoldott esetek, így arra nem került sor.

³⁷ A cikket a III. számú melléklet tartalmazza.

A jelenlegi tapasztalatok szerint az általános a követendő, mivel a tájékoztató levél önmagában úgysem elég, de felkészíti és mentálisan ráhangolja a feleket az első tárgyalás előtt, majd a bíró a tárgyaláson már személyre tudja szabni az üzenetet (nem csak az ügy jellege miatt, hanem a felek személyisége, hozzáállása, rövid vagy hosszú távú kapcsolata és függősége, hatalmi viszonyaik, stb. alapján). Erről a tapasztalatról ld. a későbbi fejezeteket.

A passzív kiválasztásnak, vagyis az általános felhívásnak azért is nagy a jelentősége, mert sikeressége esetén nem csak a már perbe lépett felek választhatják ezt az utat, hanem a peres megoldásban nem bízó, de vitás felek is. Láttuk, hogy a vitás felek 40-50%-a komolyan keresi a külső segítséget, de nem megy el a bíróságra. A bíróságokon mediációra jelentkező eseteknél nagyságrendileg több eset jöhet be ezen az úton, megelőzve azt a stádiumot, amikor a felek jogvitává transzformálják nem megoldott vitáikat.

Aktív kiválasztás

Mindaddig, amíg a széleskörű tájékoztatásoknak nincs meg az a kritikus tömege, amely tényleges attitűdváltozást érne el a lakosság és a vállalatok körében (melyhez igen mélyről indulunk Magyarországon a korábban ismertetett GLOBE kutatás eredményei alapján), a passzív kiválasztás mellett még nagyobb szerepe van az aktív kiválasztásnak. Ezen keresztül a **bírák aktívan a mediáció felé terelik az arra alkalmasnak ítélt eseteket.**

A kérdés, hogy mi alapján lehet a mediációra alkalmas eseteket kiválasztani, mivel – mint azt korábban tárgyaltuk – csak egy „emészthető” mennyiséget szabad ebbe a csatornába terelni.

3.1.3 Az aktív kiválasztások közül a szűrőkritériumok váltak be a legjobban

A szakirodalomban, ill. a külföldi hasonló programok tapasztalatai szerint a kiválasztásnál kétféle szűrő létezik:

- Pozitív szűrő: Melyek azok az ismérvek, amelyek alapján a bírók felismerik a mediációra alkalmas eseteket?
- Negatív szűrő: Hogyan válogatják le az eseteket a bírók a mediációra *NEM* alkalmas esetek meghatározásával?

a) A pozitív szűrővel foglalkozik a legtöbb szakirodalom. Ezek szerint mediáció igazából akkor áll a felek érdekében, ha **nagy az egymásra utaltság a perben** (vizontkereset, beszámítási igény, stb.), amely bonyolulttá teszi az eset megítélését, és bizonytalanná a kimenetet; ha **nem jogi a kérdés** (pl. Fővárosi Munkaügyi Bíróság említette azt a tipikus esetet, ahol a peres felek ketten voltak egy szobában tanúk nélkül, és mindketten azt állítják, hogy a másik mondott fel). Ezeknél a vita elsősorban emberekről, érzelmekről, viszonyokról szól, és nem jogról. Ide sorolandó az az esetcsoport is, amikor **nagy a jövőbeni együttműködési kényszer**, legyen az házastársi kapcsolat, felelősség a közös gyermek iránt, cégtulajdonosi kapcsolat, megrendelő-beszállítói kapcsolat, stb. Ezekben az esetekben a felek jövőbeli potenciális nyereségei sokkal nagyobbak a jelenlegi konfliktus értékénél, de a vitahelyzetben ezt nem hajlandóak beismerni. Egy bírósági ítélet mindkét fél számára vesztes-vesztes helyzetet eredményez, míg **a mediációnak része lehet az üzleti, magánéleti kapcsolatok és a bizalom helyreállítása.**

A bíróságok tapasztalata szerint a következő esetek bizonyulhatnak mediációra alkalmasnak³⁸:

- A felek a jövőben is egymásra utaltak maradnak
- A per feleslegesen sok és hiábavaló idő és költség többlettel jár
- A bíró részéről nehéz a bizonyítás
- A bíró érzi, hogy nem lesz igazságos a döntés
- Az ügyvédet a bíró nem tudja semlegesíteni, de a mediátor igen

Bár elméletben teljesen egyetértünk ezekkel a kritériumokkal, mégis a Kísérleti Program tapasztalatai szerint komoly energia befektetést igényel **a bírák felkészítése ezeknek a pozitív szűrőknek az alkalmazására.**

Egyrészről a szegedi tapasztalatok pont ellentmondtak az intuitív javaslatnak:

- Ott ahol nagy érzelmi konfliktusok voltak (birtokháborítás, szomszédjog), tehát a mediáció emberközpontú megközelítése elméletileg segített volna, a felek ragaszkodtak a peres eljárás folytatásához.
- Ott pedig, ahol tisztán pénzügyi, gazdasági probléma volt (kártérítés, vételi áron vita), ott nyitottak voltak az egyeztetésre, és általában egy ülés alatt megegyezésig jutottak.

Másrészről a legfőbb problémák meglátásunk szerint, hogy

- ezek a kritériumok meglehetősen szubjektívek, nehezen standardizálhatóak, taníthatóak;
- a keresetlevélben általában nincs elég információ a döntéshez;
- a bíróságokon szűkösek az erőforrások, ezért a bírák inkább letárgyalják az eseteket, semmint sokáig elemezzék az eset mediációs alkalmasságát.

Ehhez járul még, hogy

- a bírák az adatvédelem miatt nem adhatják oda a keresetleveleket a mediátoroknak, és arra sem találtunk eddig megoldást, hogy közös megbeszéléseken vitassák meg az esetek alkalmasságát; és végül
- a bírák legtöbbször – még ha hisz is a mediációban – nem rendelkezik mediációs tapasztalattal, így ha nem kap állandó visszajelzést a döntéseiről (vagyis, hogy mit ítélt mediációra alkalmasnak, és az tényleg arra alkalmas volt-e), akkor nem indul el a tanulási folyamat.

A probléma lényegét sarkosan megfogalmazva megállapítható, hogy a döntési helyzetben lévő bíráknál nem halmozódik fel a szükséges tapasztalat, akiknél pedig ez felhalmozódik – a mediátoroknál –, azok pedig nem folyhatnak bele a döntésekbe.

b) Erre a helyzetre jelenthet megoldás a **negatív szűrők**, döntési kritériumok alkalmazása. Ennek során a bírák aszerint döntenek, hogy meglátásuk szerint mely ügyek maradjanak mindenképpen náluk, mivel valamilyen szempontból a mediáció nem javasolt.

A Szegedi Városi Bíróság által kialakított és kipróbált módszer szerint három tesztet kell kiállnia minden esetnek mielőtt a bíró mediációra alkalmasnak ítélné:

- A Kvt. 1. §-ának (3) bekezdése eleve kizár bizonyos ügytípusokat (pl. apasági és származás megállapítása iránti perek, szülői felügyelet megszüntetése iránti perek, gondnokság alá helyezés iránti perek, közigazgatási perek, sajtó-helyreigazítási perek,

³⁸ Forrás: Fürjes Balázs, interjúk a bíróságokkal

végrehajtási perek, AB határozat megtámadása, stb.). A Pp. XV. fejezete alá tartozó ügyekben továbbá a bíróság döntése szükséges a házasság érvényességének, illetőleg létezésének, vagy nemlétezésének megállapításához, valamint a házasság érvénytelenítéséhez és a házasság felbontásához.

- Egyes esetekben a bíróság más intézményekre, hatóságokra kell, hogy várjon
- Megint más esetekben pedig a bíróságnak kell döntenie, amikor a perindítás hatálya nem állhat be pl. nem egyértelmű az alperes személye, vagy nem ismert a tartózkodási helye (perbeli legitimációs kérdések).

Ezen tesztekhez jön még hozzá a fővárosi bíróságok javaslata, miszerint azon ügyeket sem lehet mediációra utalni (még ha a törvény ezt önmagában nem is zárja ki, de gyakorlati szempontból nem célszerű), amikor az alperes költségvetési szerv (rendőrség, Földhivatal, állam elleni per, stb.).

A szegedi tapasztalatok szerint a negatív szűrők alkalmazása után az eseteknek mintegy 1/4-1/3-a marad fenn, amelyekből már nem érdemes válogatni, hanem mindet mediációra javasolt terelni.³⁹

A Fővárosi Munkaügyi Bíróságon is hasonló negatív szűrőket lehet alkalmazni. Az évi 5-6000 ügyből megközelítőleg 1/3 társadalombiztosítással, 800 pedig hivatásos állománnyal vagy költségvetési szervvel kapcsolatos, melyekben a bíróság inkább a peres eljárást ajánlja, mint a mediációt. A fennmaradó kb. 2000 ügy ugyanolyan arányt mutat a teljeshez képest, mint Szegeden.

A szűrőkön átjutott eseteken belül a további szelekcióhoz egyelőre nem áll rendelkezésre elegendő tapasztalat. Az angol kísérleti program kiértékelésében az ügycsoportok között nincs nagy különbség a mediációra való nyitottságban (vagyis a százalékos arány hasonló az ügycsoportonkénti mediálható ügyek arányára), tehát nem az ügycsoportokból kell kiindulni az esetek leválogatásánál.

A Programnak ezt a kérdést még statisztikailag kiértékelhető módon vizsgálnia kell a továbbiakban – a várható folytatás esetén. A gyakorlatban fennmaradó ügytípusok:

- családjogi tárgyú perek (pl. szülői felügyelet, házasságfelbontás),
- szomszédjogi perek, birtokvédelmi perek,
- személyhez fűződő jog megsértése folytán indult perek,
- öröklési, tartási, ajándék-visszakövetelési jogviták,
- fizetési meghagyások, kötelmi ügyek, adósságkezelés (pl. közüzemi),
- kártérítési ügyek
- munkaügyi viták, stb.

Szegeden következetesen alkalmazták a negatív szűrőkritériumokat, míg a fővárosi bíróságokon minden esetenél azonos módon jártak el (pl. ismertető levél kiküldése), amely költségtöbblettel, ill. frusztrációval jár az alacsony találati arány miatt.

³⁹ A szegedi ügyek portfóliója valószínűleg eltérhet más városok, bíróságok, kollégiumok, vagy akár a fellebbviteli fórumok ügyeitől, így ott más lehet a fennmaradó esetek aránya, de nagyságrendi eltérés nem valószínű.

3.1.4 *A sikerhez megfelelő szervezeti háttér szükséges, bármilyen szűrőt is alkalmazzon a bíróság*

Mind a szegedi, mind a külföldi tapasztalatok⁴⁰ azt mutatják, hogy a megfelelő szakértelem, kapacitás és a folyamatok átalakítása, kellő szervezeti háttér megteremtése kritikus sikertényező.

Szegeden⁴¹ egy referens bíró minden beérkező esetet elbírál, és az aktát M betűvel látja el, amennyiben az átmege a szűrő kritériumokon és mediációra alkalmasnak tűnik. Fontos, hogy a kijelölt bírónak legyen erre ideje, hogy nyomon kövesse az M-betűs aktákat, és így folyamatosan tanuljon a tapasztalatokból (mivel a kiválasztás egy most kialakítandó szervezeti tudás, fontos, hogy ez legalább az elején koncentráltan legyen meg, mert úgy gyorsabb a tanulás), és elengedhetetlen az is, hogy a folyamatok lehetővé tegyék a kiértékelést (pl. a bíróság statisztikai rendszerében lekérdezhetőek legyenek ezek az ügyek, és legyen szabad kategória a mediáció kimenetelének a bekódolásához is).

Ebből következően **a bíróság munkájának a megszervezése kulcsfontosságú a kívánt eredmények elérése szempontjából**, ezért szükségesnek és ésszerűnek látszik a bíróságon belüli **szakmai csoport felállítása** (2-3 bíró, 1 titkár, 1 fogalmazó, igazságügyi alkalmazottak; leíró, ügykezelő bevonásával). Célszerű **a csoporton belül egy referens bírót kijelölni**, ezzel párhuzamosan a mediátori ügyeletet megszervezni (panasznap tanácsadáson is).

A programban résztvevő bírák munkáját nagymértékben segítené a gyakorlati tapasztalatok összegyűjtése és – akár határozat minták formájában is történő – megosztása más megyékkel.

A referens bíró feladata

A referens bíró a beérkezett **ügyeket szétválogatja** a mediátor segítségével és kiszignálja a kísérleti programban résztvevő bírákra, **felügyeli a statisztika készítését** és a panasznap tájékoztatást, **kapcsolatot tart** a mediátorokkal, a szakmai csoport tagjaival, a kezelőirodával. A mediátorokkal együtt **megszervezi a mediátori ügyeletet**, az időpontokat egyeztetni a programban részt vevő bírákkal, hogy az idézéseket egységesen adhassák ki a leírók. A gyakorlat egységesítése érdekében **határozat-mintákkal látja el a programban részt vevő bírákat**. Emellett az ő feladata az is, hogy megszerveze a kísérleti programmal kapcsolatos tájékoztatást a társszervekkel (ügyvédek, Jogi Segítségnyújtó Szolgálat).

Ezt a javaslatot folyamatszervezési szempontból össze kell majd hangolni a Pp. változásaival, mely szerint a közjegyzők a jövőben már előzetes bizonyítást folytathatnak, tanúkat hallgathatnak ki. Vagyis kérdés, hogy a mediációs folyamatot a bíróságokkal vagy a közjegyzőkkel kell összeegyeztetni, vagy akár a közjegyzői folyamat után, de a bírói folyamat elé.

3.1.5 *Pertárgyérték szerinti megkülönböztetés lehetősége még nyitott kérdés*

A bíróságok javaslata volt a Program elején, hogy **a mediációt elsősorban a kis pertárgyértékű ügyeknél kellene bevezetni**, amelyek nagyban leterhelik ma a bíróságokat.

⁴⁰ Ld. Twisting arms: court referred and court linked mediation under judicial pressure, Faculty of Laws, University College London, University of Nottingham Business School, Ministry of Justice Research Series 1/07, 2007

⁴¹ Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta, a Szegedi Városi Bíróság bírójának által bevezetett gyakorlat

Amennyiben a sikeres terelés és megoldások miatt a bíróságon kapacitás szabadulna fel, akkor a bírók sokkal jobban tudnának az előttük levő nagy értékű és bonyolultabb ügyekre fókuszálni.

A bírók kifejezetten felsorolták a bebukott kölcsönszerződések ügyeit, a közös költségek feletti vitákat, vízdíj, biztosítási ügyek, a parkolási társaságok, az Artisjust, a kereskedelmi és az orvosi kamarák ügyeit, mely számossága és tipizálhatósága miatt alkalmasak lennének mediációra.

Bár a javaslat ésszerűsége egyértelmű, a Kísérleti Program jelenlegi felállása szerint ennek életképessége igen korlátozott, mivel az állam csak az ügyelet költségeit finanszírozza, és a mediátor költségeit már nem. Így a felek számára az „ingyenes” bíróság vonzóbb, mint a perértékhez viszonyított mediációs költség.

Ezt a képet azért árnyalja az **Itv.**:

„58. § (3) Az illeték a peres eljárás illetékének 50%-a, ha az egyezségkötésre az első tárgyalást követően kerül sor. Ha a felek az első tárgyalást követően külön törvényben szabályozott közvetítői eljárásban vettek részt, és ezt követően a bíróság az egyezséget jóváhagyja, az egyébként fizetendő peres eljárás illetékek 50%-ának a közvetítő általános forgalmi adóval növelt díjával, de legfeljebb 50 000 forinttal csökkentett összegét kell megfizetni, feltéve ha a közvetítői eljárást törvény nem zárja ki; a fizetendő illeték mértéke azonban ebben az esetben sem lehet kevesebb a peres eljárás illetékének 30%-ánál. (9) Ha a felek a polgári eljárást megelőzően külön törvényben szabályozott közvetítői eljárásban vettek részt, az eljárás illetékének a közvetítő általános forgalmi adóval növelt - az illetékfizetésre kötelezett fél által viselt - díjával, de legfeljebb 50 000 forinttal csökkentett összegét, de legalább az egyébként fizetendő illeték 50%-át kell megfizetni.

Nem jár illetékkedvezmény, ha

a) a közvetítői eljárást törvény kizárja, vagy

b) a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a felek bármelyike bírósághoz fordul, kivéve ha a per tárgya kizárólag a megállapodásban foglaltak érvényesítése.”

Ez alapján lehet, hogy a perilletéknek csak a 30 %-át kell megfizetni, azaz az állam már most is finanszírozza a 70%-át.

Az egyik jogszabály-módosítási javaslat lehet, hogy az alsó 30%-os küszöböt töröljük el, mely különösen a kis perértékű ügyeknél lehet hatékony, hiszen praktikus azzal is járhatna, hogy a feleknek nem kerül többre a mediációs eljárás. Másik megoldási lehetőség a kis értékű ügyek esetében, hogy rögzítenénk a pertárgyértéknek azt a minimumküszöbét, amely alatt teljes illetékmentesség járna.

A másik oldalon viszont a nagy értékű pereknél a peres eljárás elhúzódása komoly költségekkel jár⁴², ezért éppen itt lehet vonzó a mediáció gyorsasága és pragmatikussága, amit a mediátorok bíróságtól független tapasztalata meg is erősít (vagyis minél nagyobb a pénzügyi tét, annál nagyobb a hajlandóság a mediációra). Itt a vállalatok sokat kockáztatnak, és biztosra akarnak menni a választásuknál, így piaci alapon javasolt a mediációs szolgáltatás/érték viszonyának kialakítása.

⁴² A GKM tanulmány megállapításai a késlekedés költségeiről, ill. az opportunity cost veszteségeiről az II. számú mellékletben található

3.1.6 Nincs egyetértés, hogy a per mely szakaszában lehet mediációt kiajánlani

Ebben a kérdésben sem a nemzetközi tapasztalat, sem a bíróságok intuitív javaslati nem adnak támpontot. Annyi állapítható meg, hogy a külföldi tapasztalatok leginkább ügyszpecifikus különbözőségekre utalnak. Angliában gazdasági ügyekben leginkább a per előtti mediáció a sikeres, Horvátországban a családjogi vitákban a per közbeni mediációval értek el jó eredményeket.

Az egyik angol mediátorral folytatott interjúban⁴³ egy olyan érvelés is felmerült, hogy a keresetlevél benyújtása után egy fél-egy évvel, de még az első tárgyalás előtt van a legnagyobb esély egy mediációs megállapodásra, mert addigra a felek már lehiggadnak és megismerték a másik álláspontját, ráadásul az ügyvédek is belátják, hogy nem olyan fekete-fehér az ügy, mint azt ügyfeleik nekik elmesélték, tehát az ügy kimenetele kétséges. Ezt a magyarországi, gazdasági ügyekben végzett tapasztalatok is megerősítik.

Bár az angolszász jogszolgáltatás alapjaiban eltér a miénktől, a fent leírt mentális folyamat nálunk is hasonló lehet, hiszen a menedzsment szakirodalomban is ismert a kezdeti lelkesedés után következő frusztráció, majd újra nekiveselkedés, mind a projekt, mind a csapatmunkákban.

A bíróságokon folytatott interjúk is különböző álláspontokat, különböző lehetséges fejlődési irányokat mutattak.

Egyes vélemények szerint csak **a per megkezdése előtt** lehet és érdemes a mediációval próbálkozni. Ha a bíró már beleásta magát a részletekbe, meghallgatta a tanúkat, tisztázta a tényállást, akkor már le is fogja zárni az ügyet.

Ezzel szemben felhozható, hogy minden egyes tárgyalás után új információk helyzet áll elő a felek számára is, változnak az erőpozíciók és a per kimenetelének megítélése. Ebben a helyzetben **bármelyik tárgyalás után** dönthetnek a felek úgy, hogy megkísérik a – jogszabály által számukra per lezárásáig biztosított - egyeztetést.

A Fővárosi Bíróság bírái szerint csak a per elején, vagy egy **jogerős közbenső ítélet birtokában** lehet közvetítőnek átadni az ügyet.

Nézetünk és számos ország bírósági gyakorlata szerint a mediációt a per folyamán bármikor ajánlhatja a bíró, ha úgy ítéli meg, hogy a per azon szakaszában hasznos lehetne, függetlenül akár attól is, hogy az aktán már szerepel az „M” betű, vagy a felek korábban kaptak-e írásbeli és szóbeli tájékoztatást. Egyet lehet érteni azzal is, hogy **részítélet vagy közbenső ítélet meghozatalát követően meg kifejezetten javasolt a szóbeli tájékoztatás.**

A per **bármely szakaszában lehet sikerrel alkalmazni** a mediációt és a feleknek ilyen javaslat tétele az eljáró bíró megítélésének kérdése. Azt **azonban** le kell leszögezni, hogy egybehangzó tapasztalatok szerint az időmúlással folyamatosan csökken a mediáció sikerének esélye és általános vélemény, hogy ha a per előtt vagy annak folyamán **minél előbb alkalmazzák, annál nagyobb a megegyezés esélye.**

⁴³ Fürjes Balázs interjúja a Cameron McKenna regionális ADR vezetőjével

3.2 *Ügyeletre terelés*

3.2.1 *A társadalmi szemléletváltás egy nagyon lassú haladást ígérő, de szükségszerű folyamat*

Mint azt a 3.1.2 pontban leírtuk, a passzív kiválasztás – vagyis, hogy a mediációra nyitott felek felismerjék a lehetőséget, és maguk jelentkezzenek – egyben a terelés egyik legfontosabb építőköve is.

Ez egy „hosszútávú futás”, mely társadalmi szemléletváltozást kíván. A mediáció nem „természetes” folyamat az embereknek. Az oktatás, a média, a szociális környezet, a jogi rendszer mind konfliktusokra ösztönzik az embereket (tézis-antitézis-szintézis hitvallása; „csapjanak össze az érvek, és győzzön a jobbik”, stb.). Kényelmesebb kiadni a kezünkből a döntést, mind felelősséget vállalni érte, belemenni egy beszélgetésbe, lelki terheket felvállalni. Az embereket ezért be kell „terelni” a mediációra.

Érdekes viszont, hogy ha már elindult a folyamat, akkor az majdnem mindig kellemes meglepetés számukra, és pozitívan nyilatkoznak a végén. A furcsaság, hogy ez a szemléletváltozás nem rögzül, és a legközelebbi vitahelyzetben az emberek ismét a régi, berögzült vitakultúrájukhoz térnek vissza. Vagyis **a terelés egy hosszú távú folyamat, nem várhatunk „hólabda effektust” egy kritikus tömeg elérése után.**⁴⁴ Ennek ellenére társadalmi hasznossága miatt fontos a népszerűsítés.

Bár a Kísérleti Programban néhány megjelenés be volt tervezve, az egész kampány a jelen Program befejezése után (a remélhető folytatás során) képzelhető el. Javaslatunk a 6. fejezetben található.

3.2.2 *A Kísérleti Programban egy előre definiált terelési módot teszteltünk*

A felvilágosító kampányon túl a Kísérleti Program fő fókusza az aktív terelés, ahol a bíróság az általa mediációra alkalmasnak talált eseteket terelte az ügyelet felé.

Mivel a tájékoztatás hatékonysága az egyik kulcspontja a bírósági mediáció sikerességének, az idézéssel egyidejűleg mindenképpen **részletes tájékoztatót** érdemes kiküldeni. Az **ügyspecifikus tájékoztatót** is nagyon fontosnak tartjuk, a családi jogi ügyekben mindenképpen.

Mint azt korábban leírtuk, a folyosókon plakátok, ismertetőik lettek elhelyezve, ill. a felek a panaszirodán is tájékoztatást kapnak. **Szegeden pl. a panaszirodán dolgozó munkatársak képzést is kaptak**, ill. ott vannak minden megbeszélésén a Programnak, így tájékozottak, és **tapasztalataikat vissza is tudják csatolni.**

A Program sarkalatos pontja a bírók személyes feladatvállalása. A Program során a következő terelési folyamatot próbáltuk ki⁴⁵:

⁴⁴ Beyond Neutrality: Confronting the Crisis in Conflict Resolution, by Bernard Mayer

⁴⁵ Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta, a Szegedi Városi Bíróság bírójának javaslata a Program elején

- I) Első lépésként a mediációra alkalmas új és folyamatban lévő **ügyek kiválasztása** kell, hogy megtörténjen. Ennek kapcsán utalunk a 3.1.3 pontban kifejtett szűrőkritériumok használatára.
- II) A bíróság feladata a **tárgyalás előkészítése** kapcsán, hogy az első tárgyalásra szóló idézésben tájékoztassa a feleket/képviselőiket a mediáció lehetőségéről is, tehát az idézéshez csatolja a már említett tájékoztatót – akár ahhoz néhány mondatot ügyspecifikusan hozzáfűzve – és a kérdőívet. Javasolt, hogy mindenképpen kérjen visszajelzést a mediációval kapcsolatban az ügyfelektől írásban, természetesen szankció nélkül. Azt is célszerű már az idézésben feltüntetni, hogy az első tárgyaláson mindenképpen mód nyílik a mediátorral való találkozásra.
- III) Ha visszajeleznek a felek, mind a mediátor, mind a bíró tudja, hogy az első tárgyaláson mire kell készülni. Ha mindketten kérik a mediációt, a bíró nyilatkoztatja a feleket a szünetelésről, majd megállapítja azt, s akár az első érdemi mediációs ülés is megtörténhet. Attól függően, hogy csak a felperes, vagy alperes, vagy egyik sem nyilatkozik, teljesen személyre szabott szóbeli tájékoztatással és meggyőzéssel lehet készülni. **Fontos szempont, hogy a mediátorok bevonásával történő első tájékoztató tárgyalás ingyenes.**
- IV) A **tárgyalás** alkalmával a bíró részletesen tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételeének lehetőségéről, a felek meghallgatják a mediátort is. Ezt követően a felek nyilatkoznak
- a) a mediáció mellőzéséről, ekkor a bíró azonnal vagy új határnapot tűzve érdemben tárgyalja az ügyet, vagy
 - b) gondolkodási időt kérnek, esetleg ha további információra van szükségük, átmennek a mediációs ügyeletra. Ekkor a bíró új tárgyalási nap kitűzésével elhalasztja a tárgyalást, azzal hogy a felek 15 napon belül írásban jelezzék döntésüket, hogy részt kívánnak-e venni mediációs eljárásban, és közösen kérik az eljárás szünetelését. (ha nem kérik a szünetelést, a bíró a következő tárgyaláson érdemben tárgyalja az ügyet).
 - c) ha csak az egyik fél jelenik meg a tárgyaláson, és ő nyilatkozik, hogy részt kíván venni mediációs eljárásban, akkor a bíróság írásban bekéri a másik fél nyilatkozatát erről.
- V) Amennyiben közvetítő eljárásra kerül sor, a bíróság a felek közös kérelmére megállapítja az eljárás szünetelését. Ebben az esetben a bíró a következőkről tájékoztatja a feleket:
- a) Ha a felek a közvetítői eljárás során egyezséget kötnek, közvetítői eljárás befejezését követően, de legkésőbb 6 hónapon belül a közvetítői eljárás során született megállapodást a bírósághoz jóváhagyás végett benyújthatják. Ebben az esetben a bíróság az eljárást folytatja, s az egyezséget – amennyiben megfelel a jogszabályoknak, végzéssel jóváhagyja, ellenkező esetben a jóváhagyást megtagadja, s az eljárást folytatja. Speciálisan családi jogi ügyekben a házassági bontóperben biztosított három hónapos gondolkodási idő (Pp. 285. § (4) bekezdés) alatt is lehetőségük van a feleknek a mediációs eljárás kezdeményezésére, s a bírónak a beleegyezésük beszerzésére.
 - b) Amennyiben a felek egyezséget kötnek, de nem kérik a bírósági jóváhagyást, hat hónapi szünetelés után a per megszűnik.
 - c) Amennyiben további időre van szükségük a sikeres közvetítői eljáráshoz, a fenti határidő lejártá előtt jelezzék ezt a bíróságnak a folytatás iránti kérelem benyújtásával egyidejűleg. Ebben az esetben ismételten kérhetik közös kérelemmel a szünetelés megállapítását.

- d) Amennyiben a közvetítői eljárás nem vezetett eredményre, a bíró felhívja a feleket a további bizonyítási indítványaik megtételére, vagy a bíróság utalhat a hivatalból lefolytatandó bizonyításra.

3.2.3 A megvalósítás során számos megoldandó feladat merült fel

3.2.3.1 Ügyelet megszervezése

Annak érdekében, hogy ne legyen lemorzsolódás a felek nyitottságra vonatkozó nyilatkozata és az ügyeletre való megérkezés között (mert a fél meggondolja magát, lusta visszajönni, „eltéved a folyosón”, stb.), a következő megoldásokat ajánlottuk:

- A bíró által **mediációra alkalmasnak ítélt eseteket az ügyeleti napra hívják be** (a mediátorok heti 2x3 órás ügyelet megszervezését vállalták), és így a felek csak átsétálnak oda. Ez Szegeden megtörtént, de a fővárosi bíróságok a leterheltségük miatt nem tudnak rugalmasan időpontot egyeztetni. Ez a tapasztalatok szerint egy kritikus pont, és még nem találtunk rá megfelelő szervezési gyakorlatot (pl. a bírák a naptárjaikban hagynak üres helyet, hogy a mediációra alkalmasnak talált eseteket a megfelelő időben hívhassák be).
- Fontos az ügyeleti napokat a panaszirodák nyitva tartásával is összehangolni. Sokszor a felek a panaszirodában kapnak információt a mediációs lehetőségről. A kezdeti időszakban célszerű, hogy **az egyik ügyelet a panasznapon, a másik az első tárgyalás alkalmával legyen**. A panasznapi érkezők mindig gyors döntést várnak, türelmetlenek, azonnal felvetik a panasznapi jegyzőkönyvet. Ha azzal küldi el az ügyfelet, hogy egy másik időpontot ad a mediátorral való találkozásra, az ügyfél nem jön vissza. Az ügyeletes nem ugyanabban a teremben tartózkodik, ahol a fogalmazók felveszik a panasznapi jegyzőkönyveket. A fogalmazók ezért a tájékoztatást igénylő ügyfeleket átirányítanak a mediátorhoz. Amennyiben az ügyfél beleegyezését a mediátor megszerzi, a panasznapi jegyzőkönyvben ezt rögzíteni kell. A későbbiekben így írásban, az idézéssel egyidejűleg csak az alperesnek kell a tájékoztatókat kiküldeni (arra való utalással, hogy a felperes lehetőséget lát a jogvita békés rendezésére).
- Ha „nem tervezett” érdeklődésről van szó (vagyis a felek nyitottak, de ez egy olyan napon van, amikor az ügyelet nincs nyitva), akkor a **bíró** az ügyeleti ismertető (helyszín, nyitva tartás, elérhetőség) mellett **elkérhetné a felek telefonszámát, hogy az ügyelet időpontot tudjon velük egyeztetni** (ez jelenleg még csak egy javaslat a Program követő időszakra, döntés még nem született, kipróbálásra még nem került). Ugyanígy amennyiben a felek nem a tárgyaláson értesülnek a lehetőségről, célszerű az általános írásbeli tájékoztatóban felhívni a felek figyelmét arra, hogy aki írásban nyilatkozik a mediációs eljárásban való részvételi szándékáról, adja meg saját telefonos elérhetőségét, hogy a mediátor felvehesse vele és az ellenérdekű féllel is a kapcsolatot.
- A bíró segít a feleknek az ügyeletre való eljutásban. Szegeden szinte „kézen fogva” átsétálnak vele, és bemutatják az ügyeletesnek. Ez viszont a túlterhelt bíróságokon nehezen valósítható meg.

3.2.3.2 Folyamatba illesztés

A legnagyobb nehézség, hogy a bíróságok jogértelmezése alapján nem lehet párhuzamosan a peres eljárást folytatni és mediálni. Bár a pert bármikor meg lehet szüntetni egy perbeni egyezség megkötésének bejelentésével, a bírónak a polgári perrendtartás 137. §-a alapján szüneteltetnie kell a pert, ha ebben segíteni akar. Noha a Pp. 137. § (2) bekezdése kimondja, hogy szünetelés esetén az eljárást bármelyik fél kérelmére folytatni kell, a felek a szüneteltetést mégis nehezen vállalják fel, mert a jelenlegi túlterhelt bírósági viszonyok közepette ügyük elintézése így akár egy fél évet – évet is csúszhat.

Az egyszerűbb megoldás – a bíróságok jogértelmezését elfogadva – az lehet erre a problémára, ha a sikertelen mediációt követően visszakerült ügyeket lehetőség szerint soron kívül tűzzük, hogy ezzel elkerüljük a mediációs és peres idő felesleges kumulációját. Ez viszont az előző fejezetben ismertetett „gyár” szervezettségű bíróságokon sajnos nem lehetséges.

A másik megoldás **a bíróságok jogértelmezésének felülvizsgálata**. Ebben az esetben azt a kérdést szeretnénk megválaszolni, hogy a Pp. és a Kvt. rendelkezései alapján mindenképpen szükséges-e a folyamatban lévő peres eljárás szünetelését elrendelni, ha a felek közvetítőhöz kívánnak fordulni, vagy a felek a tárgyalás elhalasztása esetén is igénybe vehetik a közvetítői eljárást a tárgyalások közötti szünet idejét használva vitájuk rendezésére.

A Pp. 148. §-a szerint a bíróság a per bármely szakában megkísérelheti, hogy a felek a jogvitát vagy a vitás kérdések egy részét egyezséggel rendezzék. E körben, a bíróság - amennyiben annak sikerére esély mutatkozik, különösen, ha a felek bármelyike kéri - tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről, és ezzel összefüggésben a szünetelés szabályairól.

Az „ezzel összefüggésben” kifejezést nem lehet úgy értelmezni, hogy a szünetelésre irányuló és a felek által közösen előterjesztendő kérelem szükségszerű feltétele lenne a közvetítő igénybevételének a tárgyalás folyamán. Amennyiben a felek közvetítőhöz kívánnak fordulni, közös kérelmükre állapítja meg a bíróság a per szünetelését, azt azonban nem mondja ki a Pp. hogy amennyiben a felek nem kérik a per szünetelését, közvetítőt nem vehetnek igénybe. (A Pp. 137. § (1) bekezdése határozza meg a per szünetelésének eseteit: (1) a felek szünetelésre irányuló közös kérelme, (2) a felek egyike sem jelenik meg valamely tárgyaláson, (3) a felperes a megadott lakcímről nem idézhető, ill. ismeretlen helyen tartózkodik - és itt nem szerepel az az eset, ha a felek közvetítőhöz kívánnak fordulni és ezt az igényüket a tárgyaláson jelzik.)

A Kvt. 2.§ a közvetítést sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárásnak tekinti, és a 1.§ (3) rendelkezései szerint a közvetítői eljárás alkalmazását szintén nem zárja ki egy folyamatban lévő peres eljárás ténye.

Álláspontunk szerint a jogalkotó a fent említett jogszabályok rendelkezéseivel explicite nem zárta ki annak lehetőségét, hogy közvetítői eljárásra folyamatban lévő peres eljárással párhuzamosan kerüljön sor, tehát a felek szabadon döntenek arról, hogy amennyiben közvetítőhöz kívánnak fordulni, kérik-e az eljárás szünetelését, vagy kihasználják a két tárgyalás közötti időszakot, és megegyezés esetén bejelentik a bíróságnak.

Ez a megoldás azért is ésszerű, mert amennyiben nem engedjük meg, úgy létezik a perbeli egyezség lehetősége, mégis az erre felállított intézmény rendszer, a mediátorok, ellehetetlenülnek, hiszen az ügyfelek egy közvetítő bevonásával a jelentős csúszás kockázatát

vállalják fel. Az eredmény az lesz, hogy vagy szakértők nélkül próbálnak meg egyezségre jutni, vagy létrejön egy „szürkegazdaság” a közvetítői szakmában. Ez nem lehetett a jogszabály alkotó szándéka.

A Program keretei megengedik azt a folyamatbeli harmonizációt is, hogy a felek, amikor a mediációt elkezdik, aláírnak egy nyilatkozatot, melyben tudomásul veszik, hogy a mediáció ideje alatt tartózkodnak mindenfajta perbeli cselekménytől (kivéve, amit a bíróság rendel el, és mindkét fél tényként kezelheti). Elismerik azt is, hogy amennyiben megsértik ezt a megállapodást, úgy a mediációs folyamat automatikusan megszűnik. Ezzel a biztosítással a bírónak nem kell vizsgálnia, hogy mediáció zajlik-e éppen, amennyiben az egyik fél kéréssel fordul hozzá (ez az igény a bíróságok részéről felmerült).

A fenti, nagyobb probléma megoldása után még megoldásra vár egy gyakorlati kérdés is, hogy a bíró hogyan zárja le a meghallgatást, tárgyalást, ha a feleket érdekli a mediáció lehetősége. A fenti, javasolt jogértelmezést figyelmen kívül hagyva, jelenleg a bíró vagy

- elrendeli a szünetelést, de ebben az esetben az ügyfelek károsulnak a fél éves csúszással, ha az ügyeleten a részleteket meghallgatva (pl. nem akarnak vagy tudnak fizetni a szolgáltatásért) mégsem választanak mediátort;
- elküldi a feleket az ügyeletre, és 15 napon belül visszajelzést kér, hogy vállalják-e a mediációt vagy sem. Ennek az adminisztrációs nyomon követése rengeteg problémát fog okozni, és nem javasolt.

A jogértelmezés felülvizsgálata ezt a problémát is megoldaná, mivel a bíró kitűzi a következő tárgyalási napot, és addig a felek elmehetnek az ügyeletre, és akár le is folytathatnak egy mediációt.

Már a közvetítői működés gyakorlati tapasztalatait összegző hatástanulmányt tartalmazó, az IRM által készített jelentés előírta, hogy elengedhetetlenül szükséges a közvetítésről szóló tájékoztatón való kötelező részvétel előírásának a vizsgálata. Ez a vizsgálat összhangban van a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól szóló 2008/52/EK irányelv 5. cikkének (1) bekezdésével: „(1) Adott esetben, és tekintettel az eset valamennyi körülményére, az ügyben eljáró bíróság felhívhatja a feleket a közvetítés igénybevételére a jogvita rendezése érdekében. A bíróság felhívhatja továbbá a feleket arra is, hogy vegyenek részt egy, a közvetítés igénybevételéről szóló tájékoztatón, ha ilyen tájékoztatókat tartanak, és azok könnyen igénybe vehetők.” A hatályos jogszabályi környezetben is jogosultak a bírák arra, hogy a polgári peres eljárás során tájékoztassák a feleket a közvetítés lehetőségéről, e tekintetben tehát az uniós követelményeknek megfelel a magyar szabályozás. A Pp. alapján arra ugyanakkor nincs olyan jogköre a bírónak, hogy a feleket a közvetítés intézményét és annak előnyeit bemutató tájékoztató ülésen történő részvételre kötelezhesse.

Az irányelv tervezetében foglalt rendelkezésnek megfelelően javasolt a közvetítésről szóló tájékoztatónak a polgári per keretébe történő illesztése. A felek a tájékoztató alkalmával kapott információk alapján saját belátásuknak megfelelően dönthetnének arról, hogy tovább folytatják a bírósági utat, vagy inkább a közvetítés lehetőségével kívánnak élni. Az irányelvben foglalt rendelkezés elsődleges célja, hogy a jogalkalmazó ösztönözhesse a vitás feleket arra, hogy ügyükkel forduljanak közvetítőhöz. A Pp. módosításával ezért a bírákat olyan új jogkörrel kellene felruházni, hogy mérlegelhessék a felek tájékoztatón történő részvételre kötelezését. A tájékoztató ülések megszervezéséről természetesen az államnak kellene gondoskodnia (pl. a bíróság épületében vagy közvetítői szervezeteknél).

3.2.3.3 Jogszábyál által biztosított motiváció

3.2.3.3.1 A perköltség viselése

Mint azt a 1.5.1.2 fejezetben leírtuk, a Pp. jelenleg csak abban az esetben kötelezi valamelyik felet a költségek megtérítésére, ha az egy közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére fordul a bírósághoz.

Nagy Britanniában⁴⁶ 2004 előtt egy másik rendszer működött látszólagos megalégedettségre. Az a fél viselte a perköltségeket, aki visszautasította ez előzetes mediációt. Ennek bevezetése felmerült már javaslatként Magyarországon is, de a következők miatt nem javasolt bevezetése.

2004. május 11.-én az angol fellebbviteli bíróság úgy döntött (ld. Halsey vs. Milton Keynes General NHS Trust), hogy ebben az esetben a nyertes félnek nem kell viselnie a mediáció elutasítása ellenére sem a költségeket. Mivel ez a per kizárólag ezen költségviselésről szolt, a bíróságok gyakorlata azóta ezt az elvet követi.

A bíróság értelmezése szerint már túlságosan automatikus lett, hogy egy nyertes felet is költségviselésre kötelezhetek, és ez visszaélésekre adhatott okot. Úgy döntöttek, hogy az alapelv, miszerint a vesztes fél fizet, megmarad. A nyertes fél csak akkor kötelezhető a költségek megtérítésére, ha abban a helyzetben racionálisan döntve a mediáció mellett kellett volna dönteni. Ha minden afelé mutat, hogy ő megnyeri a pert, miért kellene mediálnia, főleg ha a másik fél ezt időhúzás érdekében vetette be? A bíróság költség allokációs döntésénél be kell bizonyítani, hogy nem racionálisan döntött („unreasonably declined to mediate”), illetve a vesztes félnek bizonyítania, hogy a mediáció jó eséllyel sikerrel kecsegtetett.

Ezzel az értelmezéssel egyetértünk, de hatásában sajnos olyan szubjektivitást vitt be a rendszerbe, hogy a költségtérítés, mint motivációs rendszer, elvesztette jelentőségét. Magyarországon valószínűleg ugyanezt az utat járná be a bíróság, mely hosszú, jelentős vitákkal járna, és nem vezet eredményre, így más ösztönző eszközöket javasolunk találni (ld 6. fejezet).

3.2.3.3.2 Az eljárási illeték csökkentése

A bírósági eljárásért a törvényben megalapított illetéket kell fizetni (Itv. 37. § (1), kivétel: tárgyi és személyes illetékmentesség, költségmentesség). Az illetéket az eljárást kezdeményező fél az eljárás megindításakor köteles megfizetni, kivéve, ha az illeték megfizetéséről utólag kell határozni. Az utóbbi esetben az illetéket az viseli, akit a bíróság erre kötelez. (Itv. 38. § (1))

A polgári eljárás illetékének alapja a pertárgy értéke. Jelen elemzésünk szempontjából a legfontosabb tétel a peres eljárásé, amely 6%, de min. 7.000 – max. 900.000,- forint.

⁴⁶ Twisting arms: court referred and court linked mediation under judicial pressure, Faculty of Laws, University College London, University of Nottingham Business School, Ministry of Justice Research Series 1/07, 2007 tanulmány 14-18. o.

Mérsékelhető az illeték (Itv. 58. §) a peres eljárás illetékének 50%-ára, ha a felek az első tárgyalást követően közvetítői eljárásban vettek részt, és ezt követően a bíróság az egyezséget jóváhagyja. Ebben az esetben az egyébként fizetendő peres eljárás illetékek 50%-ának a közvetítő általános forgalmi adóval növelt díjával, de legfeljebb 50 000 forinttal csökkentett összegét kell megfizetni. A fizetendő illeték mértéke azonban ebben az esetben sem lehet kevesebb a peres eljárás illetékének 30%-ánál.

A jelenlegi eljárás szerint 1,2 millió forintos pertárgyérték felett nyílik meg a lehetőség, hogy a felek 50.000,- Ft mérséklést érjenek el, és a mediációs költségeket is fedezni tudják:

- 1,2 milliónál a 6% illeték 70.000,- Ft; mely a maximum 50.000,- Ft-tal való csökkentés után az alsó határt meghúzó 30%-nál van
- Egy 500 ezer forintos illetéknél már 160 ezer forintos közvetítői díj is belefér egy nehéz ügy esetén (250eFt az 50% csökkentés, mely 160eFt+Áfa díjjal növelve adja ki a 450eFt-os, azaz 50eFt-tal csökkentett illetéket)

Kisebb pertárgyértékeknel jelenleg a felek az illetékedvezmény révén csak minimális megtakarítást tudnak elérni, mely kevésbé ösztönzi őket az alternatív vitarendezések kipróbálására (az „ingyen” bíróság illúziója). Nagyobb pertárgyértéknél viszont – elfogadva a mediáció 70-80%-os siker rátáját – a felek nem sokat kockáztatnak, hiszen az illeték csökkentéséből fedezni tudják a költségeket. A bíróságok, és ezáltal a társadalom is, jóval nagyobb költségeket takarít meg, mint az így keletkező illeték bevétel kiesés.

3.2.3.3.3 Egyeztetés a keresetlevél benyújtása előtt

Pp. 121/A. § (1) szerint a jogi személy gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitáiban a keresetlevél benyújtása előtt a feleknek meg kell kísérelniük a jogvita peren kívül elintézését. Evégből a fél a vitás kérdésben elfoglalt jogi és ténybeli álláspontjait ezek bizonyítékainak előadásával, szükség esetén az okirati bizonyítékok csatolásával az ügyben érintett összes féllel írásban részletesen közli, akik arra a kézhezvételtől számított tizenöt nap alatt az összes felvetett jogkérdésre és a teljes tényállásra kiterjedő, az ellenbizonyítékok előadását is tartalmazó részletes írásbeli választ adnak, melyhez az okirati bizonyítékokat szükség esetén csatolni kell. Ez az eljárás mellőzhető, ha a felek a közöttük felmerült véleményeltérésekről közös jegyzőkönyvet készítenek.

Bírósági tapasztalatok szerint az elgondolás teljesen helyénvaló volt, de a gyakorlatban a bíróságoknak nincs semmilyen kontrollja e fölött. Az ügyvédek készítenek egy jegyzőkönyvet, de érdemi egyeztetésre ez a kötelezettség nem ösztönöz.

Javasoljuk ennek a folyamat szemléletű átgondolását. (részletesebben kifejtve a 5. fejezetben) Az IRM egy korábbi javaslata szerint, a gazdálkodó szervezetek közötti jogvitákban a per megindítása előtt a felek kötelesek legyenek egyeztetni és ezen belül választhatják a mediációt.

Így a kötelező egyeztetésre 2 alternatíva lenne:

- levélváltás vagy jegyzőkönyv
- mediáció

Ez is jogszabály-módosítási javaslat, mert a jelenlegi szabályozás legnagyobb hiányossága éppen az, hogy nem nevesíti a mediációt, így az ügyvédek az érdemi egyeztetést akár egy előre rögzített levélmintával is kikerülhetik.

3.2.3.4 *Bíró eszköztára*

Amíg a mediációra spontán jelentkezők aránya elhanyagolható, a bírónak kell megfelelő eszköztárral rendelkeznie a meggyőzéshez. A szóbeli tájékoztatás alkalmával a bírónak érdemes ismét nyomatékosan hangsúlyozni a legfontosabb meggyőző szavakat, amelyek az ügyszpecifikus tájékoztatóban esetleg ömlesztve vannak. Ehhez alaposabb felkészítésre van szüksége a bírónak, hogy az ügyfelek kifogásaira rögtön érdemben tudjanak reagálni. A Program során folyamatosan kérdeztük a bírót, hogy milyen kifogások lepték meg őket, amivel nem tudtak mit kezdeni, és ezek alapján egy GYIK (gyakran ismétlődő kérdések) típusú kézikönyvet állítottunk össze, melyet rendszeresen frissítünk. Az első verziót az OME a bíróságok rendelkezésére bocsátotta, de a további érdemi munkához több visszajelzésre van szükségünk.

Ha már az egyik fél jelzi a mediációra való szándékát, míg a másik mereven elzárkózik az együttműködés elől (pl. ezzel megakadályozza az ügy békés megoldását, stb.), sokszor az is elég, hogy a bíró meggyőzőképességét használva elfogadtassa a felekkel a mediáció hasznosságát. A legnagyobb gátja ennek a **bírók bizonytalansága**, ami abból fakad, hogy

- **Nincs még elég tapasztalatuk** abban, hogy tényleg jó lesz-e a mediáció a feleknek (különösen nagy a bizalmatlanság a nem ügyvéd mediátorokkal szemben, de szintén nagy az ellenállás esetlegesen korábban előfordult rossz tapasztalatok miatt az ügyvéd mediátorokkal szemben is)
- **Nem ismerik a mediátorokat**, vagyis, hogy kikre bízzák a feleket
- **Bizonytalanok a mediáció sikerességében**, ill. abban, hogy a végén egy általuk is jóváhagyható és végrehajtható megegyezés születik (ld. 3.5 fejezet). Attól félnek, hogy minden visszakerül hozzájuk, és úgyszólván nekik kell ítélettel lezárni az ügyet, de addig fölöslegesen telik az idő, és nekik is kétszer az ügygel foglalkozniuk
- Kétségeik vannak abban a tekintetben is, hogy **ajánlhatnak-e a peres feleknek egy pénzbe kerülő szolgáltatást**.

Ezek a szakmai gondosságból és felelősségvállalásból származó érvek teljesen érthetőek, és nem megszüntetni, hanem **kezeln** kell azokat:

- A bírónak **nem a mediációt kell „eladni”, hanem csak az ingyenes ügyeletre áttérlni a feleket**, és lehetőséget adni nekik, hogy megfelelő információk birtokában hozzanak döntést
- **Szakmai konferenciákon, munkamegbeszéléseken meg kell ismerni a bírónak a mediátorokat**, hogy tudják, hogy „jó kezekben” lesznek az ügyfelek; be kell vezetni egy értékelést is a mediátorok körében, hogy elváljon a jó szakmai munka a nem megfelelőtől (ld. 3.4 fejezet)
- Időt kell hagyni a bizalom felépüléséhez, amihez folyamatosan **vissza kell csatolni a peres felek pozitív élményeit, a sikeres eseteket és a fejlődést mutató statisztikákat a bírók felé** (tehát nem csak a vitás felek felé kell felvilágosító munkát végezni)
- **Folytatni kell a GYIK kiadványok fejlesztését**, és a bíróságokon belüli disszeminációját, melyet képzésekkel kell összekötni
- **Kevesebb bírót** kell az elején bevonni nagyobb ügyszámmal (tanulási folyamat gyorsabb; kiértékelés és a folyamatok javítása egyszerűbb) ahelyett, hogy sok bíró kevés mediációra alkalmas ügyel foglalkozna.

- Számos bíró felvetette, hogy ha már a felek érdeklődést mutattak, akkor ők inkább le is mediálják az esetet, hiszen ez egyszerűbb, és úgymint kötelességük. Véleményünk szerint ezt fogalmilag meg kell különböztetnünk a mediációtól, mivel a bíró (nem képességei hanem) pozíciója miatt nem alkalmas a közvetítésre. A felek nem mondják el (nem mondhatják el) a bírónak azokat az információkat, véleményeket, érzéseket, amelyek nélkülözhetetlenek a viták tárgyalásos rendezéséhez, és a mediátorral megosztják. Erről számos szakirodalom értekezik, és így szeretnénk elkerülni, hogy a bírók által létrehozott egyezségeket – bár működik ez is – mediációként értelmezzük. Ugyanakkor rá kell mutassunk, hogy a bíró által létrehozott egyezés igen előremutató módszer, mely a felek számára sokkal sikeresebb lehet, mint a bíró által meghozott ítélet. Ebben az értelemben feltétlenül elismerésre méltó a bírói kísérlet az egyeztetésre.

Megjegyzendő: A munkaügyi perek sajátossága, hogy ott az első tárgyaláson a bírónak kifejezetten kötelessége, hogy a felekkel megvitassa a jogvita egészét, az összes körülmény szabad mérlegelésével. Ez az eljárási kötelezettség több, mint az egyezségi kísérlet lefolytatását ajánló eljárásjogi szabály.

A Program arra kiváló, hogy olyan következtetésekre jutunk, melyek a Program elején még hipotézisként sem merültek fel. Ilyen például a szegedi tapasztalat, ahol – a negatív szűrőkritériumoknak megfelelő ügyek esetében – az idézésbe ügyszpecifikus ismertetőt tettek. Ettől a levéltől nem vártunk különösebb meggyőző hatást, mégis átütő siker volt: A felek máshogy látták a bíróságot, a bírót, és nyitottan érkeztek a tárgyalásra. Amennyiben a bíró erre egy pozitív felhívással rá is erősített, akkor megpróbálták egyezségekre jutni (bár sokszor magát a bírót tekintették közvetítőnek, és nem akartak az ügyeletre átmenni). A negatív szűrőkritériumok mellett ez volt idáig a legnagyobb meglepetése és sikere a Programnak.

Angol terelési szintek, melyeket a bíróságok alkalmaznak:

- Kezdeti lelkesedés és támogatás
- Ezután erősödő nyomás a közvetítő feleken a közvetítés érdekében
- Köteles „megfontolni” az ADR-t (American Depositary Receipt~Amerikai Betéti Jegy) mielőtt belépne a bírósági eljárásba
- Köteles megpróbálni és megoldani a vitákat az ADR által
- Bírói döntés ha az igazolt közvetítés elutasított, még akkor is, ha a jogszabály vele jár
- Üzenet az ügyvédeknek

3.2.3.5 *Bíró motivációja*

Természetesen egy bírónak sem lehet előírni, hogy mennyi esetet utaljon át mediációra. Inkább olyan környezetet célszerű teremteni, ahol a bírók motiváltak erre, mert a motiváció hiányára utalnak az olyan visszajelzések, mint például „Nincs időm, hogy ezzel foglalkozzak”, vagy „Elveszik a munkámat, bizonytalanná válik a munkahelyem”.

Az első feladat a peres felek behívási indokának átgondolása. Az ideális az lenne, ha a bíró a feleket meghallgatásra vagy mediációs tájékoztató ülésre hívná be, mivel így az ügyeleti napokon félóránként tudna az esetekkel foglalkozni. Visszajelzések alapján a bírók nem engedhetik meg maguknak, hogy egy teljes napot „elvesztesgessenek” tárgyalás nélkül, hiszen a statisztika csak a tárgyalásokat számolja. Így viszont, ha a feleket nem érdekli a mediáció, a

bírónak meg kell nyitnia a tárgyalást, és a kint ülő további peres felek már csúszásba kerülnek, és felindultan jönnek be a tárgyaló terembe. A megegyezésre való felhívásnak kevés lesz így a foganatja. Tárgyalások kitűzése sem megoldás, mert akkor az érdeklődő felek tíz perc múltán elhagyják a tárgyaló termet, és a bíró veszít a hatékonyságából, amíg a következő feleket várja. Jó lenne a statisztika átgondolása ebből a szempontból.

A kísérleti program hatására a Fővárosi Munkaügyi Bíróságon két bíró olyan tárgyalási napokat is tartott, amelyre három hetes időtartamon belül érkezett ügyeket tűztek ki. Az egy tárgyalási napra kitűzött 12-15 ügyben lényegében csak a Pp.355.§-a szerinti egyeztetésre és a mediációs ajánlásra került sor: az ügyek több, mint egyharmada itt befejeződött (egyezség, elállás, egyeztetés lefolytatása végett szünetelést kértek, bírósági meghagyás kibocsátására került sor). A be nem fejezett ügyekben a következő tárgyalási nap az egyébként soros tárgyalási napban volt meghatározható.

A kísérlet igazolta, hogy a tárgyalás előtti egyeztetés („előkészítő tárgyalás”) még a túlterhelt bíróságon is lehetséges és előnyös, bár nem váltja ki a mediációt.

A havi statisztikának van egy másik oldala is: egy pert ítélet, végzés vagy szüneteltetés zárhat le. Ha a korábbi fejezetben leírt jogértelmezést követjük (vagyis nem kellene szüneteltetés, és így nem számítana bele a statisztikába), akkor a felek két tárgyalás között szabadon mediálhatnak, és a megegyezést nem is kell a bírósággal jóváhagyatniuk (amely egy végzés lenne, vagyis beleszámítana a statisztikába). A bírókat motiválhatná, ha az egyéni statisztikában eredményként értékelnék az egyezséggel, mediációs egyezséggel lezárt ügyeket.

Felmerült az az akadály is, hogy amennyiben egy bíró nagyszámú ügyet zár le megegyezéssel, ez hátrányára válik, hiszen azonnal újabbat kap. A jelenlegi rendszer arra motiválhatja a bírókat, hogy ugyanazon ügyeket minél tovább tartsanak életben, és így elkerülik, hogy állandóan új ügyekbe kelljen beleásniuk magukat. Bár minden bíró hivatásának tekinti az ügyek gyors lezárását, jó lenne a motivációkat is ehhez igazítani.

A bírák számára a közvetítés jogintézményével kapcsolatban előírt feladatok ellátása érdekében indokolt, hogy a bírák rendelkezzenek a szükséges információkról a közvetítés jogszabályi hátterét és gyakorlatát illetően is. A bírói kar megfelelő felkészítése érdekében ezért javasolt, hogy a bírák képzési rendszerében a közvetítői tárgyú oktatás is állandó helyet kapjon.

3.2.3.6 Felek motivációja

Az eddigiekben körüljárt idővesztés és költségviselési terheken túl a peres feleknek a következő motivációival, vagy akadályozó tényezőivel kell számolni.

3.2.3.6.1 Aszimmetria

Mint már korábban említettük, a felek motivációjának aszimmetriája az egyik leggyakoribb gátja a mediációnak. **Általában az a fél, akitől pénzt, szolgáltatást vagy akár csak bocsánatkérést követelnek, nem nyitott a mediációra,** mert úgy gondolja, hogy csak veszíthet rajta.

Míg a mediációra önként jelentkezők száma emiatt nagyon csekély (és ebbe beleértjük, amikor csak az egyik fél jön be az ügyeletre, de a másik féllel nincs beszélő viszonyban, így nem lesz mediáció belőle), a bírónak meg van az a lehetősége, hogy megfelelő tájékoztatással és intézkedésekkel lépjen fel, és elérje, hogy a felek együttesen megjelenjenek a mediációs ügyeleten.

3.2.3.6.2 Ügyvédek szerepe

A külföldi tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyik legnehezebb feladat az ügyvédek megnyerése, ők fejtik ki általában a legnagyobb ellenállást a közvetítő eljárással szemben. A bíróságokon folytatott interjúkban visszaköszönő megjegyzések voltak, miszerint „ahol ügyvéd jött, ott nincs nyitottság”, „ahol kötelező jogi képviselőt kell, ott nem lesz mediáció”, stb.

Ez természetes is, hiszen az ügyvédek nem rendelkeznek kellő ismerettel a mediációról, abban egyfajta konkurenciát látnak. Ez azonban csak részben igaz, mert noha az az ügyvéd, akinek nincs elég munkája, valóban veszíthet a mediációval, de az az ügyvéd, akinek sok munkája van, annak a szabad munkaórái száma növekedhet a közvetítői eljárással, így a mediációra nyitott, mert munkaórára vetítve többet kereshet, ügyfelei pedig elégedettebbek lesznek.

Összességében megállapítható, hogy **több felvilágosító munkára van szükség,** legfőképpen az ügyvédmediátorok részéről **az ügyvédi kamarákon belül.** Ezért hasznosnak tartanánk, hogy már a Kísérleti Programot megismertessük a megyei szinteken működő ügyvédi kamarákkal, illetve, ha vállalják a delegálást, egy delegált ügyvéddel.

A bírók is sokat tehetnek. Szintén az interjúkból derült ki, hogy számos bíró nagyon hatékonyan próbálja leválasztani az ügyvédet a peres felekről: a felekhez beszél, „az Önök érdeke” kezdetű megszólításokat használ, stb.

A bíróságok mediációval kapcsolatos tájékoztatásra vonatkozó feladatához hasonlóan vizsgálendő, hogy a jogi képviselők (ügyvédek, jogtanácsosok) is megfelelő tájékoztatást nyújtsanak az általuk képviselt személyeknek. E kötelezettség megteremtéséhez a jogi képviselők jogállását rendező jogszabályok módosítására lenne szükség. Ez a kötelezettség általánosságban és nem csak a perbeli képviseléssel összefüggésben terhelhetné a jogi képviselőket. A közvetítés lehetőségéről nyújtott tájékoztatás az angolszász jogrendekben eredményesen működik. A hazai viszonyok között ugyanakkor a jogi képviselők – az anyagi ellenérdekeltség, valamint egy másik szakma szolgáltatásainak ajánlása okán – érdeksérelmeként is értékelhetik ezt a megoldást.

3.2.3.6.3 Bíróságok és a mediátorok közötti feladatmegosztás

Jelenleg a Program menedzsmentjét a mediátorok vállalták be. Véleményünk szerint felül kell vizsgálni ezt a tevékenység-modellt, úgy hogy a bíróságok feladata legyen az első két lépés az ötből! Ebben az esetben jól mérhetőek az eredmények, és elkülöníthetőek a felelősségi körök:

- A bíróság feladata a negatív szűrőkritériumok minél nagyobb hányadát az ügyeletre áterelni, és ehhez a tanulmányban megjelölt szervezeti és folyamati feltételeket megteremteni. A cél eléréséhez a mediátoroktól szakmai segítséget kérhetnek (pl. tréning)
- A mediátorok feladata az ügyeletre beérkező ügyek minél nagyobb hányadát sikeresen, és a bíróságok által elfogadott minőségben (ld. megegyezés formai és alaki követelményei) mediálni. A cél eléréséhez a bíróságoktól segítséget kérhet (pl. ügyelethez terem biztosítása).

3.2.3.6.4 A közvetítői megállapodások végrehajthatóságának kérdése

A Kvt. a közvetítői eljárásban létrejött megállapodáshoz közvetlen hatósági kényszert (végrehajthatóságot) nem kapcsol, azaz a feleken múlik annak önkéntes betartása. Sokan tartják a közvetítői eljárás gyenge pontjának a végrehajthatóság hiányát, és gondolják úgy, hogy ez a jogintézmény elterjedésének egyik akadálya, mert a jogérvényesítő felek számára hiányzik a teljesítés kikényszerítésének a garanciája. Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy a feleknek jelenleg is lehetőségük van arra, hogy megállapodásuk tartalmát végrehajthatóvá tegyék: így mód van arra, hogy közjegyző előtt a megállapodás tartalmának közokiratba foglalását kérjék, vagy a bírósági eljárásban a megállapodás tartalmának megfelelően egyezséget kössenek és annak bírósági jóváhagyását kérjék. Ha jogszabály valamely okirat alaki követelményeként annak ügyvéd, jogtanácsos általi ellenjegyzését vagy közokiratba foglalását kívánja meg, a közvetítői eljárásban létrejött, írásba foglalt megállapodás csak abban az esetben vonhatja maga után azokat a jogkövetkezményeket, amelyeket egyébként peres eljárásban a bíróság határozata vagy joghatás kiváltására alkalmas okirat alapoz meg, ha a megállapodás alapján készített okirat ezeknek a feltételeknek megfelel, azaz a megállapodásban foglaltak alapján készített okiratot jogtanácsos vagy ügyvéd ellenjegyzi, vagy azt közokiratba foglalják.

A mediációs megállapodások végrehajthatóságának problémája kapcsán - a kifejtettek alapulvételével - elsősorban a felek megfelelő tájékoztatása javasolt. Így indokolt a felek informálása arról, hogy egyezségük tartalmának érvényt szerezhetnek, a már említett jogi eszközök útján. Javasolt ezért a közvetítőknek a mediációs megállapodások végrehajthatóságára vonatkozó tájékoztatási kötelezettségének előírása a Kvt-ben.

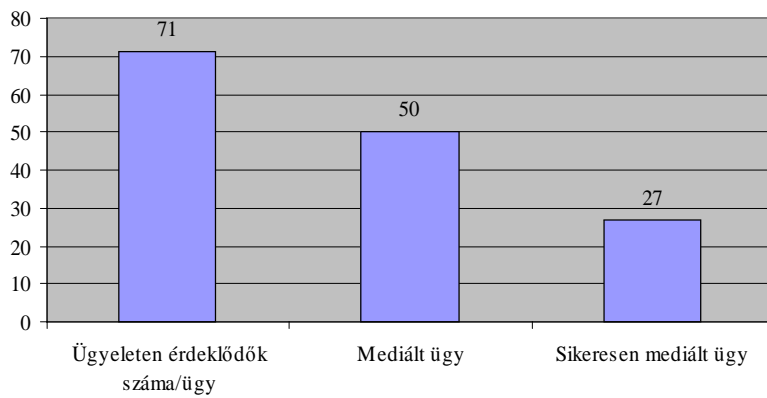
4 A Program értékelése a számok tükrében

A program során összesen **197 ügyeleti napot** szerveztünk a három bíróságon. Az ügyeleteken **208 érdeklődő** személy jelent meg, összesen **99 ügy** kapcsán. Ennek eredményeként **52 közvetítői eljárás** kezdeményezésére került sor, mintegy **50%-os sikerességgel**, megállapodási aránnyal. Az ügyeleti rendszer hatékonyságát az **1. számú grafikonok** mutatják, mindhárom bíróság vonatkozásában.

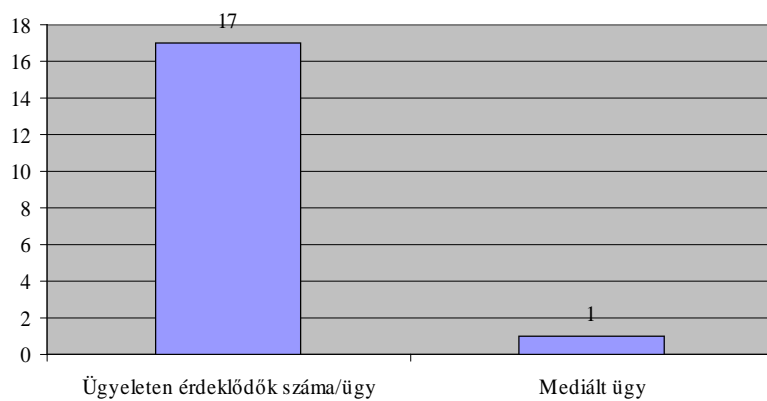
(A grafikonok adatai 2009. március 1-től december 31-ig vizsgált időszakra vonatkoznak.)

1. számú grafikonok

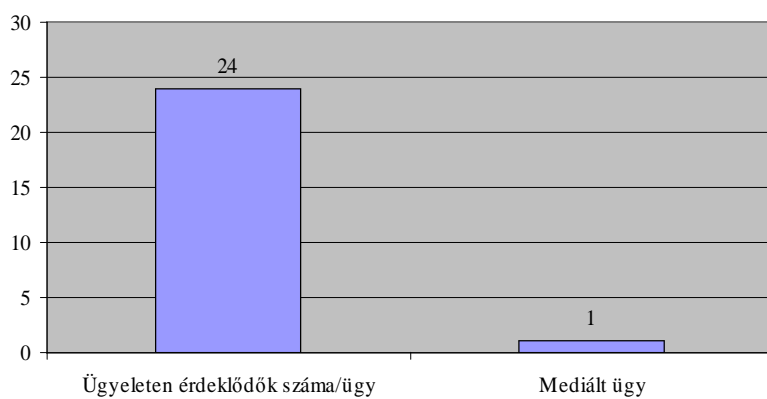
Az ügyeleti rendszer hatékonysága
Szegedi Bíróság

Az ügyeleti rendszer hatékonysága
Fővárosi Munkaügyi Bíróság

Az ügyeleti rendszer hatékonysága
Fővárosi Bíróság

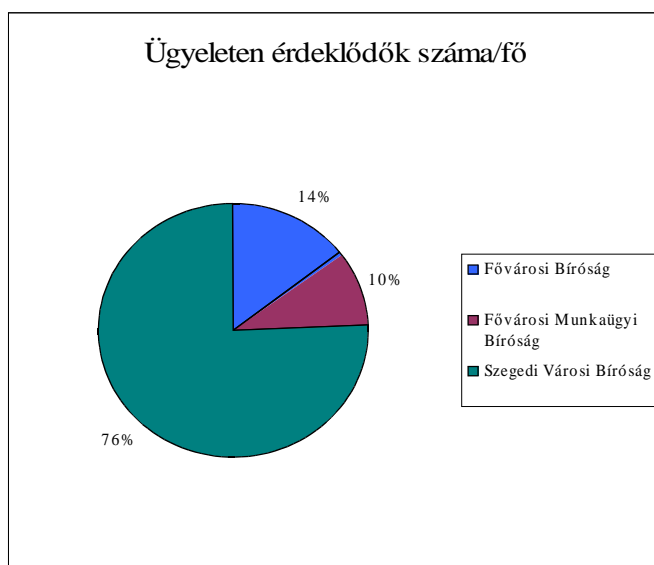
A sikeresen mediált ügyek⁴⁷ közé csak azokat számítottuk ahol a jogvita minden vitás kérdésére kiterjedő megállapodás született. Az egyezségek pontos száma nehezen határozható meg a következő körülmények miatt:

- Az esetek egy részében részleges megállapodás született, míg megint egy másik részében a megállapodás nem a vitatott ügyek tartalmára, hanem a vita megoldásának eljárására, lefolyására vonatkozott.
- Voltak olyan esetek is, ahol a mediáció során, egy az ügyvéd által előkészített megállapodást vitattak meg a felek és a mediátor, s annak valamilyen változatát fogadták el közösen, s ezt a megoldást sem tekinthetjük „klasszikus” mediációs megállapodásnak.
- Nem tekinthető mediációs megállapodással záruló esetnek, ugyanakkor jelentős eredménynek tekintjük azt, amikor a felek a mediációs tájékoztatáson részt vettek, melyen a mediátor felhívja a figyelmet többek között egyrészt arra, hogy a mediáció, illetve a saját megállapodás során a saját felelősségre dönthetnek, másrészt a vita rendezése szempontjából egyéb fontos körülményre. Ezen esetek egy részében ugyanis később a felek a bírósági eljárást szüneteltetik, illetve megszüntetik. Okkal feltételezhetjük, hogy ilyen esetekben is hasznos, eredményes volt a mediációs tájékoztatás.

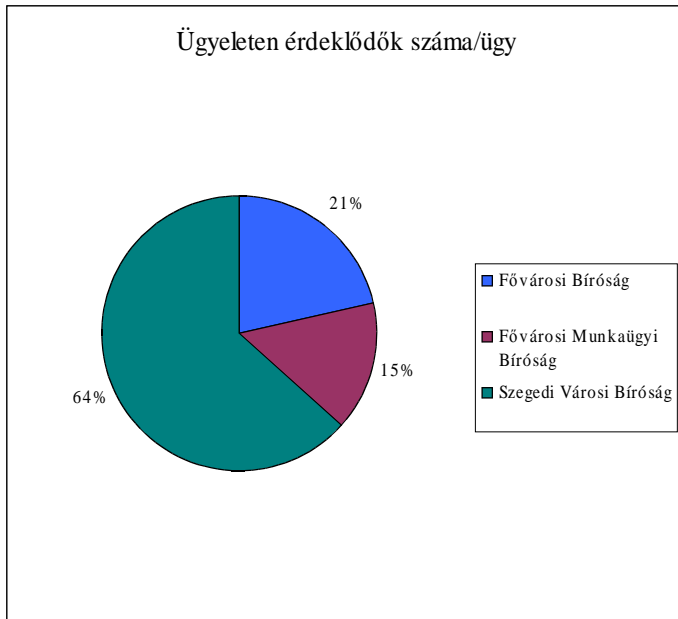
A részt vevő bíróságokon az ügyek megoszlása nagyon egyenetlen, tényleges mediációra döntő többségében a Szegedi Városi Bíróságon került sor, és az érdeklődők száma is jóval nagyobb volt e helyi bíróságon.

A **2. számú grafikonok** az ügyeleten érdeklődők számának megoszlását, illetve azoknak az ügyeknek a megoszlását mutatják amelyekben a mediáció lehetősége felől az ügyeleten érdeklődtek a felek. Az ügyeleten érdeklődők mintegy 80 %a a Szegedi Városi Bíróságon működő ügyeleten jelentkezett, szemben a Fővárosi Bíróság és a Fővárosi Munkaügyi Bíróság 10-10 %-os arányával.

2. számú grafikonok

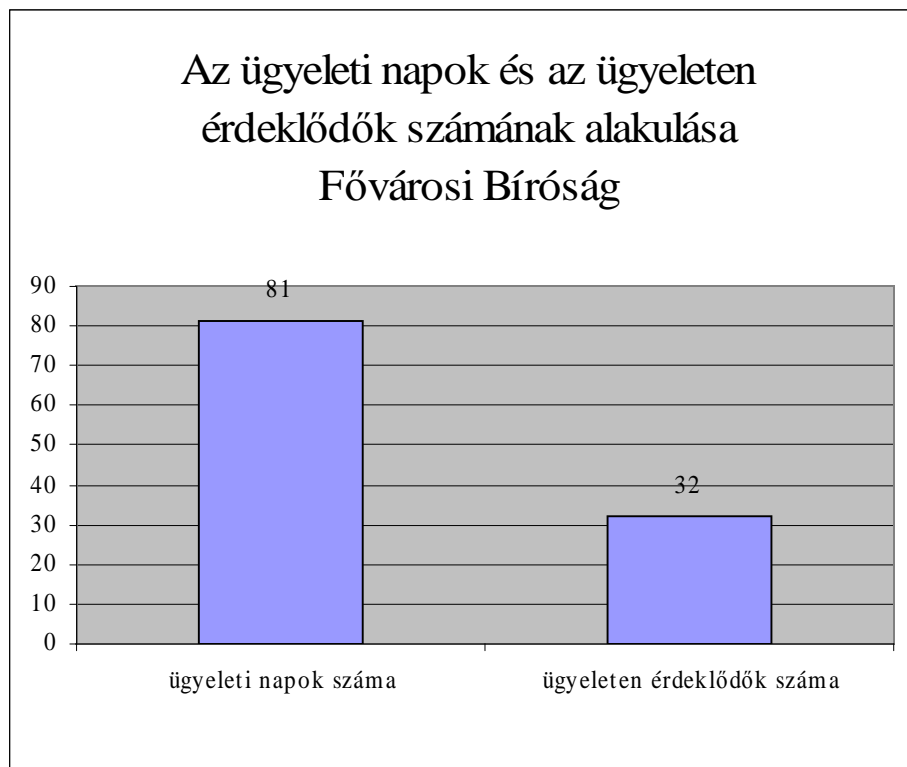

⁴⁷ Néhány esettanulmányt a IX. melléklet tartalmaz.

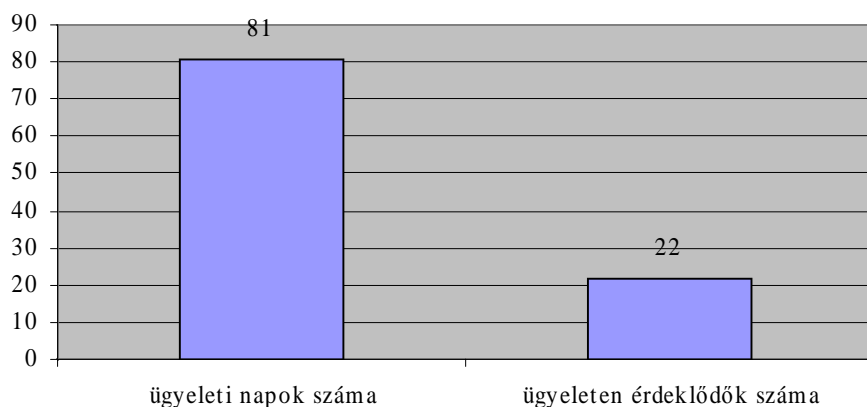

A **3. számú grafikonok** az ügyeleti napok és az ügyeleten érdeklődők számának összevetését mutatja be. Ez alapján látható, hogy a két fővárosi bíróságon átlagosan az ügyeleti napok mintegy 1/3-ában jelentkeztek az ügyfelek az ügyeleten, míg a Szegedi Városi Bíróságon ez az arány fordított, azaz ott háromszor annyi ügyfél vett részt az ügyeleten, mint ahány napon az ügyelet rendelkezésre állt.

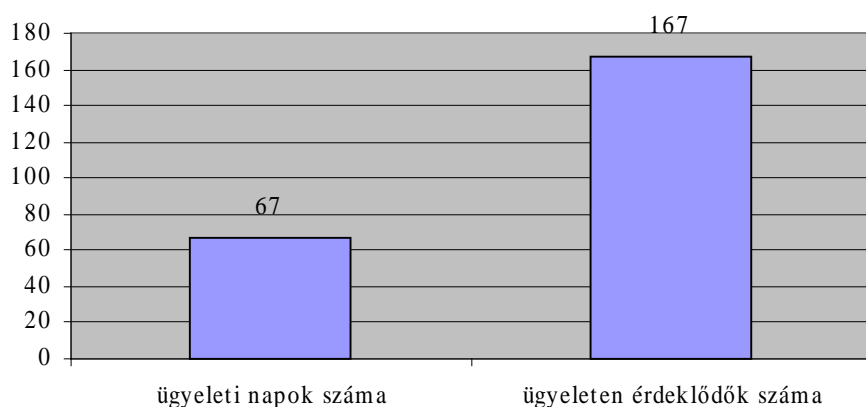
3. számú grafikonok

Az ügyeleti napok és az ügyeleten érdeklődők számának alakulása Fővárosi Munkaügyi Bíróság

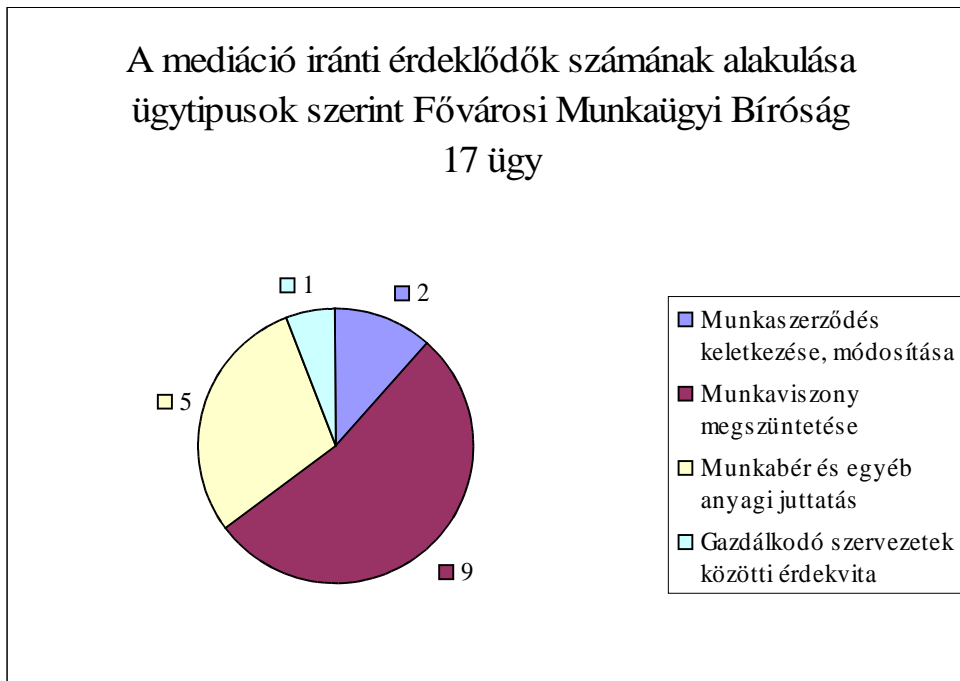
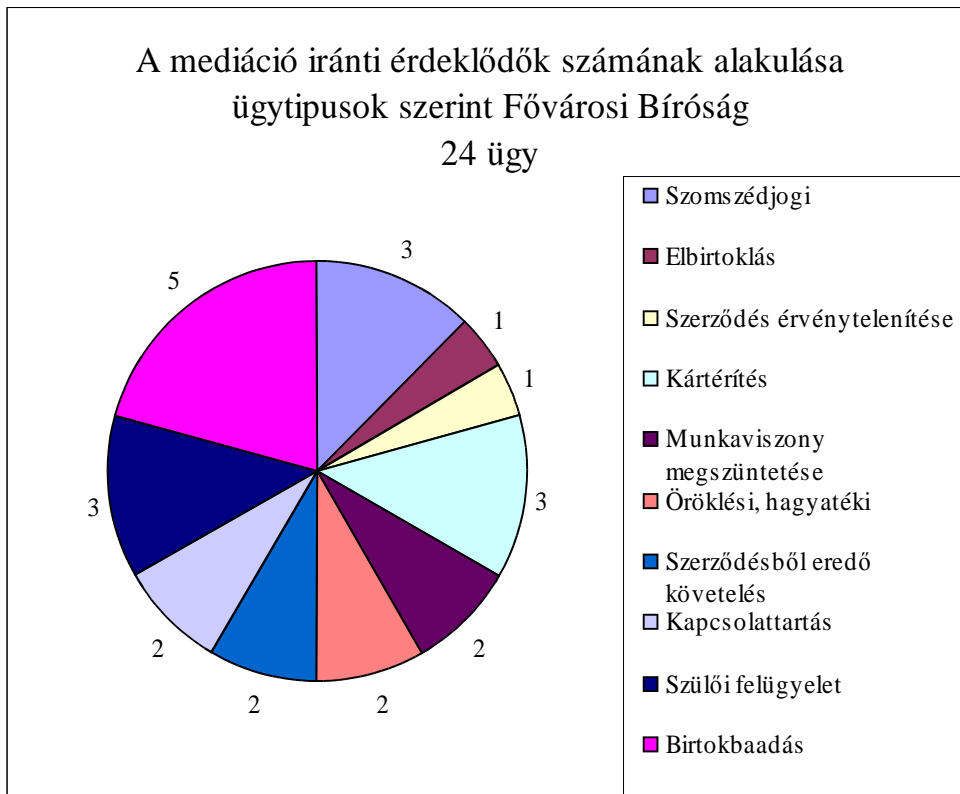

Az ügyeleti napok és az ügyeleten érdeklődők számának alakulása Szegedi Városi Bíróság

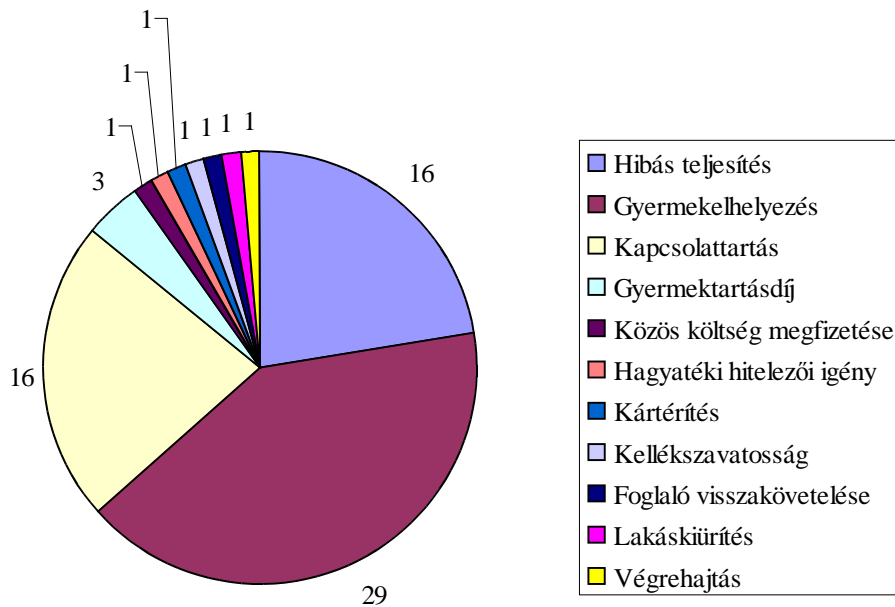

A **4. számú grafikonok** a mediáció iránt érdeklődések megoszlását ismerteti ügytípusonkénti bontásban. A legnagyobb mediációs ügyszámmal rendelkező helyi bíróságon kiugróan magas volt a gyermek-elhelyezési ügyekben való érdeklődések száma, alátámasztva azt a feltételezést, hogy a felek nyitottabbak a mediációra akkor, ha együttműködésük fontos a vita lezárásához (lásd gyermek érdekének figyelembevétele).

4. számú grafikonok

A mediáció iránti érdeklődők számának alakulása
 ügypusok szerint Szegedi Bíróság
 71 ügy

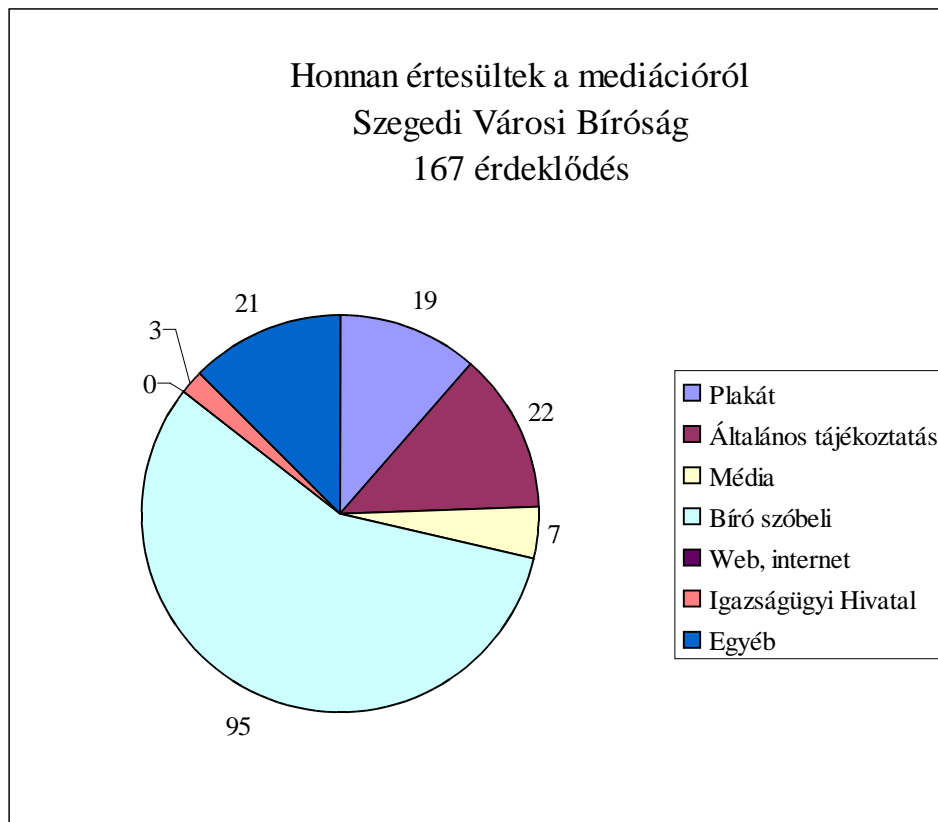

A Szegedi Városi Bíróságon zajló kísérleti program statisztikai elemzése alapján egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a családjogi ügyekben volt nagyobb a közvetítői eljárás iránti érdeklődés, és a közvetítői eljárások igénybe vétele is az egyéb polgári ügyekhez képest (lásd kártérítés, stb.). E területen a sikeresség egyik oka, hogy a családi mediáció rugalmasabb, operatívabb, mint a bírósági eljárás, gyorsabban reagál a per alatt felmerülő problémákra. A házassági – vagy a gyermek elhelyezési perekben a tanúk meghallgatása, a szakértői vizsgálat lefolytatása után kerül a bíró döntési helyzetbe. Egy kiélezett családi konfliktushelyzetben azonban nem lehet hónapokat várni, hogy rendeződjön a kapcsolattartás a szülő és a gyermek között, vagy a szülői csatározások során eszközként használt gyermek pszichés veszélyeztetettsége megszűnjön. A családi mediáció bekapcsolásával esély van arra, hogy az éles konfliktusok tompuljanak, a per alatt biztonságosabbá, kiszámíthatóbb váljon a családi légkör. Gátat lehet szabni a felek perelhúzást célzó magatartásainak, amellyel a bizonyítási eljárás elhúzódását saját javukra akarják fordítani (pl. a gyermek elidegenítése a másik szülőtől). Ugyanakkor megnő a mozgásszabadságuk, mert a mediáció során ők maguk adhatják meg a lehetséges megoldást. A bírósági kísérleti program feltétlenül orientálta a feleket az egyezségeen alapuló, mindenki számára előnyös megoldások kialakítására. A szegedi gyakorlatban alkalmazott kapcsolatügyeleti mediációs szisztémában a semleges kapcsolattartási helyekhez kapcsolt, mediációval segített kapcsolattartások működőképesnek bizonyultak, s elősegítették a családon belüli kapcsolat kiépítését, átstrukturálódását, fejlesztését. Ez pozitívan hatott vissza a peres eljárás folytatására is: kevesebb alaptalan kérelem érkezett a szülők részéről is a gyermekek ideiglenes elhelyezése, vagy a kapcsolattartások indokolatlan korlátozására

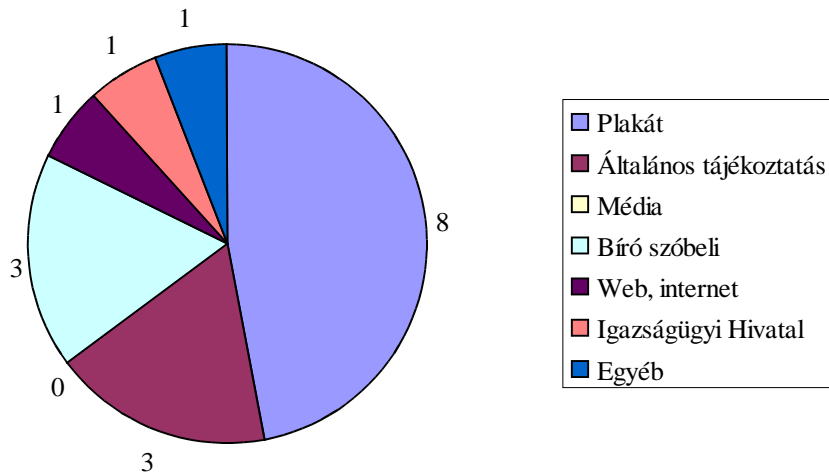
vonatkozóan. A pert követően, a végrehajtási szakaszban megnőtt az esélye annak, hogy a szülők megállapodásukat, vagy a bírói ítéletben foglaltakat önként betartják. Ugyanakkor még az un. sikertelen (nem született megállapodás) mediációk esetében is hasznosnak bizonyult, hogy a szülők között újra induló kommunikáció reális esélyt teremtett az együttműködési készség javulására a peres eljárás folyamán.

Az **5. számú grafikonok** azt mutatják, hogy az ügyfelek milyen forrásból értesültek a mediációról. A két fővárosi bíróságon az ügyfelek döntő többsége a plakátokról értesült a mediáció lehetőségéről, ezzel is igazolva azt a feltevést, hogy ezeken a bíróságokon a bírósági eljárás terelő funkciója erősítendő. Fontos tényező a bíró szóbeli tájékoztatása is, elérendő, hogy minden olyan esetben elhangozzon a tájékoztatás, ahol az adott esetben alkalmazható lenne a közvetítői eljárás; ezt támasztják alá a szegedi adatok, amelyek szerint az ügyfelek többsége a bíró szóbeli tájékoztatása hatására jelentkezett az ügyeleten.

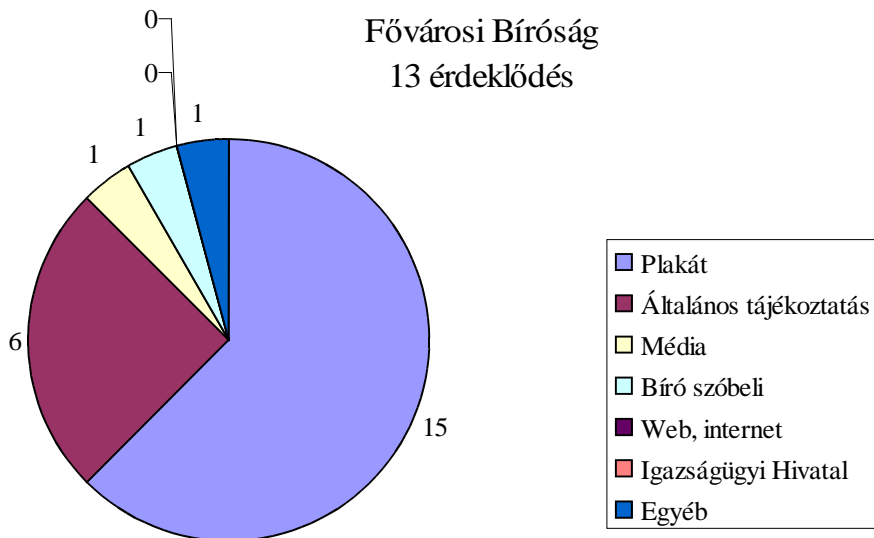
5. számú grafikonok

Honnan értesültek a mediációról
Fővárosi Munkaügyi Bíróság
15 érdeklődés

Honnan értesültek a mediációról
Fővárosi Bíróság
13 érdeklődés

A Szegedi Városi Bíróságon zajló kísérleti program időtartama alatt megfigyelhető volt, hogy a felek előzetes írásbeli, valamint tárgyaláson történő szóbeli tájékoztatása a mediáció előnyeiről, saját ügyük megoldásának békésebb lehetőségéről, növelte a felek egyezségkötési

hajlandóságát. Így sok esetben nyomon követhető volt, bár a mediációs szolgáltatást nem vették igénybe, a perben egyezséget kötöttek. Ez mindenképpen a vitakultúra lassú átalakulását szemlélteti. Az írásbeli és a szóbeli tájékoztatók egyrészt olyan képességeket, készségeket mozgósítottak a felekben, amelyeket mesterségesen szorítanak háttérbe, ha perbeli csatározásra készülnek. Másrészt kommunikációra, a másik meghallgatására, tárgyilagosabb mérlegelésre, megfontolásra, önállóságra, felelősségtudatos magatartásra sarkallta őket.

A program résztvevői (bírák, ügyfelek, ügyvédek), néhány kérdésre kiterjedő kérdőívet töltöttek ki, melyek feldolgozását a VIII. számú melléklet tartalmazza.

5 A Bírósági Mediáció jövője – Lehetséges kérdések, dilemmák a jogalkotásban a polgári jogi közvetítés alkalmazási körének szélesítése érdekében

Általánosságban elmondható, hogy a vitarendezés leghatékonyabb módja a felek közötti egyezségkötés. **Az elmúlt időszakban több olyan jogszabályi változás történt, mely a közvetítés alkalmazási körének szélesítését szolgálta.** Ezek a jogszabály-módosulások a vitában érintett felek tájékoztatását célozzák, ösztönzést, kedvezményeket jelentenek számukra arra az esetre, ha mediátorhoz fordulnak, vagy marasztalást arra az esetre, ha a mediációs eljárás ellenére a bírósági utat választják. A mediációra történő „ún. terelést” célzó, már megvalósult kodifikációs lépések a következők:

1) A Pp. módosítása szerint a felperesnek a **keresetlevélben** arról is nyilatkoznia kell, hogy az alperessel fennálló jogvitájában közvetítői eljárás volt-e folyamatban. E módosítás célja, hogy a vitájukat bírósági úton rendezni kívánók már a per megkezdése előtt szembesüljenek a közvetítés lehetőségével /Pp. 121. § (4) bekezdés/.

2) A közvetítői eljárás bizalmosságának megőrzése érdekében a közvetítő megtagadhatja a tanúvallomást abban az esetben, ha őt bírósági eljárásban kívánják meghallgatni a vitás ügyvel kapcsolatban /171. § (1) bekezdésének d) pontja/.

3) Módosultak a polgári perben a költségviselés szabályai annak érdekében, hogy a közvetítői eljárásban megállapodó felek az egyezségükben vállaltak betartásában, kötelezettségeik teljesítésében legyenek érdekeltek. Így **a megállapodás ellenére perlekedő fél kötelezhető a perben felmerült költségek megfizetésére vagy a közvetítői eljárásban a másik fél által fizetett költségek megtérítésére is** /Pp. 80. § (4) bekezdése/.

4) Annak érdekében, hogy egy közvetítői eljárás a bírósági perhez képest ne jelentsen többletkiadást a feleknek, a jogalkotó perilleték-kedvezményt biztosított. Ez alapján, ha ugyanabban az ügyben a pert megelőzően a felek közvetítői eljárásban vettek részt, de az eredménytelenül végződött, úgy **a perilleték csökkenthető a közvetítő díjával**, legfeljebb 50 000 forinttal. Csökken továbbá a perilleték akkor is, ha a felek per folyamán, az első tárgyalást követően állapotodnak meg egymással közvetítői eljárás keretében /Itv. 58. § (3) és (9) bekezdése/.

5) A felek megfelelő tájékoztatása céljából a bíróság feladatává vált, hogy – ha annak sikerére esély mutatkozik, különösen, ha a felek kérik – **tájékoztassa a feleket a közvetítés és ezzel összefüggésben a bíróság előtti egyezségkötés lehetőségéről** /Pp. 148. § (2) bekezdése/.

6) A közvetítői szolgáltatások színvonalának emelése érdekében, a Kvt. szerint 2010. január 1. óta a közvetítői névjegyzékbe csak olyan személyek vehetők fel, akik **közvetítői képzésben** részesültek, illetve ezt követően a névjegyzékben szereplőket rendszeres **továbbképzési kötelezettség** is terheli.

7) Az új Polgári Törvénykönyv 2011. május 1-jén hatályba lépő rendelkezései alapján **a bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy** a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében **közvetítői eljárást vegyenek igénybe**. Lehetőség lesz továbbá arra is, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása érdekében a **gyámhatóság is** közvetítői eljárás igénybevételét rendelhesse el.

Az új Polgári Törvénykönyv tehát a közvetítés önkéntes alkalmazásán túl arra is lehetőséget ad, hogy a bíróság vagy a gyámhatóság kötelezze a feleket a közvetítői eljárás igénybevételére akkor, ha megítélése szerint a közvetítéstől eredmény várható (például, ha a felek csak egyes rész kérdésekben nem tudnak megegyezni, vagy közel állnak a megegyezéshez és a gyermek érdekében további tartós együttműködésük kívánatos). A kötelező mediációval kapcsolatban lényegi kérdés az, hogy ki viselje annak költségeit. Az új szabályozás szerint a bírói kötelezés esetén a perköltséghez hozzászámítandó a közvetítő költsége és díja is. Erre azért van szükség, mert a bíróság pernyertességre való tekintet nélkül a perben felmerült és a közvetítői eljárásban a másik fél által fizetett valamennyi költség megfizetésére kötelezi azt a felet, aki a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a perben nem köt egyezséget, vagy akinek a magatartása, mulasztása miatt a közvetítői eljárás kezdeményezése vagy lefolytatása megghiúsult. **Ez alapján tehát a mediációval összefüggésben mulasztó fél a perköltség részeként viseli a mediáció költségeit is.**

A Kvt. új Polgári Törvénykönyvvel összefüggő módosítása szerint a természetes személynek a névjegyzékbe történő felvétel iránti kérelemben nyilatkoznia kell arról, hogy a közvetítői eljárásban való közreműködést vállalja-e abban az esetben, ha a felek a bíróságnak vagy a gyámhatóságnak a közvetítői eljárásra kötelező döntése miatt kérik fel. Miniszteri rendelet fogja meghatározni a bírói kötelezés eredményeként felkért közvetítők díjazását, valamint a kötelezés esetén járó díjazás és költségek mértékét, a megfizetés szabályait.

Az új szabályozással összefüggésben ugyancsak 2011. május 1-jével módosul a közvetítői eljárásról szóló 2002 évi LV. törvény, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, valamint az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékről és az Országos Szociálpolitikai Szakértői Névjegyzékről szóló 25/2009. (XI. 13.) SZMM rendelet is.

A Kísérleti Programban szerzett tapasztalatok alkalmasak a fenti jogszabályi rendelkezések továbbfejlesztésére és további olyan, lehetséges jogalkotási kérdések megfogalmazására, melyek szintén a jogvitáknak a bírósági útról a mediáció területére való terelésre vonatkoznak. Ezen kérdések, felvetések egy része közvetlenül a polgári bírósági eljárásokhoz kapcsolódik, másik részük pedig a bírósági eljáráson kívüli eszközökkel

kívánja ösztönözni a feleket a közvetítés alkalmazására. A felvetések között szerepelnek továbbá olyanok is, melyek a közvetítés minőségének fokozottabb érvényesítését szolgálják.

5.1 A bírósági eljáráshoz kapcsolódó jogalkotási kérdések

5.1.1 A polgári anyagi és eljárási szabályokkal kapcsolatos felvetések

- A mediáció önkéntességének alapelveire tekintettel nagyon fontos, hogy a jogalkotó a jelenleginél több jogszabályi garanciát adjon arra, hogy a bírák a mediáció választásának irányába tereljék a feleket. **Ennek érdekében az új Polgári Törvénykönyv alapelvei között fel lehetne tüntetni a mediációt.** Ahogyan a Ptk. 7. §. (2) bekezdése a peres eljárás helyett jelöli meg a választott bírósági eljárás kikötését, ugyanígy a mediációt nevesíteni kellene a peres eljárás alternatívájaként, amelyet a felek a Pp-ben és más jogszabályokban meghatározott módon vehetnek igénybe. Ez az általános felhatalmazás megteremtené a lehetőségét a mediáció nevesítésének lehetőségét más jogviták (nem csak a szülői felügyeleti jog meghatározása) esetében is.
- Megfontolandó lehet továbbá **a Pp. alapelveinek esetleges bővítése egy a bírákat terhelő, az alternatív vitarendezési formákkal kapcsolatos tájékoztatási kötelezettséggel (Pp.3. vagy 7.§-ának kiegészítése).**
- Az anyagi jogi szabályok módosítás mellett eljárásjogi garanciákat is lehetne adni, melyek egyrészt az érdekelték ösztönzésére, másrészt a szankcionálásra kellene irányulniuk. Az ösztönzés egyik legjobb eszköze a megfelelő perelőkészítés lehet. A bíróságnak módjában álljon az **idézéshez csatolni a jogvitához igazított írásbeli tájékoztatót a mediációról**, s határidőt lehessen adni a feleknek a nyilatkozattételre. **A bírónak továbbá legyen lehetősége egy olyan előkészítő tárgyalásra idézni a feleket**, ahol szóban is bátoríthatja a feleket a mediáció igénybe vételére, a felek meghallgatására (Pp. első rész VII. fejezetének kiegészítése). Ezt a fázist, álláspontunk szerint nem indokolt összemosni az első érdemi tárgyalással, mert a peres eljárás kényszere megakadályozhatja a bírót és a feleket is abban, hogy a peres eljárástól eltérő gondolatmeneten induljanak el a konfliktusmegoldás folyamatában.
- **Megfontolandó annak rögzítése a Pp-ben, hogy a közvetői eljárás a jogvita egészének, illetve egy részének megoldására is igénybe vehető.** Javasolt a mediációról szóló tájékoztatás a per folyamán bármikor, de különösen indokolt lehet azokban az esetekben, ahol a bíróság részítélete vagy közbenső ítélete nyomán a felek közötti elszámolásnak van helye. Családjogi perekben pedig az egyes részkérdésekben való megállapodást segítheti elő, például a kapcsolattartás szabályozásánál.
- **Indokolt megvizsgálni, hogy egy sikertelen mediációs eljárást követő peres eljárásban a felek milyen feltételekkel részesülhetnek a soronkívüliség kedvezményében**, hogy ne akkumulálódjon feleslegesen a peres idő a mediációs és az adminisztrációs idővel. Az eljárás gyorsítását biztosító további lehetőség, hogy **a jóváhagyásra benyújtott mediációs egyezséget a bíró soron kívül hagyja jóvá.** A soronkívüliség kedvezményét úgy indokolt biztosítani, hogy azzal a felek ne élhessenek vissza, azaz ne pusztán formálisan bocsátkozzanak a mediációba e

kedvezmény reményében; ennek érdekében célszerű, hogy a soronkívüliség ne automatikusan kapcsolódjon a mediációs eljáráshoz, hanem **a bíró dönthesse arról, hogy alkalmazza-e ezt a kedvezményt.**

- Indokolt megvizsgálni, hogy a bíróságnak a mediációval kapcsolatban a pervezetés körében hozott végzései közül vannak-e megfellebbezhető végzések. Ezek esetében a Pp-ben a fellebbezési jogról külön rendelkezni kellene.
- **Amennyiben a bíróság rendeli el a mediációt (bírósági mediáció), úgy a bíróságnak legyen lehetősége kapcsolatot tartani a mediátorral. Így rögzíteni lehetne, hogy abban az esetben, ha a bírósági eljárással párhuzamosan (szünetelés vagy felfüggesztés alatt) mediáció is folyik, úgy a mediátor és a bíró az általuk végzett eljárási cselekményekről egymást tájékoztatni kötelesek.** Ennek keretében a közvetítőnek írásban kellene tájékoztatnia a bíróságot a mediációs eljárás sikertelenségéről vagy a felkérés megghiúsulásáról. A mediátor a mediációs megállapodás bírósági jóváhagyását csak akkor kérhetné, ha a felek erre vonatkozó nyilatkozatát a megállapodás tartalmazza. A mediációs vitarendezés nyomán kötött egyezség jóváhagyására a bíró jogosult, melynek előnye, hogy a megállapodásban foglaltak nem teljesítése esetén külön pert nem kell indítani, mint ahogyan ezt a pert megelőző mediációs eljárásban született megegyezések esetére szabályozza a Pp. 80. § (4)-(6) bekezdése.

5.1.2 A felek mediációra való ösztönzése anyagi előnyök biztosításával:

Az európai jogrendekben elterjedt eszköz, hogy a konfliktusban érintett feleknek kevesebb, a bírósági eljárással összefüggő költséget kell fizetniük, ha ügyükben mediátorhoz fordulnak. Az Itv. hatályos szabályai alapján a per előtt (vagy annak megkezdését követően) mediációt alkalmazó félnek csökkentett mértékű perilletéket kell fizetnie, ilyenkor is meg kell azonban fizetnie a félnek az irányadó perilleték 50 %-át (a per folyamán történt megállapodás esetén 30%-át). Ez a minimálisan megfizetendő összeg azt jelenti, hogy az egyezsége törekvő felek csak bizonyos mértékig kapnak kedvezményt perilletékből, ráadásul ez a kedvezmény elsősorban azoknál a kis perértékű ügyek esetében jelentéktelen, amelyeknél különösen indokolatlan az állami szervezetrendszer (bíróság) igénybevétele.

- **Megfontolandó ezért az 50, illetve 30%-os alsó illetékküszöb eltörlése, a kis perértékű ügyek esetében ez különösen fontos volna.** Ez praktikus azzal az előnnyel járna, hogy a feleket nem tartaná vissza a mediátor díjazása, hiszen azt az esetleges későbbi per illetékből levonhatnák.
- Megfontolandó az is, hogy az illeték mérséklésénél **a perilletékből levonható összeg maximuma ne forintban (50 000 forint), hanem a pertárgyérték százalékos arányában kerüljön meghatározásra,** hogy a nagyobb értékű pereknél ténylegesen ösztönző hatása legyen.
- Az állami költségvetés kímélése érdekében felvetődhet, hogy a **mediációt igénybe vevő feleknek közvetlen illetékmentesség helyett illetékfeljegyzési jog járjon, azaz a per végén a bíróság döntése alapján kellene megfizetni a mediáció alkalmazása**

miatt csökkentett mértékű illetéket. Amennyiben tehát illetékmentesség nem tartható fenn, úgy az illetékfeljegyzés támogatása indokolt.

- Ugyancsak megfontolandó **a polgári peres eljárások esetében megállapított felső illetékhatár (900 000 forint) eltörlése, és százalékos mértékben történő meghatározása,** mivel ez a nagyobb összegű (ld. milliárdos) pereknél csökkenti a felek egyezkedési hajlandóságát és a bírósági erőforrások aránytalan használatához vezet.

A fenti javaslatok megvalósulása esetén ügyelni kell arra, hogy azok **ne járjanak azzal, hogy a felek a mediációt csak az illeték elkerülésére használják fel.** Ezért is javasolt, hogy az esetleges perben illetékmentesség helyett **illetékfeljegyzés járjon a feleknek, és a bíróság a perben vizsgálja, hogy valamely felet terheli-e mulasztás a mediáció sikertelenségében;** ha valamely fél felróhatósága a mediáció sikertelenségében megállapítható, úgy neki kellene viselnie a teljes perilletéket (azaz a mediátor díját sem lehetne levonni belőle). A felróhatóság eseteit tételesen meg kellene határozni alapvetően formai okok alapján, így pl. ha a fél nem jelenik meg a mediációs ülésen határidőt mulaszt, nem válaszol a mediátor megkereséseire stb.

Összefoglalva: **a fenti javaslatok a kis értékű perek kapcsán azzal az előnnyel járnak, hogy az állam vállalhatná át a közvetítői eljárás költségeinek viselését. A javaslatok a nagyobb perértékű ügyekben pedig a felek egyezkedési szándékát ösztönöznék, és itt teljes egészében piaci alapon működne a mediációs szolgáltatás igénybe vétele.**

5.1.3 A pert megelőzően a mediáció kötelező megkísérlése

Tapasztalati tény, hogy a békés megegyezésnek leginkább akkor van esélye, ha a vita minél korábbi szakaszában kerül sor a közvetítés alkalmazására. Ezért indokolt, hogy lehetőség szerint már a pert megelőzően (a perelőkészítés során) kerüljön az ügy közvetítő elé.

A Pp. 121/A. § (1) bekezdése alapján a jogi személy gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitáiban a keresetlevél benyújtása előtt e feleknek meg kell kísérelniük a jogvita peren kívül elintézését. Ennek érdekében a pert kezdeményező félnek a másik féllel lefolytatott levélváltással vagy jegyzőkönyvvel kell igazolnia az egyezkedés kísérletét. A bíróság a keresetlevelet csak akkor fogadja be, ha ahhoz a felperes a jogvita peren kívüli elintézését célzó iratokat (levelek, jegyzőkönyv) csatolta.

Indokolt, hogy az említett jogvitákban a per megindításának egyik alternatívája legyen a mediáció is, azaz **ha a felperes azt igazolja, hogy a per előtt mediációt kísérelt meg a másik féllel, úgy ez szintén alapul szolgáljon a per megindítására.** Megfontolandó továbbá az ilyen előzetes kötelező mediáció **egyéb pertípusokban, nemcsak a gazdasági perekben, való bevezetése is, például kis értékű perek, fogyasztóvédelemmel kapcsolatos perek, kártérítési perek, szomszédjogi perek, birtokviták, házasság felbontása esetén lenne ez megfontolandó.**

Ennek a megoldásnak előnye, hogy mivel a per előtti szakaszra vonatkozik, nem jelenti a mediáció direkt kötelezővé tételét (amely ellenkezne annak önkéntes jellegével), továbbá a bíróság részére ez többletfeladatot nem eredményezne.

5.1.4 Az ún. bírósági mediáció bevezetése:

A közvetítéssel kapcsolatban – szintén külföldi példák nyomán – felmerülhet a kötelezővé tételének kérdése. Hangsúlyozandó, hogy a közvetítés általánosságban, **jogszabály erejénél történő kötelezővé tétele nem indokolt**, figyelemmel arra, hogy az alternatív vitarendezés e formája csak akkor lehet hatékony, ha azt a felek önszántukból veszik igénybe. A felekre kívülről kényszerített egyezkedés általában csak a vitarendezés időtartamát és költségeit növeli és eredményessége is csekély marad. **Olyan jellegű ún. „terelő” szabályok megalkotására van ezért szükség, melyek a bírósági eljárással szemben a közvetítés alkalmazására ösztönzik a feleket.**

Bírósági mediációról akkor beszélhetünk, ha a bírósági eljárás keretein belül a bíró által megszabott eljárásjogi keretek között, határidőben, a bírói kötelezés alapján történik a közvetítés.

Európa országaira jellemző, hogy a vitarendezés hagyományos kereteit a bírósági eljárás jelöli ki. Az igazságszolgáltatás azonban – divatos szóhasználatkal élve – globális válsággal küzd mind szervezeti-, mind működési szinten. Azokban az országokban, ahol a válság tüneteivel már szembenéztek, a mediációt a struktúra és a működés elégtelenségére adott egyik válaszként nevezik meg. **Nyilvánvaló, hogy a bírósági szervezetek akkor tehetők érdekeltté e módszer alkalmazásában, ha ettől túlterheltségük és a perek időtartamának csökkenése várható.**

Magyarországon a bírósági mediáció bevezetésének tekinthetők az új Polgári Törvénykönyvnek azok a rendelkezései, amelyek feljogosítják a bírót arra, hogy a szülői felügyelet tartalmának meghatározása kapcsán mediációra kötelezze a feleket (ezek a szabályok a családjogi Könyv részeként 2011. május 1-jén lépnek hatályba). Nem tekinthetünk el azonban attól, hogy a bírósági mediáció a házasság felbontása körében is alkalmazható lenne, sőt családjogi területen kívül a szomszédjogi vitáktól a munkaügyi, bérleti jogvitákon keresztül a gazdasági élet számos területén felmerülő jogviták kezelésére szolgálhatna.

- Ennek megfelelően **javasolt a bírói kötelezés lehetőségének megteremtése más olyan típusú jogvitában is, ahol a felek rendelkezési szabadsága tág és indokolatlan a teljes állami vitarendezés; e körben elsősorban a családjogi viták és kis perértékű ügyek jöhetnek szóba, továbbá megfontolandó ennek lehetősége a kollektív munkaügyi vitákban is. A kis perértékű ügyekben célirányosan kellene vizsgálni a mediációs eljárás beillesztését figyelemmel a rövid eljárási határidőkre és egyéb korlátozó szabályokra.**
- **A Pp. különös részében az egyes perekre (pl. a házassági perek fejezetében) vonatkozó speciális – a mediációval összefüggő speciális eljárási – szabályok elhelyezésére van lehetőség.**
- Az új Polgári Törvénykönyvben foglalt bírósági mediáció eljárásjogi részletszabályainak (melyek az anyagi jogi szabályokhoz hasonlóan 2010. május 1-jén lépnek hatályba) kidolgozásánál a jogalkotó figyelemmel volt arra, hogy a felek beleegyezése nélkül nem indulhat közvetítői eljárás, illetve az egyezségkötési mechanizmusnak speciális szabályai vannak, vagyis mediátor előtt kötött egyezség

bírói jóváhagyásáról van szó.⁴⁸ Mindenképpen hasznos és racionális lépés volt a jogalkotó részéről, hogy a bírósági eljárás felfüggesztését választotta az eljárás szünetelése helyett arra az esetre, ha a mediációs eljárás elkezdődik, ez ugyanis azt jelenti, hogy ezt az eljárásjogi lépést bírói aktushoz kötötte, s nem a felek kérelméhez.⁴⁹ Ezzel ugyanis biztosabban elkerülhető a peres és a mediációs eljárás párhuzamossága. Ez az egyik legfontosabb kapcsolódási pont ugyanis a peres és a mediációs eljárás összehangolására. Megfontolandó a jövőben, hogy a mediációs tájékoztató tárgyalást követően a bírósági alapú mediáció mindaddig **párhuzamosan folyhasson** a peres eljárással, amíg a mediátor, illetőleg a felek nem csatolják az írásbeli megállapodást arról, hogy a mediációs eljárást választják, s jelzik az első vitarendezés időpontját. Erről egyébként is tudnia kell a bíróságnak a felfüggesztés megállapításához.

- **A bírósági mediáció időtartamát érdemes a Kvt.-ben foglalt négy hónapos szabálynál rövidebb időben megállapítani, annak érdekében, hogy ne eredményezze a perek szükségtelen elhúzódását.**
- Főszabály szerint a mediátor kiválasztása a felek joga lenne, ugyanakkor ha egy bizonyos (pl. 8 napos) határidőn belül kérnek fel mediátort, úgy a bíróság jelölhetné ki a felek helyett.
- A bírósági mediáció esetén eljáró mediátorokat közreműködési kötelezettség kell, hogy terhelje, illetve díjazásukat is rögzíteni szükséges. Ezt az igazságügyért felelős által kiadott rendeletben kellene szabályozni.

5.1.5 A mediációra vonatkozó tájékoztató ülések megszervezése, mint európai uniós elvárás

A felek gyakran azért nem fordulnak mediátorhoz, mert a rendelkezésre álló információik szűkösek és ezért bizalmatlanok a jogintézménnyel szemben. A jogkeresőket ezért célszerű tájékoztatni arról, hogy a közvetítői eljárás intézményét, alkalmazásának feltételeit megismerjék és így megalapozottan dönteni tudjanak arról, hogy személyes konfliktusukban ezt a vitarendezési eszközt választják vagy inkább maradnak a bírósági eljárásnál.

A polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól szóló 2008/52/EK irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerint: „Adott esetben, és tekintettel az eset valamennyi körülményére, az ügyben eljáró bíróság felhívhatja a feleket a közvetítés igénybevételére a jogvita rendezése érdekében. *A bíróság felhívhatja továbbá a feleket arra is, hogy vegyenek részt egy, a közvetítés igénybevételéről szóló tájékoztatón, ha ilyen tájékoztatókat tartanak, és azok könnyen igénybe vehetők.*” Az irányelv rendelkezéseit a tagállamoknak 2011. május 11-ig kell átültetniük a nemzeti jogrendjükbe. A Pp. 148. § (2) bekezdése most is lehetővé teszi a bírák számára, hogy a polgári peres eljárás során

⁴⁸ A 148. §. (2) bekezdésének utolsó mondata úgy szól, hogy ha a feleket a bíróság kötelezte a közvetítői eljárás igénybevételére, és a közvetítői eljárásban egyezség jött létre – azt jóváhagyás végett – a bíróságnak be kell mutatni.

⁴⁹ Pp. 152. §. (4) bekezdés: a bíró a közvetítői eljárás igénybevételére kötelezés esetén a per tárgyalását felfüggeszti. Az eljárást folytatni kell, ha a közvetítői eljárást lefolytatták és eredményes vagy eredménytelen lett, illetve ha bármelyik fél igazolja, hogy eredménytelenül kezdeményezte a közvetítői eljárást. Ugyancsak folytatni kell a peres eljárást, ha két hónap eltelt a nélkül, hogy a felek az igazolást becsatolták volna.

tájékoztassák a feleket a közvetítés lehetőségéről, e tekintetben tehát az uniós követelményeknek megfelel a magyar szabályozás. Az irányelv idézett rendelkezése alapján ugyanakkor **indokolt lehetővé tenni, hogy a bíró a feleket a közvetítés intézményét és annak előnyeit bemutató tájékoztató ülésen történő részvételre kötelezhessen.** A felek a tájékoztató alkalmával kapott információk alapján saját belátásuknak megfelelően dönthetnének arról, hogy tovább folytatják a bírósági utat, vagy inkább a közvetítés lehetőségével kívánnak élni. Ehhez a **tájékoztató ülések megszervezésére van szükség, mely állami feladat, és célszerű, hogy ez ne növelje a felek perrel kapcsolatos költségeit,** ezért a legegyszerűbb és leggazdaságosabb megoldást kell megtalálni. Ezeknek a tájékoztató üléseknek a megszervezése lényegében azt jelenti, hogy a Kísérleti Program során kipróbált ügyeleti rendszer általánosságban alkalmazható legyen a per során.

- A kísérleti program tapasztalatai tükrében célszerű, hogy a tájékoztató ülésnek a **bíróság épülete** adjon otthont. Célszerűnek látszik az is, hogy a tájékoztató ülések igénybe vétele **a bírósági eljárás időtartamát számottevően ne, költségeit pedig egyáltalán ne növelje.** A legoptimálisabb megoldás az volna, ha a bírósági tárgyalással egyidejűleg, az épületen belül kapnának tájékoztatást a felek a mediációról.
- **A tájékoztató ülések kapcsán indokolt lehet annak előírása, hogy az ülést követően a feleket terhelje indokolási kötelezettség, ha visszautasítják a mediációt,** s a bíró az ügy összes körülményeit, az ügy jellegét figyelembe véve mérlegelési jogkörében eljárva dönthessen arról, hogy az indokokat kellően megalapozottnak tartja-e vagy sem. Amennyiben nem, lehetősége legyen ezt az ügydöntő határozatban a visszautasító fél terhére értékelni akár a bírósági mediáció esetében bemutatott költségbeli szankció alkalmazásával. **A bíró a jóhiszemű pervittel össze nem egyeztethetőnek tarthatná már azt is, ha a mediációs tájékoztató tárgyaláson való részvételt (amelynek időpontját a bíró jelöli ki) a fél elmulasztja, s mint eljárási cselekményt, felhívás ellenére sem teljesíti.**

5.1.6 A mediáció és a jogi segítségnyújtás kapcsolata

A mediáció igénybevétele szempontjából visszatartó tényező, hogy mint szolgáltatásért díjazást kell fizetni érte. Az állampolgárok gyakran azért nem fordulnak mediátorhoz, mert attól tartanak, hogy a sikertelensége esetén többletköltséget jelent a vitarendezés során, ráadásul az állam a bírósági eljárás választása esetén a feleket – rászorultságuk esetén – anyagilag is támogatja. A mediációval kapcsolatos hatástanulmány megállapítása szerint a közvetítési óradíjak jellemzően 5.000-50.000 Ft között szóródnak, azaz átlagos nagyságrendjük alapján az anyagilag rászorult ügyfelek számára kifizetésük nehézségeket jelenthet; e felek számára jelenleg nem nyújt megoldást a mediáció, mivel a bírósági költségmentességben részesülő felek anyagilag ellenérdekeltek a mediáció alkalmazásában. **Indokolt ezért annak vizsgálata, hogy a felek jövedelmi, vagyoni viszonyaikra tekintettel milyen feltételek mellett kaphatnak állami segítséget a mediáció választása esetén is.**

A bírósági eljárásban elrendelt kötelező mediáció kapcsán indokolt a Pp. költségmentességi szabályainak átgondolása: e körben rögzíteni kellene a felmerült mediációs költségek előlegezésének, viselésének szabályait, s adott esetben e költségek előlegezése és megfizetése

alól mentesíteni azt a felet, aki a költségmentesség kedvezményében részesül.⁵⁰ Ha tehát a feleket a bíróság kötelezi a mediáció igénybevételére, úgy a mediátor díját az állam előlegezné meg a rászoruló fél helyett, a per befejezésekor pedig a rászoruló fél mentesülne a mediátor díjának viselése alól.

További lépés lehet annak vizsgálata, hogy abban az esetben, ha a felek a pertől függetlenül fordulnak mediátorhoz és rászorultságuk megállapítható, úgy ezt milyen eszközökkel lehet támogatni a jogi segítségnyújtás keretében.

5.2 A közvetítés minőségének fokozását célzó javaslatok:

5.2.1 A jogi képviselők szerepével kapcsolatos javaslatok

A bíróság tájékoztatásra vonatkozó feladatához hasonlóan vizsgálandó, hogy **a jogi képviselők (ügyvédek, jogtanácsosok) is megfelelő tájékoztatást nyújtsanak** az általuk képviselt személyeknek. Ez a kötelezettség általánosságban és nem csak a perbeli képvisellel összefüggésben terhelhetné a jogi képviselőket. A közvetítés lehetőségéről nyújtott tájékoztatás az angolszász jogrendekben eredményesen működik. A hazai viszonyok között ugyanakkor a jogi képviselők - az anyagi ellenérdekeltség, valamint egy másik szakma szolgáltatásainak ajánlása okán - érdeksérelemként is értékelhetik ezt a megoldást.

5.2.2 A közvetítői megállapodások végrehajthatósága

Fentebb kifejtésre került, hogy a Kvt. a közvetítői eljárásban létrejött megállapodáshoz közvetlen hatósági kényszert (végrehajthatóságot) nem kapcsol, és az eljárás önkéntességére tekintettel nem is indokolt erre javaslatot tenni. Ugyanakkor a felek kérhetik, hogy egyezségüket közjegyző vagy bíróság előtt közokiratba vagy bírói egyezségbe foglalják. A megállapodások végrehajthatóságával kapcsolatban ezért **javasolt a Kvt. olyan szabállyal történő kiegészítése, mely a közvetítők számára tájékoztatási kötelezettséget ír elő a megállapodás végrehajthatóságának ezen lehetőségeit illetően.**

6 A kísérleti program folytatására tett javaslatok:

A fentiek alapján álláspontunk szerint a kísérleti program folytatása indokolt. Ez a folytatás részben az eddigi keretek közötti kibővített működést jelenti, valamint e tevékenység mellett, vagy azon túl a bíróságok egészét is érintő intézkedéseket.

6.1 A kísérleti program folytatásának célja

⁵⁰ E lehetőség alkalmazását támasztja alá a 2007/C 303/1 sz. Európai Unió Alapjogi Charta 47. cikke utolsó bekezdése is: „Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.” <http://eur-lex.europa.eu/hu/index.htm>

A 2008/52/EK irányelvet 2011. május 11-ig kell a tagállamoknak átültetniük a nemzeti jogba, amely során a jogalkotónak vizsgálnia kell, hogy ez milyen esetleges jogszabály-módosításokat tesz szükségessé, a bíróságoknak pedig fel kell készülniük ezen változások alkalmazására. A jogszabályok kialakításakor és az alkalmazásukkor, annak az irányelvi célnak kell megfelelni, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés magában foglalja a bíróságon és bíróságon kívüli vitarendezési módszerekhez való hozzáférést. A polgári és kereskedelmi ügyekben a viták takarékos és gyors rendezését biztosíthatja a közvetítői eljárás, illetve az, ha a közvetítői eljárásra terelt ügyekkel a bíróság tehermentesíthető. Az irányelv átültetése nem egyszerűen egy formális jogalkotást jelent, hanem az ott megfogalmazott célok hatékony és eredményes megvalósítását a mindennapi joggyakorlatban. Különösen az utóbbi miatt van jelentősége a kísérleti program folytatásának.

6.1.1 Tájékozottság a közvetítői eljárás lényegét, elérhetőségét illetően

Ahhoz, hogy a közvélemény, a perekben eljáró jogászok, felek tájékozottak legyenek a közvetítői eljárásról, szükséges, hogy a bírók maguk is ismerjék ezt az intézményt. A tapasztalatokon alapuló tájékozottságot szolgálhatja az, ha a bírók széles köre lehetőséget kap arra, hogy a közvetítői eljárásra terelje a jogvitákat. A programban résztvevők tapasztalatai valamennyi érdeklődő bíró számára segítséget jelenthet a majdani jogszabályok alkalmazása során. Ahhoz, hogy a közvetítői eljárásról adandó bírói tájékoztatás [Pp. 148.§ (2) bek.] meggyőző legyen, az szükséges, hogy a bírók maguk is megismerjék a mediáció előnyeit, az ebben rejlő lehetőségeket.

6.1.2 A polgári ügyekben eljáró bírók figyelmének fókuszálása a megegyezés, egyeztetés jelentőségére

Valamennyi polgári ügyben lehetősége van a bírónak az egyezségi kísérletre [Pp. 148.§ (1) bek.], ez a munkaügyi perekben kötelezettsége is a bírónak [Pp. 355.§ (1) bek.]. Az egyeztetési kísérletek eredményessége, azonban olyan felkészültséget, tapasztalatot és készségeket igényel a bíró részéről, amelyek általában csak odafigyeléssel, támogatással és képzéssel alakíthatók ki. **Könnyen belátható, hogy a bírósági egyezséggel, vagy a közvetítői eljárásban elért egyezséggel lezárt ügyek a feleknek az igazságszolgáltatással való elégedettségét is erősíthetik** (pl.: a gyermek elhelyezési ügyben a törvénykezési szünet alatt is sor kerülhet a közvetítői eljárásra).

Ezzel együtt a ügyfelek, a polgári és kereskedelmi ügyekben érintettek körében is „népszerűsíthető” a megegyezés, a közvetítői eljárás. Ahogyan a tanulmány mellékletében is látható, az elhúzódó eljárások nem csupán a bírósági költségek mértékére, de a gazdasági élet szereplőinek anyagi helyzetére is negatívan hatnak.

6.1.3 A bíróság munkaterhének csökkentése

Az alternatív vitamegoldási módok szorgalmazásának egyik indoka, hogy ezáltal a bíróság munkaterhe csökkenthető. Különös jelentősége van ennek azokon a bíróságokon, ahol a folyamatban lévő perek egy bíróra jutó nagy száma miatt az eljárások elhúzódhatnak, ahol a soros tárgyalások 4-5 hónapos időközökkel tűzhető ki. Minden új intézmény bevezetésénél azonban azt tapasztaltuk (pl.: jogi segítő), hogy az a bíróság adminisztrációs munkaterhének csökkentését, vagy akár az eljárás hatékonyságát nem feltétlenül szolgálja. **A kísérleti**

program lehetőséget ad arra, hogy a mindennapi tapasztalatok alapján vegyük számba azt, hogy a közvetítői eljárásra terelés eredményessége, milyen bírósági erőforrásokat igényel, illetve az miképpen térül meg. Így a majdani jogszabály-módosításokra már a munkafolyamatok felmérése alapján kerülhet sor.

6.1.4 A bírósági eljárást érintő szabályok kialakítása a bírósági tapasztalatok alapján

Gyakori panasz, hogy a bíróságok nem vehetnek részt az őket érintő szabályok kialakításában. A kísérleti program lehetőséget ad arra, hogy **a jelenlegi jogi keretek között, tapasztalati úton mérjük fel a továbblépés lehetőségét**, hogy a szabályokat ne feltételezések, külföldi minták alapján alakítsák ki. Kiváló alkalom ez arra is, hogy a civil szervezetek, a jogalkotó és a bíróságok előzetes egyeztetés során, közösen fogalmazzák meg a szabályokra vonatkozó javaslatokat.

6.2 A Kísérleti Program folytatásának módja

6.2.1 A programban részt vevő bíróságok körének bővítése

Feltétlenül fontosnak tartjuk, hogy a jövőben **több önként vállalkozó elsőfokú bíróság kapcsolódhasson be** a kísérleti programba. A nagy leterheltséggel működő bíróságokon ez többlet erőforrást igényel, hiszen ott a program felügyelete, koordinálása, a tapasztalatok felmérése olyan munkaterhet jelent, amely önkéntesen jelentkező bírótól – a bírósági vezetőtől - aligha várható el. Az általános tapasztalatok szerint látványos eredmények a családjogi vitákban várhatók, ezért a program kiterjesztésekor a helyi bíróságokra célszerű koncentrálni. Hasznos volna, ha a gazdasági pereket tárgyaló elsőfokú bíróságok is bekapcsolódnának a programba.

6.2.2 A programhoz kapcsolódás lehetősége a határokon átnyúló családi- és jogellenes gyermekelviteli ügyekben

Az Irányelv a határon átnyúló jogvitákban teszi kötelezővé a mediációhoz való hozzáférés biztosítását. Érdemes volna a bevezetés kötelező időpontja előtt is lehetőséget biztosítani a **határokon átnyúló családi – és jogellenes gyermekelviteli ügyekben** a közvetítői eljárás kipróbálására. A határokon átnyúló mediációnak ugyanis számos sajátossága van: **a mediátornak tisztelnie kell az eltérő kulturális adottságokat, ismernie kell a nemzetközi kapcsolattartás diplomáciai és jogi formáit**, el kell fogadnia a felekre vonatkozó *eljárásjogi, illetve törvényi privilégiumokat, együtt kell működnie* a közös jövőt érintő megállapodás jóváhagyásában.

Különösen a jogellenes gyermekelviteli ügyek kapcsán vált világossá, hogy a konfliktusok mögött sok esetben ideológiai nézetkülönbségek húzódnak. Ezért a Hágai egyezményhez⁵¹ csatlakozó államok között a legvitásabb területeken *kétoldalú hatósági (központi hatósági, bírósági) együttműködésekre* is szükség van, különösen az alapjaiban eltérő jogrendszereket alkalmazó államok hatóságai között (pl. iszlám államok).

⁵¹ Az 1980. október 25. napján kelt Hágai Gyermekelviteli Egyezményről van szó, melyet hazánkban az 1986. évi 14. tvr. hirdetett ki.

A mediátor *külföldi társmediátor* bevonásával könnyítheti meg a kapcsolatfelvételt a családtagok között, elősegítheti, hogy a kommunikációnak szabályozott gyakorlata alakuljon ki az ügy végleges befejeződéséig. Ez a típusú mediáció *szülőközpontúbb* a hagyományos gyermekvédelmi mediációhoz képest abban az értelemben, hogy a szülői magatartásokat a kulturális különbségek, a közösségi szokások és az állami törvények ismeretében értékeli, befolyásolja. A mediáció sikere érdekében *más családtagokat* is *bevon* a mediációs folyamatba. A földrajzi távolságok miatt a kommunikáció minden modern eszközét felhasználhatja a mediációs eljárás lefolytatásához, *a gyermeket* azonban mindig *közvetlenül hallgatja meg*. A pártatlanság elve tehát a *többpártúság* (multi-partial) elvévé alakul át.⁵²

A határokon átnyúló jogviták esetében fokozott jelentősége van a bírók, *bíróságok nemzetközi szintű összefogásának*. További sajátosság, hogy a bíróságoknak a kérelem beérkezésétől számított *hat hét* alatt dönteniük kell a visszavitel kérdésében. Ezért a mediációnak *párhuzamosan kell folynia* a jogellenes gyermekelviteli ügyben, vagy a szülői felügyeletet és láthatási jogot érintő más ügyben zajló *bírósági tárgyalással*.

Az európai bíróságok számára a *Reunite International Child Abduction Centre*⁵³ civil szervezet dolgozta ki azt a gyakorlatot, amellyel e jogvitákban a mediáció alkalmazása lehetővé válik. A *közvetítés kiegészítő* jelleggel lép be a visszaviteli eljárásba annak megindulásakor illetve a bíróság általi első meghallgatás során. A bíróságnak ebben az esetben biztosítania kell, hogy az eljárás alatt a *gyermek* már *ne legyen tovább* mozdítható egy másik országba vagy ismeretlen helyre. A mediációt úgy kell időzíteni, hogy a bírónak is módjában álljon a mediáció eredményét megismerni. A mediációs tárgyalások során törekedni kell arra, hogy *nemzetközileg*, külföldi központi hatóságok által is *elismert megállapodás* szülessen. Biztosítania kell mindkét szülő számára, hogy közvetlenül kinyilváníthassa véleményét, előadhassa érveit és védekezését a közvetítői eljárás során is. A *külföldi társmediátor* jelenléte elkerülhetetlen. Az eljárás során a résztvevők közösen döntenek az *eljárás nyelvéről* is. Fontos szempont a *végrehajthatóság* kérdése. A mediáció során született megállapodást jóvá kell hagynia a nemzetközi ügyben eljáró bírónak is, végrehajtási záradékkal kell ellátnia annak érdekében, hogy külföldi bíróság ezt elismerje. Ennek kiemelkedő jelentősége van a további perek elkerülése érdekében. Az Európai Bírók Csoportja a Mediációért (GEMME) egyesület kezdeményezésére már készült hazánkban is egy nem hivatalos lista azokról a mediátorokról, akik társmediátorként, az általuk megjelölt idegen nyelven közreműködést tudnak vállalni a határokon átnyúló ügyekben. Ezt érdemes lenne az érintett bíróságokhoz és központi hatóságokhoz is eljuttatni.

6.2.3 További lehetőségek vizsgálata a munkaügyi perekben

Érdemes lenne továbbvizsgálni, hogy a **munkaügyi perekben** a bírósági békéltetésre szolgáló első tárgyalás keretébe hogyan illeszthető be a közvetítői eljárásról szóló tájékoztatás, illetve az eljárás megindítása. Eldöntendő kérdés még, hogy ilyen irányú felmérést ezen a területen csak a kollektív munkaügyi jogvitáknál célszerű folytatni, vagy érdemes kiterjeszteni az összes – jogszabály által megengedett – munkaügyi pernél is.

6.2.4 Az egységes munkafolyamat kialakítása a programban résztvevők számára

⁵² Lisa Parkinson: Cross-Border Family Mediation: Opportunities and Difficulties, 2007. április 23-24, Trier. Kézirat

⁵³ Denise Carter: The Work and Role of Reunite and the Reunite Mediation Service, 2007. április 23-24, Trier. Kézirat

A program a jelenlegi tapasztalatok felhasználásával egy **egységes protokoll** szerint működhetne. A munkafolyamatokat a helyi sajátosságok szerint lehet alakítani, de a jelenlegi tapasztalatok alapján már megfogalmazhatók a folyamat lényegi pontjai:

a) a mediációs ügyelet megszervezése

A program azt célozza, hogy az ügyfelek a lehető legkönnyebben jussanak hozzá a mediációs ismeretekhez, és ezzel együtt akár a mediációs ülésben is megállapodjanak. Ezért fontos, hogy az adott bíróságon biztosítsanak helyiséget az ügyeletes mediátornak, illetve ott legyen ügyeletes mediátor. Az ügyelet legalább heti két napon szervezendő meg. Utóbbi személyének kijelölését célszerű a programban résztvevő szakmai szervezetre bízni, az önként jelentkező mediátorokat a szakmai szervezethez irányítani.

A mediációra kijelölt ügyekben célszerű a tárgyalásokat az ügyeleti napokra kitűzni.

b) az ügyfelek tájékoztatása

Az ügyfeleket a mediáció lehetőségéről a bíróságon elhelyezett plakátokkal, szórólapokkal, a bíróság honlapján megjelenített hirdetménnyel kell tájékoztatni. A kezelőirodán, a panaszügyintézés során is célszerű szóbeli tájékoztatást adni az ügyfélnek.

A mediációra kijelölt ügyekben, illetve ha a bíró azt indokoltnak tartja az idézéssel együtt írásos tájékoztatást, majd a tárgyaláson szóbeli tájékoztatást ad az ügyfeleknek.

Ezen túlmenően a programban résztvevő bíróságok a helyben szokásos módon is tájékoztatást adhatnak a program egészéről, annak az adott bíróságra jellemző menetéről.

c) a mediációs ügyek kijelölése

Az ügyek kiosztásakor, az ügyminőség jelölésekor külön jelezni kell az iratborítékon azt, hogy az adott ügy mediációra ajánlható. Ez a kijelölés csupán azt jelenti, hogy az adott ügyben az írásos és szóbeli tájékoztatást célszerű kiadni. Ez felhívja az eljáró bíró figyelmét a lehetőségre, másrészt a mediációra ajánlás eredményességét teszi majd ellenőrizhetővé.

d) a mediációs koordinátor kijelölése, a munkafolyamatok összehangolása

A tapasztalatok szerint a program eredményességét nagyban meghatározza, hogy van-e olyan személy, vagy személyek, akik a program működését felügyelik a bíróságon, illetve a szervezési feladatokban a konkrét peres ügyben eljáró bírónál nagyobb részt vállalnak. Ebbe a csoportba akár bírósági titkárok is bevonhatók volnának: e csoport követi nyomon a peres eljárás, illetve a mediációs eljárás menetét.

A bírósági titkárok, fogalmazók, ügyintézők segíthetik a bírók munkáját a mediációval kapcsolatos adminisztratív feladatok átvállalásával, a tájékoztatás szélesítésével (statisztika, panasznapos ügyfélfogadás). *E feladatköröknek a meghatározása, a munkaelosztás rendjének az újra szabályozása* főként arra lehet garancia, hogy a mediációs eljárás bírósági eljárásban való alkalmazásának a nehézségeit enyhítsük, biztosítsuk a lehetőségét az ügyfeleket segítő információk áramlásának, az ügyvédekkel, az ellenérdekű felekkel való kapcsolattartásnak a tárgyalásokon kívüli időszakban is.

A kijelölt koordinátor fogná össze a csoport munkáját, tartaná a kapcsolatot az ügyeletes mediátorokkal, a jogi segítő szolgálattal, esetleg az ügyvédi kamarával, és a tovább működő Mediációs Munkacsoporttal. Mindez természetesen az adott bíróság vezetőjének felügyelete, az ő tájékoztatása mellett folyhatna.

Ennek keretében lehetne alkalmazni - a jelenlegi jogi keretek között elfogadható - nem gyakran használt jogintézményeket: felek egyezsége történő megjelenése, a felek tárgyalást megelőző személyes meghallgatása stb.

e) a program eredményességének mérése

A mediációs ügyek jelölése az iratborítékon, a lajstromban, majd a tárgyalási naplóban a jelenlegi lajstromprogram alapján is követhetővé teszi a tájékoztatás eredményességét.

A tárgyszerű elemzést – és ezzel együtt a tájékoztatást – segítheti az interjúk, kérdőívek, felvétele a bírókkal, ügyfelekkel, valamint a mediálásra kerülő sikeres ügyekről az esettanulmányok elkészítése. Ebben a körben fontos, hogy az adminisztráció a bíró munkaterhét lehetőleg ne növelje.

Érdemes lenne végiggondolni, és szükség esetén a statisztikát módosítani, hogy a bírák által egyezségkötés, vagy mediáció felé terelt, sikerrel lezárt esetek az ítéletekkel egyező minőségben számítsanak be a bíró egyéni statisztikájába. El kell kerülni azt, hogy ellenérdekeltség keletkezzen a közvetítéssel, illetve egyeztetéssel lezárt ügyeket illetően: az utóbbi eredményeként többet befejező bíróra ne osszanak emiatt több ügyet.

f) a programhoz kapcsolódó bíróságok, bírók képzése

Az újonnan jelentkezők részére biztosítani kell az írásbeli segédleteket (akár elektronikus formában), és részükre a program technikai részleteit is bemutató képzéseket kell tartani.

6.3 A tájékoztatás

6.3.1 Tájékoztatás a bíróságon belül

Továbbra is a program gerincét képezze az *ügyfelek tájékoztatása* és heti két alkalommal a bíróság épületében folyó *mediációs ügyelet megszervezése*. Biztosítani kell azonban az ismeretek elérhetőségét azon bíróságok, bírók, és ügyfelek számára is, akik a programban közvetlenül nem vesznek részt. Az ügyfelek az internetről is letölthető, illetve a bíróságokon, elhelyezett tájékoztató anyagokból, szóban pedig a panasznapos ügyfelfogadási napokon, a bírótól a tárgyalások alkalmával, a mediátoroktól az ügyeleti alkalmakkor tájékozódhassanak a közvetítői eljárás lényegéről, előnyeiről, menetéről, a mediáció nyújtotta megoldási lehetőségekről, és a választható mediátorokról.

6.3.2 Tájékoztatás a bírósági mediációról a szélesebb a közvélemény felé

A társadalmi szemléletváltáshoz jövőben **ki kell szélesíteni a bírósági munkáról szóló felvilágosító munkát**. Itt elsősorban nem is a konferenciákra gondolunk, amely inkább a szakmának szól (mely szintén fontos, de más a célja), hanem a nagyobb tömegek elérésére: reggeli televíziós beszélgető műsorokba bekerülve; az MKDSZ felvilágosító tv reklámjához hasonló spot-ot készítve és közérdekű reklámként sugározva; újságcikkkel és internetes fórumokkal lehetséges elérni a célközönséget.

A célközönség széles körű elérése mellett fontos a **társintézményeken keresztüli célzott elérés** is. Ennek érdekében célszerű lenne a kísérleti programot *megismertetni* az ügyvédi kamarákkal, a jogi segítségnyújtó szervezetekkel. Helyi szinten a bíróságok vezetői koordinálhatják az együttműködést. A jogi képviselők ugyanis közvetlenül bekapcsolódhatnak a mediációs eljárásba: már az eljárás kezdetétől aktívan részt vehetnek a mediációs folyamatban. Olyan ügyekben, ahol összetett jogi problémával áll szemben a mediátor, kifejezetten kívánatos is a jogi képviselet, hiszen az ügyvéd személye a jogi garancia arra, hogy az ügyfél jogainak teljes ismeretében köti meg a megállapodást, s ez utóbbi minden olyan érvényességi feltételt, garanciát tartalmaz, amely nélkülözhetetlen a

bírósági jóváhagyáshoz és a végrehajthatósághoz. Külföldi tapasztalatok szerint azokban a mediációs eljárásokban, ahol az ügyvédek aktívan közreműködnek, a mediációs eljárások magasabb százalékában születik megegyezés. *Az ügyvédek akaratával szemben nem tud a mediáció meghonosodni a bírósági eljárásokban.* A bírósági mediáció tehát – nyugodtan mondhatjuk – a bírók, mediátorok, ügyvédek közös munkája.

Azokban a megyékben, ahol van erre lehetőség, **a kapcsolatügyeleti szolgáltatást is nyújtó mediátorokat is érdemes lenne a programba bevonni**, ha a szülői felügyeleti jog gyakorlásával van összefüggésben a jogvita (pl. kapcsolattartási problémák esetén semleges hely, gyermek veszélyeztetettsége esetén ellenőrzött, felügyelt kapcsolattartás biztosítása.). Tekintettel arra, hogy egyre több magánszemély és társaság végez mediációt, a programban részt vevő bíróságokon érdemes egy „mediáció figyelő” szolgáltatást is rendszeresíteni, amellyel nyomon követhetők az IRM közvetítői névjegyzékében szereplő mediátorok adatai valamint az adott bíróságon ténylegesen működő mediátorok tevékenysége, s javaslatot lehet tenni az adott ügyben kompetens mediátor személyére. **Megkönnyítené a kapcsolattartást, ha létezne a Közvetítői Kamara.** Ekkor ugyanis a bíróságoknak nem a szakmai-, vagy más civil mediációs szervezettel, vagy a nyilvántartásba vett „magányos” mediátorral kellene/lehetne kapcsolatot tartania. Utóbbi azért volna hasznos, mert a mediátorok jelenléte a bírósági épületben, vagy konkrét mediátorok bírók általi ajánlása – a mediátor-ügyvédek személyére is figyelemmel – aggályokat vethet fel.

A bírósági mediáció népszerűsítéséhez lehetne **nyílt napot szervezni a bíróságokon, ügyvédek, ügyfelek részére**, ahol modelleznénk egy bírósági és egy mediációs tárgyalást, így jobban érthetővé válna a mediációs eljárás lényege és különbsége az egyeztető tárgyalásokhoz és a bírósági tárgyaláshoz képest. Kiváló alkalom volna erre, ha a Polgári Igazságszolgáltatás Napján egységes témaként a bírósági mediációt mutatnák be a bíróságok.

6.4 A képzés

A kísérleti program folytatása során továbbra is hangsúlyt kell fektetni a bírók, a leendő bírók, s az igazságszolgáltatásban részt vevők képzésére, a mediáció alkalmazásának egységesítésére minden bíróságon. **Ez a képzés az MBA-n, de területi szinten megszervezett képzések keretében is történhetne.** A szemléletváltásnál meghatározó lehet a vezetők hozzáállása, ezért célszerű a vezetői képzésekbe, vagy értekezletekbe is témaként beemlíteni a mediációt, a mediációs programról való beszámolót.

A képzés részeként valamennyi **bíró számára elérhető tájékoztatók, segédletek készülhetnek.** Ennek első lépése a jelen tanulmány közzététele volna.

Javasolható lenne, bár e program keretein túl mutat, hogy a mediátorképzés egyes elemei az állami oktatásban a felsőfokú oktatáson kívül az egyetemi alap- és posztgraduális képzések között is szerepeljenek, s ezt a bírósági rendszer, az OIT és a Minisztérium támogathatná, mivel hasznos lenne az alternatív vitarendezési eljárások, technikák legalább alapszintű ismerete valamennyi állampolgár számára. Ugyanez a bíró- és ügyvédképzés, s általában a jogászképzés keretében is elengedhetetlen ahhoz, hogy a jogi- és vitakultúra fejlődjön. A családi jogban a gyermekjóléti szolgálatok biztosíthatnák a gyermekvédelem területén felkészültséggel rendelkező mediátorok közreműködését a bírósági eljárásokban.

6.5 A program finanszírozása

A program folytatása részben emberi és részben anyagi erőforrásokat igényel. Az előbbi a bíróságokon belül a feladatokat önkéntesen, vagy a vezető kijelölése alapján ellátó bírók, bírósági titkárok stb. által elvégezhetők. Ebben a körben érdemes gondolkodni az egyetemekkel való együttműködésben is, hiszen a mediációval kapcsolatos felmérések, tapasztalatok egy-egy évfolyamdolgozatnak, szakdolgozatnak is alapjául szolgálhatnak. A többlet anyagi erőforrást, vagy anyagi erőforrás átcsoportosítását igénylő feltételek a következőképpen vehetők számba:

- az ügyeleti helyiség kialakítása,
- az ügyeletes mediátorok díja,
- közvetítési esetek, melyekben nincs piaci kereslet, de fontos a kipróbálás lehetőségét megteremteni
- a tájékoztató anyagok elkészítése (plakát, szórólap, tájékoztatók az idézés mellett),
- internetes oldalak üzemeltetése
- pályázatírás díja
- a képzés (segédletek elkészítése),
- a munkacsoport koordinátorának és bírósági koordinátorok tényleges többlet munkájának díjazása (pl.: céljutalom), a program-koordinátorok munkájának díjazása
- kutatási munkák (adatgyűjtés és feldolgozás, tanulmányírás)
- konferenciák, szakmai konzultációk, sajtótájékoztatók szervezése.

A program majdani finanszírozásában az Európai Unió pályázati lehetőségeket is célszerű volna kihasználni. Valószínűsíthető, hogy az Irányelv átültetéséhez kapcsolódóan erre lesznek lehetőségek.

A képzés finanszírozása érdekében célszerű megvizsgálni a rendelkezésre álló (uniós) pályázati kiírásokat és azok feltételeit.

6.6 A Mediációs Munkacsoport

Álláspontunk szerint a **mediációs munkacsoportnak** is érdemes folytatnia a munkát. Komoly feladat hárul rá ugyanis egyrészt a mediáció alkalmazásának az intézményesítésében, másrészt a jog résztvevőinek szemléletformálásában, harmadrészt a konkrét gyakorlati tennivalók számbavételében, koordinációjában. Nyilvánvaló, hogy a munkacsoportnak arra kell törekedni, hogy a bírósági szervezeteket érdekeltté tegye e módszer alkalmazásában. A bírósági szervezetek pedig akkor tehetők érdekeltté az alternatív eljárások alkalmazásában, ha ettől túlterheltségük és a perek időtartamának csökkenése várható. Ennek első lépése tehát *szélesebb körben bevezetni* a kísérleti programot egy *egységes metódus* szerint, s folyamatosan *értékelni a tapasztalatokat* az elért eredmények fejlesztése, és egy reális, szilárd metodológia kidolgozása céljából.

A bírók, ügyvédek szemléletformálásával összefüggésben a jogi kultúra fejlesztéséért is sokat tehet a munkacsoport. Ez a cél a bírók, ügyvédek részére szervezett képzésekkel érhető el. Szorgalmaznia kell a munkacsoportnak a *képzéseket* és javaslatot tenni annak *tematikájára*. A

cél annak felismerése a bíró, az ügyvéd részéről, hogy a bíróság feladata nem fejeződik be a jogvita ítélettel történő lezárásával, vagy akár a mediáció ajánlásával a felek részére: meg kell kísérelni egy olyan emberi szituációt teremteni, amely alkalmas a felek közötti patthelyzet oldására, a további pereskedés elkerülésére.⁵⁴ A mediáció gyakorlatának peres eljárásban való elterjesztéséhez *gyakorlati kézikönyvek szerkesztésére, útmutatók kidolgozására* van szükség. Ebben is irányító szerepet kell vállalnia a munkacsoportnak. A bírósági mediáció fejlődéséhez persze fel kell ismernünk az eljárás sajátosságaiban és az eredményességében rejlő lényegét, nevezetesen, hogy az emberi kapcsolatok ápolásában, megőrzésében, azok pszichológiai, szociológiai és gazdasági vetületének figyelembe vételében óriási szerepe van a megegyezés létrehozatala során.⁵⁵ Ezen a ponton lehetne a bírókban fejleszteni azt a belülről fakadó igényt, amely ösztönzőleg hat az alternatív eljárások alkalmazására a bírósági munkában. Ezért az elszórta létező gyakorlattal szemben a mediáció általánossá tétele, intézményesítése, a nemzeti gyakorlat egységesítése a jövő legfontosabb feladata, amellyel eredmények érhetőek el a bírósági eljárásban a bíróságok tehermentesítése, az elhúzódó perek számának csökkenése, újabb konfliktus, újabb per kialakulása veszélyének csökkentése, az önkéntes végrehajthatóság előmozdítása, s nem utolsósorban a bírósági imázs megváltoztatása területén. Nem elhanyagolható körülmény ugyanis, hogy maga a bíróság adjon egy lehetséges választ a struktúra és a működés elégtelenségére.

⁵⁴ Marc Juston: La médiation: Du principe à la réalité, Tarascon, 2008. Kézirat.

⁵⁵ Øyvind Smukkestad: Trondheim District Court Annual Report 2007, www.gemme.eu

MELLÉKLETEK

7 Melléklet I.

Az együttműködés hiánya a társadalmi és gazdasági fejlődés elégtelenségének egyik alap-problémája

A kutatások alapján a következőt állítjuk:

- A MODERN TÁRSADALMAK FEJLETTSÉGÉRE A BIZALOMNAK ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSI SZINTNEK DÖNTŐ BEFOLYÁSA VAN.
- MAGYARORSZÁGOT –A LEHETŐSÉGEIHEZ KÉPEST– NEM ÉREZZÜK SIKERESNEK, ÉS ENNEK EGYIK OKA VALÓSZÍNŰLEG AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS HIÁNYA, MIVEL AZ EGYIK LEGINKÁBB ÖNÉRDEK VEZÉRELTELT ÉS SZÉTHÚZÓ TÁRSADALOM VAGYUNK A VILÁGON.
- HA AZ EMBEREK MEGBÍZNAK EGYMÁSBAN, HA NŐ AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI HAJLANDÓSÁG, ÉS MEGTANULJÁK AZ ADOTT HELYZETBŐL A LEHETŐ LEGTÖBB KÖZÖS EREDMÉNYT KIHOZNI, AKKOR EGÉSZSÉGILEG, ÉRZELMILEG ÉS GAZDASÁGILAG IS NŐ A JÓLÉT.

A sikeres modern társadalmak alapja az együttműködésre való hajlam, melyet a magyar kultúrát elsőként, módszertanilag megalapozott eredményekkel nemzetközi összehasonlításban is elemző GLOBE kutatás alátámasztott.

A szakirodalomban közhely-számba menő, többszörösen bizonyított tény, hogy a kollektív értékrend (szemben az individualista gondolkodásmóddal) a fejlettség-gazdaság jó előrejelzője. Fukuyama⁵⁶ a bizalom (együttműködés) különböző szintjeit különbözteti meg: családi, szűkebb közösségi/vállalati, valamint társadalmi. A 62 országra kiterjedő GLOBE kutatás eredményei alapján azt az érdekes összefüggést tártuk fel, hogy a fenti együttműködő (kollektív) értékrend a Fukuyama által megnevezett különböző szinteken való eltérő érvényesülése eltérően befolyásolja a társadalmi illetve nemzetgazdasági szintű sikerességet (fejlettséget, versenyképességet):

- Azok a kultúrák, amelyekben az együttműködés (bizalom) a családi és vállalati szinten megvan, ugyanakkor a szélesebb társadalmi közegben már önérdék vezérelt, védekező, nem-kooperatív gondolkodás és viselkedés jellemző rájuk, a társadalmi-gazdasági fejlettség szintjén gyengébben teljesítenek, mint azok a kultúrák, amelyek a szélesebb társadalmi közegben is együttműködő magatartás-mintákat tudnak kialakítani és követni.
- A kelet-európai és a latin-amerikai kultúrák egyértelműen a „szűkebb társas közegünkben együttműködünk, kifelé védekezünk és önérdék vezéreltek vagyunk” kulturális mintázatot követik és gazdasági fejlettség tekintetében a közepesen fejlett társadalmak-gazdaságok közé sorolódnak. Az gazdasági társadalmi fejlettség tekintetében jóval előttünk járó angol-szász és a skandináv kultúrák ezzel szemben széles társadalmi közegben képesek együttműködésre (az ilyen társadalmak a torta nagyobbítására fókuszálnak a tortaszettek megszerzése helyett, win-win stratégiákat alkalmaznak a win-loose helyett), ugyanakkor a szűkebb közegükben inkább befelé fordulóak (neutrális család-modell). A nagy társadalmi-gazdasági dinamikával jellemezhető távol-keleti kultúrák (Dél-Kelet-Ázsia és a kínai világ) mind szűkebb, mind szélesebb társas-társadalmi közegükben együttműködők.

⁵⁶ Francis Fukuyama: Bizalom. Európa Kiadó, Budapest, 1995

- Összességében azt az összefüggést kaptuk, hogy a társadalmi, gazdasági, versenyképességi mutatók széles körére az igaz, hogy azok magas értékeinek a széles társadalmi együttműködési hajlandóság pozitív előrejelzője, másfelől a csak szűkebb társas közegben együttműködő gondolkodásmód negatívan korrelál ugyanezen fejlődési- fejlettségi-versenyképességi mutatókkal⁵⁷.

Magyarország a GLOBE adatai szerint a társadalmi együttműködési hajlandóság tekintetében a 2. (!) leginkább önérdék vezérelt kultúrának bizonyult, míg a szűkebb közegben való együttműködési hajlandóság alapján a nemzetek rangsorának középső harmadába tartozunk. Az együttműködésre való hajlandóság alacsony szintjét és a „zsigeri bizalomhiányt” szociológiai értelemben magyarázhatjuk a társadalmi-gazdasági átmenet első periódusára jellemző „zsugorodó tortával”, amely felerősíti az önérdék vezérelt gondolkodásmódot, csökkenti az együttműködési hajlandóságot és ez bizonyíthatóan gátja a sikerességnek. Ennek a gazdasági környezetnek és az önérdék vezérelt gondolkodásmódnak az egymásra rakódása azt eredményezi, hogy „torta-nagyobbító” játék keretében nem tudjuk az erőforrásainkban rejlő lehetőségeket kiaknázni, sőt olykor eljutunk a veszít-veszít játékig is: Magyarországon a tortaszelet megszerzéséért folytatott küzdelemben jellemzően „a földre esik a torta”.

Ami szociológiailag magyarázható, az egyben menedzsment kihívás is: ami érhető, azon lehet-e változtatni, s ha igen, miként?

Magyarország nem csak kedvezőtlen helyezéssel tűnt ki a kutatások során, hanem azzal is, hogy a jelenlegi trend még inkább rontja a helyzetet. Az egyének a leginkább önmagukban és családtagjaikban bíznak, miközben kétharmaduk úgy nyilatkozik, hogy „általában nem bízhatunk” vagy sohasem bízhatunk meg az emberekben⁵⁸. A rendszerváltás előtt a gazdasági együttműködést is elősegítő bizalom nem csak a rokon és baráti kapcsolatokra, hanem a munkatársakra és a szomszédokra is kiterjedt. Így az elmúlt évtized egyik markáns változása, hogy a bizalom az emberi kapcsolatok szűkebb körére redukálódott. „Az egyén személyes tapasztalása, cselekvései átkerülnek a magánéletbe, a környezet és az együttműködések elenyésző szerephez jutnak... a társadalomban nincsenek preventív csak korrekciós megoldások, csökken a közérdeklődés a közös dolgok iránt, csökken az újítás, a reprodukció és a fejlődés szerepe”⁵⁹. Ez egyértelműen rontja a felzárkózási esélyeinket.

A javuló együttműködés hatása túlnyúlik a gazdasági előnyökön

Bár, mint azt a korábbiakban bemutattuk, egy társadalom sikeressége és fejlődése korrelál a gazdaság fejlettségével, az együttműködés javítása nem csak a versenyképesség terén járulhat hozzá hazánk fejlődéséhez, sikerességének javulásához.

A sikeresség és a fejlődés mérésére számos módszer létezik. Közülük az egyik legelfogadottabb az Economist Intelligence Unit életminőség indexe. Az életminőség az egyén vagy egy csoport jólétének szintjét fejezi ki. Az életminőség áttételesen mérhető, nehezen megragadható kategória. Az életminőség érzetét kétféle, fizikai és pszichés

⁵⁷ Bakacsi, Gy. (2006): Kultúra és gazda(g)ság – a gazdasági fejlődés és fejlettség és a GLOBE kultúra változóinak összefüggései. Vezetéstudomány, Vol 37, No 12. (December 2006); pp: 35-46. (ISSN 0133-0179)

⁵⁸ Utasi, Á. (2002): A bizalom hálójára, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest

⁵⁹ Medgyesi, M. és Tóth, I. (2005): Kockázat, bizalom és részvétel a magyar gazdaságban és társadalomban, TÁRKI tanulmány, Budapest

összetevők befolyásolják. Az életminőség index számítása során az étellel való elégedettségi vizsgálatok - szubjektív értékeléseket tartalmazó - adatait kombinálják össze az egyes országokra jellemző, az életminőséget objektíven befolyásoló tényezőkkel. A módszer kilenc faktor mentén állapítja meg egy ország elégedettségi értékét. Jól látszik, hogy a 2009-es évre témaként javasolt együttműködés javításával majd mindegyik értékelt területen előmozdítható lenne a fejlődést, és ezzel hazánk, jelenlegi 37. helyéről történő feljebb lépése.

Egészség és születéskor várható élettartam (év): Az együttműködés alkalmazása és megélése segíthet az öngyilkosságok számának csökkenésében, a gyermekvállalás növekedésében, valamint az abortuszok számának csökkenésében.

Családi élet és válások száma: A családon belüli és a házastársak között alkalmazott együttműködő stratégiák segíthetik a családok együtt maradását, a gyerekek fejlődését, a csonka családok számának csökkenését.

Közösségi élet: Magyarországon atomizálódott a társadalom, a közösségi élet szintje a minimumra csökkent, a kisebb közösségeket szinte alig lehet megmozdítani egy-egy közös cél érdekében. A közösségi élet fejlesztéséhez a családon kívüli együttműködés és a társadalmi bizalom szintjének emelése a kulcstényező.

Anyagi jólét, az egy főre eső GDP (vásárlóerő paritáson, dollárban): A GLOBE kutatás eredményei bizonyítják, hogy az együttműködés meghatározó változója a gazdasági fejlődésnek és a versenyképességnek.

Politikai stabilitás és biztonság: Az együttműködés depolitizálással összekapcsolva jelentősen csökkentheti a jelenlegi megosztottságot és érzelmi töltöttséget.

Éghajlat és földrajzi viszonyok

Biztos munkalehetőség és munkanélküliségi ráta (%): Michael C. Jensen, harvardi tanár, kutatásai szerint (ld. Figyelő 2008. május 15-21. 66. o.) az együttműködés, melynek az integritás, a hitelesség is része, a vállalatok teljesítményét 100-500%-kal tudja növelni. Az együttműködés elősegíti az egyéni sikerek bekövezésének valószínűségét, ezzel a társadalmi rétegek nagyobb szelete kerülhet át a vesztes / reaktív pozícióból a nyertes / proaktív pozícióba.

Politikai szabadság: Együttműködéssel és kulturált politizálással nagyban nőhet a politikai szabadság is.

Nemek közti egyenlőség

Bár a probléma egy komplex téma, a bemutatott nemzetközi összehasonlítással a javulás – és így a program eredményessége – jól mérhető és bizonyítható. A következő évekre így nő a Médiaunió népszerűsége és elfogadottsága.

8 Melléklet II.

Gazdálkodó szervezetek jogvitái

A gazdasági perek évente 100 mrd Ft-ba kerülnek

Évente számban és értékben is jelentős mennyiségű gazdasági per kezdődik:

- helyi bíróságok: 15ezer eset; 1mFt/eset; 15mrd Ft perérték
- megyei bíróságok: 5ezer eset; 15mFt/eset; 75mrd Ft perérték
- munkaügyi bíróságok: 30 ezer eset; jelentős érték

(Forrás: NFGM a bírósági statisztikák alapján; a munkaügyi pereket is gazdaságinak tekintjük, mivel azok esetében is pénzről van szó)

Megjegyzés: A Munkacsoport a munkaügyi viták költségeinek kimutatására további elemzést tervez a Fővárosi Munkaügyi Bíróság közreműködésével.

Költségek:

- Ügyvédi és bírósági költségek (I. fok 800eFt, II. fok 350eFt, forrás Rézler Int.) ennyi esetenél 50mrd Ft emésztenek fel (ez úgy jött ki, hogy 50e esetenél 1m költséggel számolva, mivel majdnem minden eset elmegy másodfokra)
- Vitatott vagyontárgyak (ingatlan, licenc, stb.) lekötöttsége és értékromlása a perértékekből számítva további 15 mrd Ft (ez úgy jött ki, hogy ha egy per 2 évig tart, és az amortizáció évi 10%, akkor a 2*90mrd pertárgyértékre vetítve, hiszen minden évben két év perének a pertárgyértéke „van a csőben”, ez 15mrd Ft)
- Munkaerő idejének, teljesítményének elvesztése 20 mrd Ft (a felek évi összesen 30 napi elfoglaltságával számolva, ami 300e Ft, 30e eset, felfelé kerekítve)
- Kihagyott lehetőségek a bíróságok formális, jogi döntése miatt további 10-50 mrd Ft (ez az opportunity cost; a pertárgyérték 5-20%-a évente; ez egy nagyon nagy bizonytalanságú becslés, mert nem igazán a pertárgyértéktől függ, de erősen valószínűsíthető, hogy alulbecsült az érték)

Ezeket összeadva a teljes éves „pereskedésből adódó költség” 100 mrd Ft fölött van, melynek csak egy része indokolt és elkerülhetetlen!

(Forrás: NFGM, birosag.hu, Rézler Int, valamint szakértői becslés)

Az ügyvédi és bírósági költségek perenkénti számítása (Forrás: Rézler Intézet)

I. kereset benyújtásának a szakasza			
A peres felek feladatai		Az eljárás szakaszai	Eltöltött idő
Felperes: Kereset benyújtása		1. Kezelő iroda 2. Elnökség: szignálja 3. Bíróhoz kerül az ügy: <ul style="list-style-type: none"> ▪ hiánypótlás, ▪ tárgyalás kitűzése ▪ elutasítás ▪ Keresetlevél megküldése az alperesnek 	30 napon belül
Alperes: keresetről nyilatkozik			
		Kezelő iroda Bíró	30 napon belül
Költségek az elsőfokú tárgyalás kitűzéséig			
Ügyvédi költségek ⁶⁰ 1. 25.000 Ft/ óra díjjal számolva		Bírósági bérköltségek	
keresetlevél	2 óra: 50.000 Ft	A elsőfokú tárgyalás kitűzéséig	summa: kb. 25.000 Ft.

II. A tárgyalások az elsőfokú ítéletig			
		Bíró: 1 tárgyalás: egyeztetés, a keresetlevél megérkezésétől számított 60 napon belül	
Különböző tárgyalási fordulók szokásos tematikája: <ul style="list-style-type: none"> ▪ szakértők, ▪ bizonyítási indítványok, ▪ tanúk megidézése ▪ a felek között megindul a levelezgetés 			
Perben álló felek átlagos költségei és felhasznált ideje tárgyalásonként: 25.000 Ft/ óra díjjal számolva		A különböző tárgyalási fordulók bírósági költségei átlagosan alkalmanként 3 óras tárgyalási idővel számolva	
Ügyvédi feladat	Képviselet személy költségei	Kezelő iroda: minden levélváltásnál a tanúk megidézése, a felek közötti kommunikáció	2 fő, ügyenként és tárgyalásonként kb. 5-perc, kb. 2 óra egy ügyben:

⁶⁰ Gazdasági ügyek esetében a 25.000 Ft/h óradíj alulbecsült, de mivel az összes bíróság elé kerülő ügyre számolunk, így ezt a konzervatív becslést alkalmazzuk

Minden tárgyalási forduló előtt konzultáció a képviselt személlyel	Óradíj, kb. 2 óra 50.000 Ft/ tárgyalás, 4 tárgyalásra: 200.000 Ft	Bírák: tárgyalás és felkészülés	1 tárgyalás kb. 3 óra, a felkészülés kb. 2 óra, így átlagosan 5 óra tárgyalásonként: 15.000 Ft/ tárgyalás, 4 tárgyalásnál: 60.000 Ft
Tanúk megkeresése	Posta és rezsi költségek 4 tárgyalási fordulóra kb. 20.000 Ft	Gépelők: jegyzőkönyvek és feljegyzések leírása	Tárgyalásonként kb. 1 óra
Tanúkkal konzultáció	Óradíj, kb. 2 óra, átlagosan 5 tanúval számolva: 250.000 Ft	Titkárok munkadíja: a tárgyalások előkészítése	1 fő, tárgyalásonként kb. 2 óra kb. 3200 Ft/ tárgyalás, 4 tárgyalás: 12.800 Ft
		Szakértők:	1 hét munka /peres ügy: 64.000 Ft
Bírósági iratok megtekintése	Óradíj, átlagosan kb. 3 óra a teljes per alatt: 75.000 Ft	Ülnökök	2 fő, tárgyalásonként kb. 1,5 óra
Bírósági tárgyalásra való felkészülés	Óradíj, átlagosan kb. 1 óra tárgyalásonként: 100.000 Ft		
Kb. 3-4 tárgyalási forduló az első fokú ítéletig Az átlagos eltelt idő az első fokú ítéletig: 22 hónap			

Összesített költségek a bíróság és a felek részéről			
Perben álló felek átlagos költségei 4 tárgyalási fordulóra		A bíróság átlagos bérköltsége, 4 tárgyalási fordulóra	
645.000 Ft, mely kb. 6-700.000 Ft.		136.800 Ft (+ a hiányzó részek)	
Ítélelhozatal költsége és ideje: 15 nap			
		Bíró: 2 óra: kb. 20.000 Ft	
		Jegyző: 1 óra:	
		Kezelő iroda: 30 perc:	
		Summa: kb. 10.000 Ft	
II. Tárgyalások a másodfokú ítéletig			
Fellebbezési idő: 15 nap			
Ügyvédi feladat	Ügyvédi költségek	Bírósági eljárás	Bírósági költségek

Tárgyalás	2 óra: 50.000 Ft	1.Elsőfokú kezelőiroda 2.Másodfokú kezelőiroda 3. Elnökség 4. Előadó bíró 5. Másodfokú bíróság tanácsa tárgyal:	137.295 Ft / ügy, ha a bíró kb. 1 hónapot foglalkozik vele. Szakértő: 64.000 Ft Egyéb: 15.000 Ft
fellebbezés	3 óra: 75.000 Ft		

Költségek összesen			
Ügyvédi: 125.000 Ft		Bírósági: 216.295 Ft	
Ítélet: <ul style="list-style-type: none"> ▪ helybenhagyja, ▪ megváltoztatja az elsőfokú ítéletet (ha az információ elegendő), hatályon kívül helyezi az első fokú ítéletet (ha az információ nem elegendő) 			
III. Legfelsőbb Bíróság			
Ügyvédi költségek		Bírósági költségek	
tárgyalás	Kb. 2 óra: 50.000 Ft	Az eljárás ugyanaz ez, mint a II. szakaszban	Kb. summa 50.000 Ft

Az ügyvédi és a bírósági költségek összesen a kiszámolt átlagokkal kalkulálva

Eljárási szakasz	Ügyvédi költségek	Bírósági költségek	
1 fokú ítéletig	695.000 Ft, azaz kb. 700.00 Ft	171.800	
2. fokú ítéletig	125.000 Ft	216.295	
Legfelsőbb Bíróság	50.00	50.000	
Summa	870.000 Ft	248.095	

A pertárgyérték lekötöttsége a per folyamán

Helyi bíróságok		Egy ügy átlagos pertárgyértéke		Ügyek száma			
0 - 300.000 Ft.	33%	150.000 Ft.	4427	664 millió Ft.			
300.000 - 3.000.000 Ft.	59,50%	1.000.000 Ft.	7982	8 milliárd Ft.			
3.000.000 Ft. felett	7,50%	3.500.000 Ft.	1006	3,5 milliárd Ft.			
összesen:	100%		13415	12 milliárd Ft.			
	0-3 hónap	3-6 hónap	6-12 hónap	1-2 év	2-3 év	3 év	
hónap	3,6 milliárd	2,95 milliárd	3 milliárd	1,68 milliárd	0,432 milliárd	0,336 milliárd	
pertárgyérték	1,5	4,5	9	18	30	36	
10%	3,6	2,95	3	1,68	0,432	0,336	
	0,05	0,11	0,23	0,25	0,11	0,10	0,84
Megyei bíróságok		Egy ügy átlagos pertárgyértéke		Ügyek száma			
5.000.000 - 10.000.000 Ft.	42%	7.500.000 Ft.	2063	15,5 milliárd Ft.			
10.000.000 - 100.000.000 Ft.	52%	25.000.000 Ft.	2556	64 milliárd Ft.			
100.000.000 Ft. felett	6%	100.000.000 Ft.	295	29,5 milliárd Ft.			
összesen	100%		4914	109 milliárd Ft.			
	0-3 hónap	3-6 hónap	6-12 hónap	1-2 év	2-3 év	3 év	
hónap	29,3 milliárd	23,5 milliárd	24,6 milliárd	19,8 milliárd	7 milliárd	4,7 milliárd	
pertárgyérték	1,5	4,5	9	18	30	36	
10%	29,3	23,5	24,6	19,8	7	4,7	
	0,37	0,88	1,85	2,97	1,75	1,41	9,22
Total							10,06

A mediációval elérhető költségcsökkentés

1. Ügyvédi és bírósági költségek csökkentése

Amint az a függelékben található táblázatból is kitűnik, a teljes **ügyvédi és bírósági költségcsökkentés mintegy 1 milliárd forint** lehet abban az esetben, ha a bíróságok elé kerülő mediációra alkalmas ügyek 30%-a valóban mediálásra kerül, és azok 2/3-a sikerrel zárul.

Egy amerikai felmérés szerint a mediációt használók 47%-a számolt be 11-50%-os költségcsökkentésről. A számításainkhoz mi egy szűkebb intervallumot, 20-40%-ot tételeztünk fel, ami a hazai tapasztalatunk szerint vagy nagyon alulbecsült érték, vagy a mediációs szempontból is fejlett amerikai piacon kialakult magas mediációs tanácsadási díjazást tükrözi (mediációs tanácsadók a jól fizetett ügyvédek honoráriumát számolják fel). Mindenesetre ennek az értéknek az elfogadásával a költségcsökkentésből nem kell levonni a végén a felmerülő mediációs kiadásokat, mivel itt már a nettósított eredményt vesszük. Az amerikai felmérés eredménye a függelékben található.

2. Pertárgyérték lekötöttsége a per folyamán

A peres eljárás során a perérték általában „parlagon hever”, vagyis a felek egyike sem tudja hasznosítani, nem férnek hozzá, ill. sokszor a vitatott érték (pl. egy ingatlan) értéke, állaga romlik. Akár egy jegybanki alapkamatnak megfelelő *opportunity cost*-ot feltételezve, akár az állagromlást évi 10%-ra becsülve, kiszámíthatjuk a peres eljárások okozta károkat. A statisztika szerint a pertárgyértékek összértéke mintegy 120 milliárd forint, amelyet a perek lefolyásának időtartama szerint osztályozhatunk (lásd függelék).

A 10 milliárd forintra becsült kárt mediáció útján mintegy 2 milliárd forinttal lehet csökkenteni, ha a korábbi 30% mediált esettel, és 2/3-os sikerarányal számolunk.

Ez az összeg még nem is veszi figyelembe a bíróságok 20%-os tehercsökkentésének pozitív hatásait a pertárgyérték lekötöttségére.

3. Illetékfizetés elmaradása sikeres mediáció esetén

Sikeres mediáció esetén a feleknek nem kell illetéket fizetnie, ill. amennyiben a bíróság utalta a feleket mediációra, az illetéket visszakapják. Az illetékek a pertárgyérték 1-6%-ig terjednek, minimum és maximum értékekkel. Mivel nincs részletes bontás, amiből az illetékeket számolni lehetne, így egy 3%-os átlagot feltételezve a megtakarítás:

Pertárgyérték	120 mrd Ft
Sikeresen mediált ügyek pertárgyértéke (30% * 2/3)	24 mrd Ft
Illetékbecsítés, ami megtakarítható (3%)	0,7 mrd Ft

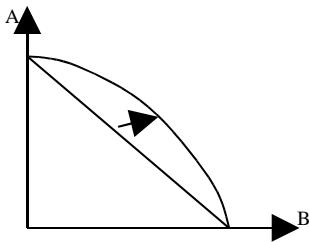
A fenti számítást egyszerűen lehetne ellenőrizni, amennyiben lenne a bíróságokon kimutatás, hogy gazdasági ügyekben mennyi az illetékbecsítés.

4. Értékteremtés a tárgyalásos megegyezés során

A bírósági per során meghatározásra kerül a perérték, és ezt a bíró valamelyik fél számára megítéli, vagy a felek között megosztja. Ez a hagyományos *distributive bargaining* nem veszi figyelembe a felek eltérő értékelését a saját költség, ill. az elért eredmények tekintetében.

Egy konkrét példa egy sikeres hazai büntetőügyi mediációból. A sértett kártérítésért beperelte a tettest, mivel az 80 ezer forint értékben fát lopott az erdejéből. A tettes azzal védekezett, hogy az erdőről nem lehetett megállapítani, hogy az magántulajdon. A megállapított kárérték mindkét fél részére gazdaságilag ugyanannyit jelent, így az ítéletnek csak resztorációs jellege lehet, de kihagyja az értékteremtés lehetőségét. Mediáció útján ebben a konkrét esetben az a megállapodás született, hogy a tettes egy kerítést épít az erdő köré, amivel a tulajdonos elkerülheti a jövőbeli hasonló eseteket. A kerítés a tulajdonosnak többet jelenthet, mint a 80 ezer forint, a tettes pedig saját munkával lehet, hogy olcsóbban kihozza, mint a kárérték. Tegyük fel, hogy a tulajdonosnak ez 100 ezer forintot ér meg, így önála 20 ezer forint értékfelettel keletkezik. Ha a tettes anyagárban 50 ezer forintból megépíti a kerítést (és munkanélküli, tehát nincs opportunity cost), akkor nála további 30 ezer forint értéket generált a megállapodás.

A szakirodalom *efficiency frontier*-nek vagy *Pareto Optimal Frontier*-nek nevezi azt a határvonalat, ami **egy tárgyalási helyzetben a lehető legtöbb értéket teremti a feleknek**, és ez mindig a *distributive bargaining* megoldás felett helyezkedik el:

Az elérhető hozamok becslésére nagyon nehezen lehet csak általános szabályokat felállítani, de a felülbecslés veszélye nélkül becsülhetjük a sikeresen mediált esetek perértékének 20%-os értékére, ami 120 milliárdos pertárgyértéket alapul véve **évi mintegy 2,5 milliárd forint**.

9 Melléklet III.

Délmagyarország, 2009. június 24-i számából

Per helyett párbeszéd

Szaknyelven szólva egy év próba-időre bocsátották a kísérleti mediációs programot a Szegedi Városi Bíróságon – négy hónap alatt 100 esetben ajánlották az ellenérdekű feleknek ezt a megoldást. A harmadik fél, a mediátor bevonásával elért megegyezés gyorsabb, olcsóbb és kíméletesebb, mint egy sok évig elhúzódó peres eljárás.

MÁRTON GERGELY

Két éve adtak be először mediációra vonatkozó kérelmet Szegeden – mit arról

Nagy Márta csoportvezető bíró, a program szegedi koordinátora. Ennél jóval több ügy van, de nem mindegyiket lehet ilyen formában megoldani. Alapvető különbség például, hogy amíg egy pert lefolytathatnak az egyik fél távollétében is, addig mediáció esetén mindkét érintettnek jelen kell lennie.

A program elsődleges célja az, hogy rámutasson: létezik egy alternatív megoldás a vitás ügyek rendezésére. Hétfőn és csütörtökön délelőtt ezert mediatori ügyeletet hoztak létre, ahol informálják az érintetteket. Peres eljárás

→ A te gyereked az én gyerekem

Gyermekeik láthatásáról nem tudott megegyezni Dukai Tibor és volt felesége, Bolgár Éva. A gyámhivatal ajánlotta nekik a mediációt, ahol egymással csak közvetve, a mediátorokon keresztül beszéltek. Az apa a közös foglalkozásokon társasjátékozott gyermekeivel, később moziba mentek együtt. Dukai Tibor szerint a tizenegy éves Gergő és a kilencéves Rebeka feloldódott a találkozásukkor, azóta is horgászni járnak hármasan. Ez, vagyis hogy az apa egyáltalán láthatja gyermekeit, akkor is eredmény, ha az anya, Bolgár Éva most is másként látja a helyzetet. Szerinte az apa jogait a gyermekek érdekei elé helyezték.

akkor lapunk is beszámolt. Azóta az Európai Parlament elfogadott egy irány-

” Gergő és a kilencéves Rebeka feloldódott a találkozásukkor, azóta is horgászni járunk hármasan.

Dukai Tibor

elvet arról, hogy a tagállamok tegyék hazai jogalkotásuk részévé, és dolgozzák ki az eljárás szabályait. Ezzel párhuzamosan indult márciusban Szegeden – és még két bíróságon az országban – a kísérleti mediációs program.

- Az eltelt négy hónap alatt eddig több mint száz esetben ajánlott ki a bíróság mediációt – mondta Gyengéné

rás esetén kétféleképpen történhet a kijelentés: a bírók írásbeli tájékoztatást küldenek a feleknek, vagy az első tárgyaláson szóban hívják fel a figyelmet erre a lehetőségre.

Összehasonlítva a mediációt és a hagyományos peres eljárást, szinte minden szempontból az előbbi kerül ki győztesen. Akár egy háromórás megbeszélés is eredményre vezet, a többségnek azonban még legalább két ilyen alkalom szükséges. A harmadik fél – a mediátor – bevonása még így is jóval kevesebb költséggel jár, mint egy sokéves per, ráadásul hamarabb is lezajlik. Nagy előnye még, hogy a bíró olyan ítéletet hozhat, amibe a mediáció során mindkét fél beleegyezett, ezért várhatóan kevésbé mérgesedik majd el a viszony a szembenállók között.

→ **MIKOR LEHET ALKALMAZNI?** Közvetítői tárgyalásra a polgári jog esetein kívül vagyon és személy elleni, valamint közlekedési bűncselekmény esetén is van lehetőség akkor, ha a kiszabott büntetési tétel nem haladja meg az öt évet.

10 Melléklet IV.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2008/52/EK IRÁNYELVE (2008. május 21.)

a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,
tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 61. cikke c) pontjára, valamint 67. cikke (5) bekezdésének második francia bekezdésére, tekintettel a Bizottság javaslatára, tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére(1), a Szerződés 251. cikkében megállapított eljárásnak megfelelően(2), mivel:

(1) A Közösség célul tűzte ki a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítását és fenntartását, ahol a személyek szabad mozgása biztosított. Ennek érdekében a Közösségnek többek között intézkedéseket kell elfogadnia a polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködés terén, amelyekre a belső piachelyes működéséhez van szükség.

(2) Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés elve alapvető, ezért az Európai Tanács 1999. október 15–16-i tamperei ülésén, az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés lehetővé tétele érdekében felszólította a tagállamokat alternatív, bíróságon kívüli eljárások kidolgozására.

(3) A Tanács 2000 májusában alternatív polgári és kereskedelmi jogi vitarendezési módszerekről szóló következtetéseket fogadott el, amelyekben megállapította, hogy az alapelvek kidolgozása e területen nélkülözhetetlen lépés a polgári és kereskedelmi ügyekben folyó viták rendezésére szolgáló, bíróságon kívüli eljárások fejlesztésének és működésének lehetővé tétele felé, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés egyszerűsítése és javítása érdekében.

(4) 2002 áprilisában a Bizottság zöld könyvet nyújtott be a polgári és kereskedelmi törvény szerinti alternatív vitarendezési módszerekről, számba véve az Európai Unióban az alternatív vitarendezési módszereket illetően fennálló helyzetet, és széles körű konzultációkat kezdeményezett a tagállamokkal és az érdekelt felekkel a közvetítés használatának előmozdítására irányuló lehetséges intézkedésekről.

(5) Az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés biztosításának célja – az Európai Unió a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítására irányuló politikájának részeként – a bírósági és a bíróságon kívüli vitarendezési módszerekhez való hozzáférést egyaránt magában kell hogy foglalja. Ennek az irányelvnek hozzá kell járulnia a belső piac helyes működéséhez, különösen a közvetítési szolgáltatások hozzáférhetőségét illetően.

(6) A közvetítés a polgári és kereskedelmi ügyekben a viták takarékos és gyors, bíróságon kívüli rendezését biztosíthatja, a felek igényei szerint kialakított eljárások révén. A közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodásokat

nagyobb valószínűséggel tartják be önként, és valószínűbb, hogy a felek között korrekt és fenntartható kapcsolat marad meg. Ezek az előnyök még inkább szembetűnőbbek a határokon átnyúló elemeket is tartalmazó helyzetekben.

(7) A közvetítés igénybevételenek további támogatására és a közvetítést igénybe vevő felek számára támaszt nyújtó, kiszámítható jogi keret biztosítása érdekében szükség van különösen a polgári eljárás kulcsfontosságú szempontjaival foglalkozó keretjogszabályok bevezetésére.

(8) Ezen irányelv rendelkezései csak a határokon átnyúló vitákban történő közvetítésre alkalmazandók, azonban semmi nem akadályozza a tagállamokat abban, hogy ezeket a rendelkezéseket belföldi közvetítési eljárásokban is alkalmazzák.

(9) Ez az irányelv semmiképpen nem akadályozhatja a modern kommunikációs technológiák alkalmazását a közvetítési eljárásban. 2008.5.24. HU Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 136/3 (1) HL C 286., 2005.11.17., 1. o. (2) Az Európai Parlament 2007. március 29-i véleménye (HL C 27. E, 2008.1.31., 129. o.) és a Tanács 2008. február 28-i közös álláspontra (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé), és az Európai Parlament 2008. április 23-i álláspontra (A Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

(10) Ezt az irányelvet azokban az eljárásokban kell alkalmazni, amelyekben a határokon átnyúló vitában részt vevő kettő vagy több fél önkéntes alapon, közvetítő segítségével maga kísérli meg vitájának peren kívüli megállapodás elérésével történő rendezését. Ezt az irányelvet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni. Nem alkalmazandó ugyanakkor olyan jogokra és kötelezettségekre, amelyekről a felek a megfelelő alkalmazandó jogszabályok alapján nem rendelkezhetnek. Az ilyen jogok és kötelezettségek különösen gyakoriak a családjogban és a munkajogban.

(11) Ez az irányelv nem alkalmazandó a szerződéskötést megelőző tárgyalásokra, sem a bírósági jellegű eljárásokra, úgymint az egyes bírósági békéltetési rendszerek, fogyasztói panaszrendszerek, választott bírászkodás és szakértői határozat, illetve a vita rendezésére hivatalos – jogilag kötelező vagy nem kötelező érvényű – ajánlást kiadó személyek vagy testületek kezelésében lévő eljárások.

(12) Az irányelv olyan esetekre is alkalmazandó, amelyekben bíróság utalja a feleket közvetítésre vagy a nemzeti jog írja elő számukra közvetítés igénybevétele. Továbbá amennyiben a nemzeti jog értelmében bíró közvetítőként járhat el, ez az irányelv alkalmazandó az olyan bíró által végzett közvetítésre is, aki nem felelős a vitás ügyre vagy ügyekre vonatkozó bírósági eljárásokért. Ezen irányelv hatálya ugyanakkor nem terjedhet ki a vitás ügyben eljáró bíróság vagy bíró által a bírósági eljárás keretei között a vita rendezésére tett kísérletekre, vagy olyan esetekre, amelyekben az eljáró bíróság vagy bíró segítséget vagy tanácsot kér egy hozzáértő személytől.

(13) Az ezen irányelv által előírt közvetítés önkéntes eljárás abban az értelemben, hogy azt a felek maguk irányítják, kívánságuk szerint szervezhetik

és tetszőleges időpontban meg is szakíthatják. A nemzeti jognak azonban lehetőséget kell biztosítania a bíróságoknak a közvetítési eljárásra vonatkozó határidők megszabására. A bíróság továbbá – adott esetben – felhívhatja a felek figyelmét a közvetítés lehetőségére.

(14) Ez az irányelv nem sértheti a közvetítés igénybevételét kötelezővé tevő, ösztönző vagy szankcionáló nemzeti jogszabályokat, feltéve, hogy az ilyen jogszabályok nem akadályozzák a feleket az igazságszolgáltatás igénybevételéhez való joguk gyakorlásában. Ez az irányelv nem érintheti a meglévő önszabályozó közvetítési rendszereket, amennyiben ezek az irányelv hatálya alá nem eső szempontokkal foglalkoznak.

(15) A jogbiztonság érdekében ez az irányelv megjelöli, hogy mely időpont alapvető fontosságú annak eldöntésében, hogy egy, a felek által közvetítés útján rendezni kívánt vita határokon átnyúló vita-e vagy sem. Írásos megállapodás hiányában úgy kell tekinteni, hogy a felek abban az időpontban állapodtak meg a közvetítés igénybevételéről, amikor a közvetítési folyamat megkezdésére irányuló konkrét lépéseket megtették.

(16) A titoktartás tekintetében szükséges kölcsönös bizalom biztosítása, az elévülési időszakokra gyakorolt hatás, valamint a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások elismerése és végrehajtása érdekében a tagállamoknak bármely általuk megfelelőnek ítélt eszközzel ösztönözniük kell a közvetítők képzését és a közvetítési szolgáltatások nyújtása vonatkozásában hatékony minőségellenőrzési mechanizmusok bevezetését.

(17) A tagállamoknak határozzák meg az ilyen mechanizmusokat, amelyek piaci alapú megoldások igénybevételére is kiterjedhetnek, továbbá e tekintetben a tagállamoktól nem kívánható finanszírozás. A mechanizmusoknak a közvetítési eljárás rugalmasságának és a felek autonómiájának megőrzését és annak biztosítását kell célozniuk, hogy a közvetítés hatékony, pártatlan és hozzáértő módon történjen. A közvetítőket tájékoztatni kell a közvetítők európai magatartási kódexéről, amelyet elérhetővé kell tenni az interneten a nyilvánosság számára is.

(18) A fogyasztóvédelem területén a Bizottság ajánlást (1) fogadott el, amely megállapítja azokat a minőségi minimumkritériumokat, amelyeket a fogyasztói jogviták közös megegyezésen alapuló rendezésében eljáró bíróságon kívüli testületeknek felhasználóik részére kínálniuk kell. Az ajánlás hatálya alá tartozó közvetítőket vagy szervezeteket ösztönözni kell az ajánlás alapelveinek tiszteletben tartására. Az ezekre a testületekre vonatkozó információk terjesztésének megkönnyítése érdekében a Bizottság létrehoz egy adatbázist azokról a bíróságon kívüli rendszerekről, amelyek a tagállamok szerint betartják az említett ajánlás elveit.

(19) A közvetítést nem szabad a bírósági eljárás kevésbé hatékony alternatívájának tekinteni, abban az értelemben, hogy a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások betartása a felek jó szándékától függene. A tagállamoknak ezért biztosítaniuk kell, hogy a közvetítés

eredményeképpen létrejött írásbeli megállapodásban részes felek a megállapodásuk tartalmát végrehajthatóvá nyilváníthatassák. A tagállamok csak akkor tagadhatják meg egy megállapodás végrehajthatóvá nyilvánítását, ha annak tartalma ellentétes a tagállam jogszabályaival – ideértve a nemzetközi magánjogi jogszabályokat is –, vagy ha a tagállam jogszabályai nem rendelkeznek az adott megállapodás tartalmának végrehajthatóságáról. Ez az eset áll fenn, ha a megállapodásban meghatározott kötelezettség jellegéből adódóan nem végrehajtható. L 136/4 HU Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2008.5.24. (1) A Bizottság 2001. április 4-i 2001/310/EK ajánlása a fogyasztói jogviták közös megegyezésen alapuló rendezésében eljáró bíróságon kívüli szervekre vonatkozó elvekről (HL L 109., 2001.4.19., 56. o.).

(20) Egy adott tagállamban végrehajthatóvá nyilvánított, közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodás tartalmát a vonatkozó közösségi vagy nemzeti jogszabályok alapján a többi tagállamban el kell ismerni és végrehajthatóvá kell nyilvánítani. Ez történhet például a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (1), vagy a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet alapján (2).

(21) A 2201/2003/EK rendelet kifejezetten előírja, hogy ahhoz, hogy más tagállamban végrehajthatóak legyenek, az ilyen megállapodásoknak végrehajthatónak kell lenniük a megkötésük helye szerinti tagállamban. Következésképpen, ha egy családjogi közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodás tartalma nem végrehajtható a megkötésének helye szerinti tagállamban, és abban a tagállamban, amelyben végrehajthatósága iránti kérelmet benyújtották, ez az irányelv nem ösztönözheti a feleket arra, hogy a kérdéses megállapodásnak egy másik tagállamban való végrehajthatóvá nyilvánítása révén a megállapodás helye szerinti tagállam jogát megkerüljék.

(22) Ez az irányelv nem érintheti a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások végrehajtására irányuló tagállami szabályokat.

(23) A közvetítésben fontos a bizalmas jelleg, és ennél fogva az irányelvnek elő kell írnia a polgári eljárási szabályok minimális mértékű összeegyeztethetőségét tekintettel arra, hogy miként védhető meg a közvetítés bizalmassága az ezt követő polgári és kereskedelmi, bírósági vagy választott bírósági eljárások során.

(24) Annak érdekében, hogy a feleket a közvetítés igénybevételére ösztönözzék, a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az elévülési időszakokra vonatkozó szabályaik ne akadályozzák meg a feleket abban, hogy bírósághoz vagy választott bírósághoz forduljanak, ha közvetítési kísérletük sikertelen. A tagállamoknak annak ellenére is biztosítaniuk kell ennek az eredménynek az elérését, hogy az irányelv nem harmonizálja az elévülési időszakokra vonatkozó nemzeti jogszabályokat. Ez az irányelv nem érintheti a tagállamokban – például

a közlekedési jog területén – végrehajtott nemzetközi megállapodásokban előírt elévülési időszakokkal kapcsolatos rendelkezéseket.

(25) A tagállamoknak ösztönözniük kell, hogy a közvélemény számára nyújtsanak tájékoztatást a közvetítők vagy a közvetítői szolgáltatást nyújtó szervezetek elérhetőségére vonatkozóan. Ösztönözniük kell továbbá a jogászokat, hogy tájékoztassák ügyfeleiket a közvetítés lehetőségéről.

(26) A jogalkotás minőségének javításáról szóló intézményközi megállapodás (3) 34. pontjával összhangban a tagállamokat ösztönzi arra, hogy – a maguk számára, illetve a Közösség érdekében – készítsenek táblázatokat, amelyekben a lehető legpontosabban bemutatják az irányelv és az azt átültető intézkedések közötti megfelelést, és hogy e táblázatokat tegyék közzé.

(27) Ez az irányelv törekszik az alapvető jogok érvényesülésének elősegítésére, és figyelembe veszi különösen az Európai Unió alapjogi chartájában elismert elveket.

(28) Mivel ezen irányelv célját a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért az intézkedés léptéke vagy hatása miatt az közösségi szinten jobban megvalósítható, a Közösség intézkedéseket hozhat a Szerződés 5. cikkében foglalt szubszidiaritás elvének megfelelően. Az említett cikkben foglalt arányosság elvének megfelelően ez az irányelv nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket.

(29) Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 3. cikkének megfelelően az Egyesült Királyság és Írország jelezte részvételi szándékát ezen irányelv elfogadásában és alkalmazásában.

(30) Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv 1. és 2. cikkével összhangban Dánia nem vesz részt ezen irányelv elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó, 2008.5.24. HU Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 136/5 (1) HL L 12., 2001.1.16., 1. o. A legutóbb az 1791/2006/EK rendelettel (HL L 363., 2006.12.20., 1. o.) módosított rendelet. (2) HL L 338., 2003.12.23., 1. o. A 2116/2004/EK rendelettel (HL L 367., 2004.12.14., 1. o.) módosított rendelet. (3) HL C 321., 2003.12.31., 1. o.

ELFOGADTA EZT AZ IRÁNYELVET:

1. cikk

Cél és hatály

(1) Ezen irányelv célja a jogviták alternatív rendezéséhez való hozzáférés elősegítése és a jogviták egyezséggel történő rendezésének megkönnyítése, azáltal, hogy ösztönzi a közvetítés igénybevételét és biztosítja a közvetítés és a bírósági eljárás közötti kiegyensúlyozott kapcsolatot.

(2) Ezt az irányelvet határokon átnyúló vitákban, polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, kivéve azon jogok és kötelezettségek tekintetében,

amelyekről a megfelelő alkalmazandó jogszabályok szerint a felek nem rendelkeznek. Ez az irányelv nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre, vagy az államnak a közhatalmi jogosítványai gyakorlása (*acta iure imperii*) során végrehajtott intézkedéseire vagy mulasztásaira vonatkozó felelősségre.

(3) Ebben az irányelvben a „tagállamok” kifejezés a tagállamokat jelenti, Dánia kivételével.

2. cikk

Határokon átnyúló viták

(1) Ezen irányelv alkalmazásában határokon átnyúló vita az olyan vita, amelyben legalább az egyik fél a másik féltől eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel abban az időpontban, amikor:

a) a felek a vita felmerülését követően megállapodnak a közvetítés igénybevételéről;

b) a közvetítést a bíróság rendeli el;

c) a közvetítés igénybevételére vonatkozó kötelezettség keletkezik a nemzeti jog szerint; vagy

d) az 5. cikk alkalmazásában a feleket felhívják a közvetítés igénybevételére.

(2) Az (1) bekezdéstől eltérve a 7. és 8. cikk alkalmazásában határokon átnyúló vita az olyan vita is, amelyben a felek közötti közvetítést követően az (1) bekezdés a), b) vagy c) pontjában említett időpontban a felek lakóhelyüül vagy szokásos tartózkodási helyüül szolgáló tagállamtól eltérő tagállamban bírósági vagy választott bírósági eljárást indítottak.

(3) Az (1) és (2) bekezdés alkalmazásában a lakóhelyet a 44/2001/EK rendelet 59. és 60. cikkével összhangban kell meghatározni.

3. cikk

Fogalommeghatározások

Ennek az irányelvnek az alkalmazásában:

a) „Közvetítés”: olyan strukturált eljárás – függetlenül megnevezésétől vagy az arra való hivatkozástól –, amelyben egy jogvitában részt vevő két vagy több fél önkéntes alapon, közvetítő segítségével maga kísérli meg vitájának megállapodással történő rendezését. Ezt az eljárást a felek kezdeményezhetik, vagy bíróság javasolhatja vagy rendelheti el, vagy egy tagállam joga írhatja elő. A közvetítés magában foglalja továbbá a kérdéses jogvitára vonatkozó bármely bírósági eljárásért nem felelős bíró által végzett közvetítést. Nem foglalja magában a jogvitára vonatkozó bírósági eljárás folyamán a megkeresett bíróság vagy bíró részéről a kérdéses jogvita rendezésére tett kísérleteket.

b) „Közvetítő”: bármely harmadik személy, akit felkértek hatékony, pártatlan és hozzáértő módon folytatott közvetítésre, függetlenül e harmadik személy megnevezésétől vagy szakmájától az érintett tagállamban, valamint a harmadik

személynek a közvetítés lebonyolítására való kinevezése vagy felkérése módjától.

4. cikk

A közvetítés minőségének biztosítása

(1) A tagállamok minden általuk megfelelőnek tartott eszköz segítségével ösztönzik az önkéntes magatartási kódexeknek a közvetítők és a közvetítési szolgáltatást nyújtó szervezetek általi kidolgozását és az ezekhez történő csatlakozást, valamint a közvetítési szolgáltatások nyújtására vonatkozó egyéb hatékony minőség-ellenőrzési mechanizmusokat.

(2) A tagállamok ösztönzik a közvetítők alap- és továbbképzését annak biztosítása érdekében, hogy a közvetítésre a felek szempontjából hatékony, pártatlan és hozzáértő módon kerüljön sor.

5. cikk

Közvetítés igénybevétele

(1) Adott esetben, és tekintettel az eset valamennyi körülményére, az ügyben eljáró bíróság felhívhatja a feleket a közvetítés igénybevételére a jogvita rendezése érdekében. A bíróság felhívhatja továbbá a feleket arra is, hogy vegyenek részt egy, a közvetítés igénybevételéről szóló tájékoztatón, ha ilyen tájékoztatókat tartanak, és azok könnyen igénybe vehetők. L 136/6 HU Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2008.5.24.

(2) Ez az irányelv nem érinti a közvetítés igénybevételét – a bírósági eljárás megkezdése előtt vagy után – kötelezővé tevő, ösztönző vagy szankcionáló nemzeti jogszabályokat, feltéve, hogy az ilyen jogszabályok nem akadályozzák a feleket az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférési joguk gyakorlásában.

6. cikk

A közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások végrehajthatósága

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a felek vagy a felek bármelyike a többi fél kifejezett beleegyezésével kérhesse, hogy a közvetítés eredményeképpen létrejött írásbeli megállapodás tartalmát nyilvánítsák végrehajthatóvá. Az ilyen megállapodás tartalmát végrehajthatóvá kell nyilvánítani, kivéve, ha a szóban forgó esetben a megállapodás tartalma a kérelem benyújtása szerinti tagállam jogába ütközik, vagy ha annak a tagállamnak a joga nem rendelkezik végrehajthatóságáról.

(2) A megállapodás tartalmát bíróság vagy egyéb illetékes hatóság ítéletben vagy határozatban vagy hiteles okiratban végrehajthatóvá nyilváníthatja, a kérelem benyújtásának helye szerinti tagállam jogszabályaival összhangban.

(3) A tagállamok értesítik a Bizottságot, hogy az (1) és a (2) bekezdés szerinti kérelmekkel mely bíróságokhoz vagy egyéb hatóságokhoz lehet fordulni.

(4) E cikk egyetlen rendelkezése sem érinti az (1) bekezdéssel összhangban végrehajthatóvá nyilvánított megállapodások más tagállamban való elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat.

7. cikk

A közvetítés bizalmas jellege

(1) Tekintve, hogy a közvetítés bizalmas jelleggel végzendő, a tagállamok – a felek ettől eltérő megállapodása hiányában – biztosítják, hogy sem a közvetítők, sem a közvetítési folyamat adminisztrációjában részt vevő személyek nem kötelezhetők bizonyítékot szolgáltatni polgári és kereskedelmi bírósági, vagy választott bírósági eljárásban olyan információkról, melyek a közvetítési eljárás során vagy azzal kapcsolatban merülnek fel, kivéve:

a) ha ezt az érintett tagállam közrendjével kapcsolatos nyomós indokok szükségessé teszik, különösen ha gyermekek érdekei védelméhez vagy személyek testi vagy lelki épsége megsértésének megakadályozásához kívánatos; vagy

b) ha a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodás tartalmának hozzáférhetővé tétele szükséges a megállapodás végrehajtásához vagy érvényesítéséhez.

(2) Az (1) bekezdésben említettek nem akadályozhatják meg a tagállamokat abban, hogy szigorúbb intézkedéseket hozzanak a közvetítés bizalmas jellegének védelmében.

8. cikk

A közvetítés hatása az elévülési időre

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a jogvitát közvetítéssel rendezni megkísérlő feleket ezt követően ne akadályozza az elévülési időszaknak a közvetítés alatt történő lejártja az említett jogvitához kapcsolódó bírósági eljárás vagy választott bírászkodás

kezdeményezésében.

(2) Az (1) bekezdés nem érinti az azon nemzetközi megállapodásokban előírt elévülési időre vonatkozó rendelkezéseket, amelyeknek a tagállamok részes felei.

9. cikk

A közvélemény tájékoztatása

A tagállamok – bármely általuk megfelelőnek ítélt eszközzel – ösztönzik, hogy a közvélemény számára, különösen az interneten hozzáférhetőek legyenek a közvetítők és közvetítői szolgáltatást végző szervezetek elérhetőségére vonatkozó információk.

10. cikk

Tájékoztatás az illetékes bíróságokról és hatóságokról

A Bizottság bármely megfelelő eszközzel nyilvánosan hozzáférhetővé teszi a 6. cikk (3) bekezdése alapján az illetékes bíróságokról vagy hatóságokról a tagállamok által közölt információkat.

11. cikk

Felülvizsgálat

Legkésőbb 2016. május 21-ig a Bizottság jelentést terjeszt elő ezen irányelv alkalmazásáról az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részére. A jelentés figyelembe veszi a közvetítés fejlődését az Európai Unió egész területén, valamint ennek az irányelvnek a hatását a tagállamokban. Szükség esetén a jelentést javaslatok kísérik az irányelv kiigazítására. 2008.5.24. HU Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 136/7

12. cikk

Átültetés

(1) A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb 2011. május 21-ig megfeleljenek, a 10. cikk kivételével, amelynek legkésőbb 2010. november 21-ig kell megfelelni. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot. Amikor a tagállamok elfogadják ezeket a rendelkezéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.

(2) A tagállamok közlik a Bizottsággal nemzeti joguk azon a főbb rendelkezéseit, amelyeket az ezen irányelv által szabályozott területen fogadnak el.

13. cikk

Hatálybalépés

Ez az irányelv az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

14. cikk

Címzettek

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei.

Kelt Strasbourgban, 2008. május 21-én.

az Európai Parlament részéről *az elnök* H.-G. PÖTTERING

a Tanács részéről *az elnök* J. LENARČIČ

11 Melléklet V.

Tájékoztató szórólap

TÁJÉKOZTATÓ

A Fővárosi Bíróság, a Fővárosi Munkügyi Bíróság, a Szegedi Városi Bíróság és az Országos Mediációs Egyesület közös programot indít - az Országos Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyásával és az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium támogatásával - a mediáció (közvetítési eljárás) megismertetésére és bevezetésére a bírósági eljárás keretén belül. A mediáció (közvetítési eljárás) igénybevétele a közvetítési tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény alapján lehetséges. Szeretnénk, ha a felek megismerhetnék és kipróbálhatnák a mediáció előnyeit.

Mi a mediáció (közvetítési eljárás)?

A mediáció a konfliktusok rendezésének a peres eljárásnál eltérő módja. Lehetővé teszi, hogy a megfelelő megoldást a felek maguk kereszék meg és egyetemes megállapodást érjenek el. A felek által választott pártatlan harmadik személy, a mediátor segítséget nyújt Önnek a bizalmas megbeszélések során ahhoz, hogy elmondhassa problémáit, hogy helyreállítsa a párbeszédet, s hogy Ön is meghallgassa a másik felet. A folyamat során tisztázzák a megoldásra váró kérdéseket, megvizsgálják az egyéni és kölcsönös érdekeket, és ezek figyelembevételével jutnak el a meggyezéshez. A mediációval a felek semmit sem vesztenek: ha nem sikerül megállapodniuk, a bíróság dönt el a jogvitát. Amennyiben kívánja, bármikor felveheti az ügyben a másik féllel és az Ön, valamint az érintendő fél jogi képviselőjével is. A vitás felek csak közösen dönthetnek a mediátor (közvetítő) igénybevetéséről.

Mikor ajánlatos ez az eljárás?

Akkor célszerű ezt az eljárást alkalmazni, ha egy tárgyalás elakad, vagy ha a felek egy hosszadalmas, költséges kimenetelű bírósági eljárás helyett, rövidebb idő alatt hatékonyabb megoldást szeretnének.

Melyek a mediáció (közvetítési eljárás) előnyei?

A párbeszédetés nem a vitás szeszeli előnyben.

A részvevők érdekeiket nem egymás kárára érvényesítik, hanem *közös érdeket állítják* előtérbe törekvésekkel („*gyertan-nyertes*” pozícióra törekvés).

A felek *kapcsolata* az eljárás során *javul*.

Lehetővé teszi, hogy az Ön érintett kérdésekben *saját maga legyen meg a döntővel*.

Elkerüli a bíróság által hozott kötelező erejű megoldásokat.

Gyors eljárás (a mediátor szerepe három hónapra korlátozódik, egyszer hosszabbítható meg).

Költséghatékony eljárás (pl.: mediáció igénybevétele esetén másfélkét illetéket kell fizetni).

A közösen kialakított megállapodásokat a felek nagyobb eséllyel tartják be.

Kik a mediátorok (közvetítők)?

A mediátorok az emberi kapcsolatok jó ismerői. A bírósági rendszerből független, kiválóbb személyek. Speciális mediátor képzettséggel rendelkeznek, s szigorú tanúsítási követelmény vonatkozik rájuk az etikai elhangzásokkal kapcsolatban (ez a bírósági eljárás érvényes).

A mediátor feladata, hogy elősegítse a kölcsönösen elfogadható megoldások megtalálását, kidolgozását és írásba foglalja a megállapodást. A mediátor nem dönt, a döntés joga és felelőssége a részvevők kezében marad.

A polgári peres ügyekben mediátorokként (közvetítőként) az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium által regisztrált közvetítők jogosultak eljárni, elérhetőségeket az IRM honlapján lehet megtalálni:

<http://kozvetok.irm.gov.hu/KozvetokKereses.aspx>

Ne mondja azt, hogy minden párbeszéd lehetetlen a másikkal!

Csupán annyit kérdezzen meg magától, hogy akar-e mediációt igénybe venni?

Ebben a kérdésben saját, a másik fél véleményétől független álláspontját alakítsa ki.

A párbeszéd helyreállítása a mediátor feladata.

Jelen program keretében az Országos Mediációs Egyesület ajánlásával kérünk fel tapasztalt, magasán képzett közvetítő kollégákat (akik az IRM listán is szerepelnek), hogy egy kísérleti időszakban az ügyfelek számára könnyen hozzáférhető módon adjanak ingyenes tájékoztatást a közvetítési eljárásról, vagy a felek közös kérdésére közvetítőként segítsék Önöket vitás ügyük leghatékonyabb rendezésében.

Keressék közvetítő kollégáinkat ügyeleti napokon:

a Fővárosi Bíróságon a II. emelet 30-as szobában, kedden és szerdán 9.00-12.00-ig

a Fővárosi Munkügyi Bíróságon az I. emelet 114-es szobában, szerdán és csütörtökön 9.00-12.00-ig

a Szegedi Városi Bíróságon az I. emelet 121-es szobában, hétfőn és csütörtökön 9.00-12.00-ig!

12 Melléklet VI.
Tájékoztató plakát

TÁJÉKOZTATÓ

A Fővárosi Bíróság, a Fővárosi Munkaügyi Bíróság, a Szegedi Városi Bíróság és az Országos Medlációs Egyesület közös programot indít - az Országos Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyásával és az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium támogatásával - a mediáció (közvetítői eljárás) megismertetésére és bevezetésére a bírósági eljárás keretén belül polgári peres ügyekben. A mediáció (közvetítői eljárás) igénybevételét a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. teszi lehetővé. Szeretnénk, ha a felek megismerhetnék és kipróbálhatnák a mediáció előnyeit.

Pereskedés helyett egyezség?

Válassza a mediációt!

**A mediációnak
nincs vesztese!**

A program az Országos Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyásával, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium támogatásával valósul meg.

Kérje ingyenes tájékoztatónkat panasznapokon, ügyeleti napokon a mediátoroktól, vagy keresse az alábbi weboldalakon:

www.irm.gov.hu
www.birosag.hu
www.fovarosi.birosag.hu
www.mediacio.hu

13 Melléklet VII. Tájékoztató prospektus

TÁJÉKOZTATÓ

A Fővárosi Bíróság, a Fővárosi Munkaügyi Bíróság, a Szegedi Városi Bíróság és az Országos Mediációs Egyesület közös programot indít a mediáció megismertetésére és bevezetésére a bírósági eljárás keretei között.

A mediáció (közvetítői eljárás) igénybevétele a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény alapján van lehetséges. Szeretnénk, ha a felek megismerhetnék és kipróbálhatnák a mediáció előnyeit.

Pereskedés helyett egyezség?

Válassza a mediációt!

A program az Országos Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyásával, az igazságszolgáltatás közérdekű tevékenységének támogatásával valósul meg.

www.birosag.hu,
www.iam.hu,
www.ome.hu

Né mondja azt, hogy minden párbeszéd lehetetlen a másikkal.
Csupán annyit kérdezzem meg magától, hogy akar-e mediációt igénybe venni?
Saját, a másik fél véleményétől független álláspontját alakítsa ki ebben a kérdésben.
A párbeszéd helyreállítása a mediátor feladata.

Jelen program keretében az Országos Mediációs Egyesület ajánlásával kérünk fel tapasztalt, magasán képzett közvetítő kollégákat (akik az IRM listán is szerepelnek), hogy egy konkrét ügyekben az ügyfelek számára könnyen hozzáférhető módon adjanak ingyenes tájékoztatót a közvetítői eljárásról, vagy a felek közös kérésére közvetítésként segítsék Önöket vitái ügyük lehető legkedvezőbb rendezésében.

Kéressék közvetítő kollégáinkat ügyeleti napokon:
Fővárosi Bíróságon
kedden és szerdán 9:00-12:00 óráig,
a Fővárosi Munkaügyi Bíróságon
szerdán és csütörtökön 9:00-12:00 óráig,
a Szegedi Városi Bíróságon
hétfőn és csütörtökön 9:00-12:00 óráig.

A mediációnak nincs vesztése!

14 Melléklet VIII.

A program résztvevőinek megkérdezése és a kérdés eredményei

(A kérdőíveket készítette, az adatokat felvette és összesítette: dr. Tolnai Kata)

A/ Bírák Szegeden (Szegedi Városi Bíróság)

A Szegedi Városi Bíróságon felvett kérdőívek összegzése 2010. február 1.

(Adatfelvétel: Szeged, 2010. január 27-február 1.)

Megkérdezett: 9 fő polgári ügyeket tárgyaló bíró (7 személyesen, 2 telefonon)

1. Mióta dolgozik bíróként?

0-5 éve	6-10 éve	11 – 15 éve	több mint 15 éve
1	2	3	3

2. Hallott-e a mediációról azt megelőzően, hogy a Fővárosi Munkaügyi Bíróság belépett volna a jelenleg zajló mediációs kísérletbe?

Igen	7	Nem	2
------	---	-----	---

3. Ha igen, honnan értesült róla és kb. mikor?

Kapcsolatügyelet tevékenysége kapcsán	4
Újságban, interneten olvasott róla	2
Kollégák, OIT továbbképzés	1
A bíróságon zajló kísérlet kapcsán értesült	2

(Ehhez a kérdéshez megjegyzés, hogy senki nem hivatkozott a 2002-ben hatályba lépett közvetítői törvényre, tehát nem onnan hallottak az eljárásról.)

4. Megítélése szerint az Ön legutóbbi 8 tárgyalási napján (az elmúlt 1 hónapban) tárgyalta ügyeknek kb. hány százaléka (mekkora része az), ami peren kívüli egyezséggel megoldható lenne?

havi átlag 40 ügyre vonatkoznak az adatok (A 40-50 % értékek a családjogi ügyekre vonatkoznak)

Bírók száma, akik az adott kategóriát választották:

20 % körül	2
30 % körül	1
40 % körül	2
50 % körül	3
Nincs válasz	1

5. Véleménye szerint a mediáció költsége befolyásolja-e annak választását?

Igen	7	Nem	2
------	---	-----	---

6. Ön milyen árfekvésűnek tartja?

(Megjegyzés: családjogi ügyekben 5-6000 Ft/óra, gazdasági ügyekben 16.000 ft/óra)

Drága	1	Elfogadható	8
Részletfizetést célszerűnek tart:			7
Nem tudja, hogy célszerű-e részletfizetés:			2

7. Az Ön legutóbbi 8 tárgyalási napján (az elmúlt hónapban) megítélése szerint hány olyan ügye volt, amiben szóba jöhet mediáció?

(átlagban 40 ügyből)		választ adó bírók száma:
nem jellemző, nem volt		2
2-3 ügy		2
7 ügy		1
8 ügy		1
15 ügy		1
20 ügy		2

8. A legutóbbi 8 tárgyalási napján tárgyalta azon ügyekben, amelyekben szóba jött a mediáció, hány esetben tájékoztatta a feleket a rendelkezésre álló lehetőségről?

		választ adó bírók száma:
Szóban:	egyáltalán nem	3
	3 esetben:	1
	100 % -ban:	5

Írásban 100 %-ban mindenkit (minden olyan ügyben, amire felkerült az M betű)

9. Amikor akár írásban, akár szóban javasolta a mediációt, hogyan reagáltak rá a felek?

		választ adó bírók száma:
	Elutasítón	5
	Érdeklődve	2
	Elfogadón	1
	Másképp	2 (jogi képviselőre hivatkozva elutasítón)

Elutasító érvek:	választ adó bírók száma:
Jogi képviselővel érkező fél elutasította:	2
Partnerre fogják a sikertelen kilátásokat	2
Nincs értelme, mert távol állnak az álláspontok	2
Nem lehet a másikkal kommunikálni	2
Pénz és időpocsékolás, úgyis ő győz	1

10. Ön milyen típusú ügyekben lát lehetőséget arra, hogy az mediáció igénybevételével és ne perrel oldódjon meg?

(például: hozzátartozók között zajló ügyben, nehezen bizonyítható tényen alapuló bizonyítás esetén, alacsony pertárgyérték esetén) Több válasz is adható volt.

	választ adó bírók száma:
Családjogi ügyekben	5
Kapcsolattartási ügyek	2
Gyerektartás	2
Gyermekelhelyezés	2
Öröklési viták	1
Tulajdonperek egy része	1
Bontóperek	1
(akár a házasságok egy része megmenthető is lenne általa, közös megegyezéses válásoknál nem jön szóba, csak akkor, ha nagy indulatok feszülnek)	
Személyi állapottal kapcsolatos ügyek	1
Gazdasági ügyek	2
Kártérítési perekben magánfelek között	2
Szavatosság, fogyasztóvédelem	2
Olyan ügyekben, ahol nincs jogi képviselő	1
Elszámolásos jogvitákban	1
Alacsonyabb pertárgy érték esetén	2
Magánszemély felek közti kötelmi ügyekben	2
Összetett háttérű ügyben	1
Két magánfél közti ügyben	3

11. kérdés: Van-e szüksége további (írásos, szóbeli, gyakorlati jellegű) információkra a mediációról, szeretne-e konzultációt a témáról?

	választ adó bírók száma:
Nyomtatásban ismertető	2
Elektronikus ismertető	4
Helyi értekezleten tájékozt.	1
Nem érdekli:	2
Gyakorlati képzés bírák számára	1
Tapasztalatcsere	1

Mire kíváncsiak?

A mediáció módszerére

A kísérleti program eredményeire
Mediátor elérhetőségeket kérnek a felek tőle, ezt szeretné megtudni

12. kérdés: Van bármilyen észrevétele, véleménye, megjegyzése a mediációval és/vagy a munkahelyén zajló mediációs kísérlettel kapcsolatban, különös tekintettel szükségesnek gondolt törvény módosításra?

- Hasznos volt a mediációs ügyelet.
- Bíróval jóvá kell hagyatni az egyezséget, mert különben nem végrehajtható.
- Az egyezés nem pótolja, hanem csak előkészíti a bírósági határozatot, és megkönnyíti a per lefolyását.
- A mediációs megállapodást a felek szeretnék jóváhagyatni a bíróval.
- A kiküldött tájékoztatók hatására családjogi ügyekben majdnem 80-90 %-os lett a perbeli egyezés aránya, és ez az arány jelenleg is tarja magát.
- Nem válaszoltak a kiküldött tájékoztatókra.
- Csökkenne a perek száma, ha többen igénybe vennének mediációt.
- Volt, aki a per késleltetésének tartotta a mediáció igénybevételét.
- Ügyvédek ellenérdekeltsége hatástalanítja a felek pozitív szándékát.
- Sokszor már azért nem akarnak kiszállni a perből, mert annyira nagyok a költségek.

Törvénymódosítással kapcsolatos észrevételek:

(zárójelben az adott választ adó bírák száma)

- Anyagi és eljárási jogszabályban (Pp) konkrétan meg kell jelentetni a mediációt. (3)
- Bizonyos pertípusokban kötelezővé kellene tenni (pl. nem közös megegyezéses bontóperben, vagy ha vita van a gyerekelhelyezésben, és bizonyos ügytípusokban, ha a felek nem egyeztek meg. (6)
- A bíróságokon lehetőséget kellene adni előkészítő tárgyalásra, ahol a bíró ismertetné a mediáció igénybevételének lehetőségét. Erre helyet és időt kellene teremteni. Az előkészítő tárgyaláson való részvétel kötelező lenne. (1)
- Egyidejűleg növelni kellene az igénybe vehető kedvezményeket sikeres megállapodás esetén. (2)
- Illetve azt a felet, amelyet rosszhiszeműen akadályozza a lehetséges megállapodást, kedvezmények megvonásával lehessen szankcionálni. (1)
- Jó volna a feleknek visszajelzés arról már az első tárgyaláson, hogy a perben hozott bizonyítékaik mit érnek a perben, vagy milyennek látja a bíró jogi szempontból az ügyet. Ez jelenleg nem lehetséges, pedig növelhetné a megegyezési készséget. A német jogrendszerben a bíró mindezt megteheti. (1)
- Maradjon önkéntes, de kapjanak alapos tájékoztatást. (3)

B/ A munkaügyi bírák (Fővárosi Munkaügyi Bíróság)

(Mediáció ismertségét és elfogadottságát vizsgáló anonim kérdőív összesítése, amelyet a Fővárosi Munkaügyi Bíróság bírái töltöttek ki 2009 novembere és 2010 február közötti időszakban)

Megkérdezett bírók száma: 22 fő

(A válaszoknál az adott válaszkategóriát választó bírók számát tüntettük fel.)

1. kérdés: Mióta dolgozik bíróként?

0-3 éve	4-7 éve	8-11 éve	12-15 éve	6-19 éve	20 éve vagy régebben
3	1	6	3	5	4

2. kérdés: Hallott-e a mediációról azt megelőzően, hogy a Fővárosi Munkaügyi Bíróság belépett volna a jelenleg zajló mediációs kísérletbe?

Hallott róla:	19	Nem hallott róla	3
---------------	----	------------------	---

3. kérdés: Ha igen, honnan értesült róla és kb. mikor?

A Pp. 2006-os módosításakor	1
Szakmai körökből	4
Szakmai cikkek	2
Munkahelyén	3
CEU Képzés	3
Nem szakmai sajtó, média	3
A vonatkozó törvény hatályba lépése kapcsán	2
Tanulmányai során	1

4. kérdés: Megítélése szerint az Ön legutóbbi 8 tárgyalási napján (az elmúlt 1 hónapban) tárgyalta ügyeknek kb. hány százaléka (mekkora része az), ami peren kívüli egyezséggel megoldható lenne? (nem válaszolt rá mindenki)

0 %	3
10 % körül vagy az alatt (51 ügyből 2, 59-ből 2, 10-ből 1, 52-ből 3)	7
20 % körül (10 ügyből 2 ügy)	2
25 % körül (40-ből 10-15 ügy)	5
40 % körül (39-ből 16 ügy)	1
50 % körül (10 ügyből 5 ügy)	2

5. kérdés: Véleménye szerint a mediáció költsége befolyásolja-e annak választását?

Igen	19	Nem	3
------	----	-----	---

6. kérdés: Ön milyen árfekvésűnek tartja?

Költségkímélőnek	1
Drágának	16
Elfogadhatónak	2
Nem tudja az árát	1
Részletfizetést célszerűnek tart	2
A munkaügyi perek költségkedvezményeihez mérten drága	2
Aki jogi képviselő nélkül jár el, annak magas a mediációs költség	1

7. kérdés: Az Ön legutóbbi 8 tárgyalási napján (az elmúlt hónapban) megítélése szerint hány olyan ügye volt, amiben szóba jöhet mediáció? (átlagosan 51 - 59 bruttó ügyből)

0 ügy	5
1-2 ügy	6
3-5 ügy	5
6-9 ügy (40-ből)	1
10 ügyben (39-ből)	2
Több mint 10 ügyben	3

Témák: A mediáció költsége érdeklő	1
A felek nincsenek tisztában a szükséges információkkal, nekik kellene információ	2
A kollégák tapasztalatai érdeklő	1

12. kérdés: Van bármilyen észrevétele, véleménye, megjegyzése a mediációval és/vagy a munkahelyén zajló mediációs kísérlettel kapcsolatban, különös tekintettel szükségesnek gondolt törvénymódosításra?

- Pp.-be kellene beépíteni a bíró előtti egyeztetés helyett kötelező jelleggel a perindítást megelőzően a vita tárgyától és értékhatárától függően. (3)
- Bizonyos perek esetén a pert megelőzően kötelezővé kellene tenni a mediáció igénybevételét. (2)
- A munkaügyi vitákban a bíróságon meg kell kísérelni az egyeztetést. Érdemes bíró vagy bírósági titkár által végzett mediációt kipróbálni. (1)
- A munkaügyi perek nem igazán alkalmasak a mediációs kísérletre, mert itt zömében lezárult jogviszony után indulnak a perek, nincs békés rendezési szándékuk... (1)
- Bár megoldódnának vele az ügyeim (1)

C/ A Felek (Fővárosi Munkaügyi Bíróság)

(Mediáció ismertségét és elfogadottságát vizsgáló felek számára készült anonim kérdőív összesítése.)

Adatfelvétel: a Munkaügyi Bíróságon megjelent 21 fél megkérdezésével 2009 októbere és 2010 januárja között.

1. Hallott-e a mediációról?

Igen 8 Nem 13

2. Ha igen, honnan értesült róla és kb. mikor?

Nyomtatott sajtóból	2
Tanulmányaiból	2
Rádióból	2
Szaktájékoztatóból	1
Internetes oldalon olvasta	1
Maga is mediátor	1

(részt vett tréningen, amit a Wado (karateszöv. szervezett)

3. Megítélése szerint, ha Ön többet tudna a konfliktus kezelés mediációs módszeréről (aki nem hallott róla, annak röviden vázoltam, hogy tudjon válaszolni), akkor igénybe venné-e bírósági pert megelőzően?

Igen 9 Nem gondolja 8 Lehetséges 5

Megjegyzés:

Az emberek nem tudnak róla, tájékoztatni kellene róla őket.

Ő hiába fogadja el, ha a másik fél nem kompromisszum kész.

Jobb elkerülni a pereskedést.

Ha a másik fél hajlandó egyezkedni

Nem jár sűrűn bíróságra, nem érdekli

4. A mediáció költsége befolyásolja-e az Ön választását?

Igen 15 Nem 3 Nem tudja 2

Olcsó legyen	2
Óráként 5000 Ft-ot tart elfogadható árnak	2
Szerinte nem magas a 20.000 Ft-os óradíj	1
A követelés nagyságától függ	1
Ingyenességet szeretne	1
Ügyvédhez képest mennyibe kerül?	1

5. Az Ön életében eddig hány olyan konfliktus, vitás ügy volt, amiben szóba jöhet mediáció? Milyen jellegű ügyek esetén?

Nem volt ilyen ügye 13 Volt ilyen ügye 8

Éspedig:

Gyerektartási pere volt, de nem jutott eszébe mediáció

Válási ügyben igénybe vette volna

Üzemi balesete volt

Pszichológiai vonatkozású családi konfliktusok

Családi konfliktus

Egy céggel volt konfliktusa

Lakásgarancia perben, amit megnyert

Munkaügyi pere volt, amit megnyert 3 éve

6. Eddig, ha vitás ügy miatt ügyvédhez vagy bírósághoz fordult, kapott-e valakitől tájékoztatást arról, hogy volna lehetősége mediációs eljárást kezdeményezni ügye megoldására?

Nem kaptam egyetlen egyszer sem senkitől	18
Kaptam: írásban	0
Kaptam szóban	3

(szóban kapott bírótól tájékoztatást)

7. Amikor akár írásban, akár szóban javasolták önnek a mediációt, hogyan reagált rá?

Elutasítóan	1	Érdeklődve	3	Elfogadták a mediációs ajánlatot	1
másképp:					
	elgondolkodna rajta és lehet, hogy elfogadná				1
	üzemi baleset esetén próbáltak peren kívül megegyezni				1
	nem kizárt, hogy elfogadná				1
	most érdeklődve fogadja, de tanúként van itt				1
	ha kapott volna tájékoztatást a régi pere kapcsán, lehet, hogy igénybe veszi				1

8. Ön milyen típusú ügyekben lát lehetőséget arra, hogy az mediáció igénybevételével és ne perrel oldódjon meg?

Nem tudja	4
Hozzá tartozók között zajló ügyben	11
Alacsony pertárgyérték esetén	3
Magas pertárgyérték esetén	3
Nehezen bizonyítható tényen alapuló bizonyítás esetén	2
Pénzügyi viták, osztozkodás esetén	2
Magánjogi viták nagy részében	2
Minden esetben alkalmazható	2
Mindenhol, ahol van sértett	1
Bűncselekmények esetén is	1
Ahol még személyesen beszélnek egymással a felek	1
Munkaügyi viták	1
Hagyatéki ügyek	1
A két fél együttes hozzáállásán múlik	1

9. Érdeklík-e részletek (írásos, szóbeli, gyakorlati jellegű) további információk a mediációról?

Nem	9	Igen	12
És pedig (volt válaszoló, aki több dolgot is mondott)			
		Tv műsort látna szívesen	4
		(ketten kiemelték: közszolgálati tv-t)	
		Mi a menete, hogyan folyik?	3
		Hol lehet igénybe venni, elérhetőségek	2
		Internetes hírportálon olvasna szívesen	2
		Eset történeteket hallana szívesen	1
		Bírósági tárgyalás előtt jó volna tájékoztatás	1
		Reklám kellene	1
		Felvilágosítás kellene, hogy tudjanak róla az emberek	1
		E-mailben venne szívesen tájékoztatást	1
		Törvényileg hogyan szabályozott?	1
		Mennyiben helyettesíti a bírósági tárgyalást?	1
		Mely országokban alkalmazzák már?	1
		Mennyire hiteles a mediáció (hatékonyság)	1

D/ Az Ügyvédek (Fővárosi Munkaügyi Bíróság)

Mediáció ismertségét és elfogadottságát vizsgáló anonim kérdőív ügyvédek számára

A kérdőívet és az értékelést (2010 február eleje) dr. Tolnai Kata készítette.

Adatfelvétel: A Munkaügyi Bíróság épületében 2009. októbertől – 2010. január végéig (16 személytől)

1. Mióta dolgozik ügyvédként (jelöltként)?

0-3 éve	3
4-7 éve	6
8-11 éve	2
12-15 éve	3
16-19 éve	1
20-25 éve	0
26 évnél régebben	1

2. Hallott-e a mediációról?

Igen	16	Nem	0
------	----	-----	---

3. Ha igen, honnan értesült róla és kb. mikor?

(Van, aki több helyről is hallott, azokat külön felsoroltam.)

Jogszabályból	6
Egyetemen is oktatták (főleg eljárásjogban és munkajogban)	4
Maga is közvetítő	3
Bírósági tájékoztatóból	3
Médiából	2
Kamarai tájékoztatásból	2
Nem emlékszik honnan	1
Magyar Közlöny	1
Személyes kapcsolat mediátorral	1
Viszonylag régen, mint választott bíró már hallott a Ker. Kamara egyeztetési eljárásáról, külföldi példákról	1

4. Megítélése szerint az elmúlt egy hónapban az Ön által vitt peres ügyeknek kb. hány százaléka (mekkora része), ami mediációval megoldható lenne?

Munkajogi ügyekben	
0 % vagy elenyésző	6
Polgári ügyekben	
0 %	3
1-2 ügy	2
10% körül	2
10-ből 3-4 ügy	1
20 % körül	1
30 %	2
40 % körül	1
Családjogi ügyekben	
40-50 %	1
Büntető ügyekben	
10 %	1

(Az egyik ügyvéd elmondta: az esetek 20-30 %-ában egyezséget javasol, és ezekből 30 %-ban sikeres az egyezés. Ilyenkor ismerteti a per várható kimenetelét, és időtartamát.)

5. Véleménye szerint a mediáció költsége befolyásolja-e annak választását? (20.000 Ft/óra)

Igen	9	Nem	4	Nem tudja	3
------	---	-----	---	-----------	---

Egyéb vélemények:

De a „ki fizeti?” - kérdés lehet. Bizonyos esetekben a közműveknek, államnak kellene állni a költséget, a kirendelt ügyvédek díjához hasonlóan.

Ügyvédi költségnél magasabb.

Nagy pertárgyértéknél nem drága.

6. Ön milyen árfekvésűnek tartja?

Költségkímélő	0	Drága	6	Elfogadható	6
Célszerűnek tartanak részletfizetést biztosítani			8		
Megjegyzések:					
Nagy ügyekben olcsó, kis ügyekben elfogadhatatlanul drága				2	
Nagyon ügyfélfüggő, ha meg akar egyezni, akkor hamar sikerül				1	
Az ügyfelekre tulajdonképpen plusz költséget terhel, ha rábeszéli az ügyvéd				1	

7. Az elmúlt hónapban azon ügyek közül, amelyekben szóba jöhetett Ön szerint a mediáció, hány esetben tájékoztatta a feleket a rendelkezésre álló lehetőségről?

Írásban:

Egyszer sem	15	(Egyikőjük megjegyezte, hogy nincs is írásos anyaga.)
Néhány esetben	1	(tényvázlatban)

Szóban:

Egyszer sem	11
Néhány esetben	1
10 esetben	1
Ügyek egyharmadában	1
Minden szóba jöhető esetben ajánlotta	1
Egyezséget minden szóba jöhető esetben megkísérelte, de mediációt nem ajánlott	1

8. Amikor akár írásban, akár szóban javasolta a mediációt, hogyan reagáltak rá a felek?

Elutasítón	1	Érdeklődve	3	Elfogadták a mediációs ajánlatot	0
------------	---	------------	---	----------------------------------	---

Másképp

2

és pedig:

Az ügyfelek egy része a kétoldalú egyeztetést ismeri és elfogadja, a mediációt, de vagyoni ügyekben egyelőre nem	1
Érdeklődnének, de a bíróság döntését részesítik előnyben.	1
Ügyvédként egyezséget javasol	1

9. Ön milyen típusú ügyekben lát lehetőséget arra, hogy az mediáció igénybevételével és ne perrel oldódjon meg?

- Hozzátartozók között zajló ügyekben 7
- Nehezen bizonyítható tényen alapuló bizonyítás esetén 5
- Alacsony pertárgy érték esetén 5
- Nagy pertárgy érték esetén 3
- Családjogi perekben 2
- Munkajogi perekben: felmondással kapcsolatos ügyek, kártérítési perek 2
- Örökösödéssel kapcsolatos ügyekben 1
- Bontóperekben 1
- Gyermekelhelyezés 1
- Tartási perek 1
- Gyerekelhelyezés 1
- Biz. gazdasági perek 1
- Szerződés szegés esetén (hibás teljesítés, szerződés szegés) 1

- Státusz perek (válás) kivételével valamennyi vagyoni vita, feltéve, hogy a feleknek van megegyezési szándéka és egyezségi helyzet is van 1
- Minden nem kizárólagosan bíróságra tartozó ügyben. A kis ügyekben az állam, kamarák azok, akiknek a mediációs központokat fenn kellene tartani, az üzleti mediáció eddig kisebb eredményű, de pl. sztrájkok esetén egyre jobban működik az állam által fenntartott szervezet, amelynek több milliós költségét az állam viseli 1
- Pertárgy értéktől független 1
- Amikor a munkáltató nem vitatja a követelés jogalapját, csak azösszecszerűségben térnek el az álláspontok 1
- Olyan ügyekben, ahol nem a jogi okoskodás számít, hanem a tények 1
- A vesztesre áll az ügyfele, akkor felajánlja neki, hogy kössenek egyezséget 1

10. Van-e szüksége további (írásos, szóbeli, gyakorlati jellegű) információkra a mediációról, szeretne-e konzultációt a témáról?

Igen 8 Nem 5

Kamara küldjön tájékoztatókat 3
Lehetőleg e-mailen 3

Éspedig:

A mediáció gyakorlata érdekli (menete, árak) 2
TV interjúk, beszélgetések, műsorok (nem reklámok) 1
Kamarától kurzusok, főleg gyakorlati jellegű előadások, és a gyakorlati tapasztalatok érdeklik 2
Médiában 3
Nyomtatottan (pl. hírlevél) 1
Hirdetőtáblán (bíróságon) 1
Konferencia 1
A kamara a jelöltoktatás programjába felvehetné 1

(Akár egy Mónika show típusú műsorban fel kellene hozni, rögtön elterjedne...)

11. Van bármilyen észrevétele, véleménye, megjegyzése a mediációval és/vagy az ügyvédek ebben való érdekeltsége/ellenérdekeltsége vonatkozásában?

- Nem lát ellenérdekeltséget az ügyvédek és mediátorok között. (ügyvéd is csinálhatja) (4)
- Az ügyvédek érdekeltek, mert meggyorsítaná az ügyek megoldódását. A mediáción részt vehet az ügyvéd is, s ha jogszerű a megállapodás, akkor azt a bíró jóváhagyhatja. Ezzel végrehajthatóvá válik az egyezség. Az ügyvéd pedig jogosult lesz munkadíjra és sikerdíjra is, ha kikötik. (2)
- Az ügyvéd új megbízót keres, a mediáció ilyen lehet.
- Kis keresetű ügyvédek alkalmasak államilag finanszírozott mediátornak.
- A mediáció igen eredményes lehet nem jogi jellegű ügyekben (családi ügyek, kisebb, emberi magatartással összefüggő ügyek (pl. becsületsértés)
- A mediáció mögé tehető a bírósági kényszer (elterelés).
- Mérnökök műszaki mediációra alkalmasak...
- Az ügyvédek ellenérdekeltek, mert azt gondolják, hogy a perrel többet keresnek.
- Az eredményes mediáció feltétele, hogy a bíróságok hatalmi szóval tereljék át az ügyeket erre a vonalra. Erre vonatkozóan eddig nincs elképzelés, míg például Angliában a rendszer működik évek óta kis jelentőségű vagyoni ügyekben.
- Legitimációs problémát lát, ugyanis a mediációs egyezség végrehajthatósága államilag nem kényszeríthető ki.
- A felek jobban beletörődnek egy elutasító bírósági határozatba, mint egy számukra kedvezőtlen megállapodásba.
- Munkajogban nem valószínű, hogy elterjed, inkább bíró előtti egyezséget kötnek.
- Az ügyvédi kamarának kellene népszerűsíteni, oktatni.
- Olyan ügyeknél jó a mediáció, ahol csak az egyik félnek van jogi képviselője. Ha mindkettőnek van, akkor nincs rá szükség.

- Nem tartja hatékonynak és jónak.
- Jó lenne, ha bekerülne a jelöltek tananyagába.

15 Melléklet IX.

Esettanulmányok

A./ Kapcsolatügyi mediáció:

A Szegedi Városi Bíróság gyermekelhelyezés iránt indított perével kapcsolatban kérte fel a mediátorokat a kapcsolatügyi tapasztalatok, valamint a kapcsolatügyi megállapodás megküldésére. A felek 6 hónap próbaidőtartamra kötöttek kapcsolatügyi megállapodást mediációs vitarendezés keretében. Ebben az esetben a kapcsolattartások végrehajtásában konkrét szerepet nem vállaltak a mediátorok. Egyéni-, illetve családterápia, valamint pszichológusi szakvélemény készítése céljából, gyermekvédelmi vonatkozásban az AKE Egyesület szakembereihez, gyermekvédelmi alapellátás igénybe vétele érdekében az SZKTT HSZK Gyermekjóléti Központjához irányították a feleket.

KAPCSOLATÜGYELETI MEGÁLLAPODÁS

Amely létrejött egyrészről (anya neve, állandó lakcím, tartózkodási hely: street, Nelson, Lancashire BB9 9PG England) édesanya

másrészről (apa neve, lakcím), édesapa, és

gyermekük, (gyermek neve, adatai), mint megállapodó felek között a gyermek elhelyezése, gondozása-nevelése, különösen a szülői, anyai kapcsolattartása tárgyában a következők szerint:

1./ Felek megállapodnak abban, hogy (gyermek neve) egyelőre (ideiglenesen) az édesapánál kerül elhelyezésre, életvitelszerűen apánál tartózkodik, gondozását-nevelését az édesapa (apa neve) látja el.

Felek az apánál történő (ideiglenes) gyermekelhelyezésről szóló döntésüknél gyermekük (gyermek neve) ez irányú szándéknyilatkozatát veszik figyelembe.

Amennyiben az édesanya (anya neve) a magyarországi lakhelyen tartózkodik, úgy a gyermek nála is lakhat akarata szerint.

2./ Megállapodó felek megegyeznek a gyermek és az édesanya korlátlan és rugalmas kapcsolattartásában.

Amennyiben az édesanya hazai lakhelyén, itthon tartózkodik, addig (gyermek neve) szándéka szerint, az édesanyjával egyeztetve és az édesapa tudtával meglátogathatja az anyát, tartósabb ideig is az anya felügyelete, gondozása, nevelése alatt lehet.

Felek a korlátlan kapcsolattartásban történő egyezségük megkötésénél irányadó szempontként határozták meg a gyermek mindkét szülővel való együttlétének igényét, a velük való kapcsolat állandó átjárhatóságának szükségességét, valamint (gyermek neve) életviteli, érzelmi, mentális szükségleteinek mindkét szülő részéről történő biztosítását.

Felek megállapodnak abban, hogy a gyermek bármikor értesítheti édesanyját arról az óhajáról, hogy az anya hazajöjjön, amely kívánalomnak az édesanya mindenképpen igyekszik eleget tenni.

3./ Egyezséget kötő felek vállalják, hogy együttműködnek a megfelelő szakemberekkel (pszichológus, családterapeuta) abból a célból, hogy (gyermek neve) családi konfliktusból és a válási helyzetből eredő veszélyeztetettségét megelőzzék, a családi működési zavarokat elhárítsák, és a gyermek egészséges fejlődése és nevelkedése érdekében együttműködjenek. Felek vállalják, hogy személyesen felkeresik a szakembereket vizsgálatok, terápiák és szakvéleményezés céljából, valamint, hogy részt vesznek azokon.

4./ Szülők megállapodnak abban, hogy kéthetente e-mailt váltnak a gyermekről való rendszeres tájékoztatás és információközlés, és a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések megbeszélése céljából.

Az édesapa vállalja, hogy rendszeresen tájékoztatja az édesanyját a gyermek egészségügyi állapotával, tanulmányi előmenetelével összefüggő kérdésekről.

Megállapodó családtagok megegyeznek abban, hogy az édesanya egyrészt kb. 20 sor terjedelmű üzenetváltással tartja a kapcsolatot a gyermekkel, amelyet (gyermek neve) fogadó készen elolvas és válaszol az anyának. Felek mindemellett megállapodnak abban, hogy mind informatikai- INTERNET formákon, mind

telefonon keresztül tarthatják a kapcsolatot hétköznaponként meghatározott időpontban fél 8-8.30-ig kb. 5-10 perc időtartamban, - hétvégén ettől bővebben.

5./ Megállapodó felek megegyeznek a gyermek külföldre vitelében akképpen, hogy (gyermek neve) évente több alkalommal is kiutazhat az édesanyjához külföldre, objektív kötöttségektől eltekintve jelenlegi szándéka szerint 2 hétre úgy, hogy ilyenkor (gyermek neve) pár naponta önmagáról szóló értesítéssel jelentkezik, az édesanya pedig tájékoztatással látja el az apát. A gyermek külföldre (anyához) történő kimenetele esetén egyezséget kötő családtagok mindig pontosan meghatározzák a Magyarországra való hazatérés időpontját, és vállalják annak betartását.

Felek megállapodnak abban, hogy (gyermek neve) előre láthatólag 2009 májusában megy ki külföldre az édesanyához.

6.1 Felek egyezséget kötnek a gyermek gondozása-nevelése vonatkozásában a következők szerint:

- az édesapa folyamatosan gondoskodik (gyermek neve) felügyeletéről és megfelelő neveléséről /amennyiben a gyermek az anyánál van, ezt is ugyanúgy vállalja/,
- szerdai napokon (gyermek neve) az iskola után a nagypapához megy, és aznap ott alszik,
- az édesapa szükség esetén bevonja a családtagokat gyermeke felügyeletébe,
- az apa vállalja, hogy a családi munkamegosztás szerint főz gyermekének,
- az édesanyának bármikor van lehetősége ajándékot, illetve bármely szükséges leti cikket küldeni gyermekének,
- az édesanya havonta 100 font összegű tartásdíjat küld a gyermek gondozására-nevelésére, ezen kívül rendkívüli költségek viselését is vállalja; ha arra szükség van és csak mindig külön megegyezéssel,
- az édesapa és (gyermek neve) vállalják, hogy (gyermek neve) korrepetálásokra járásának kötelezettségét betartják (egyelőre fizika, kémia tantárgyakból),
- apa és a gyermek vállalják, hogy (gyermek neve) megfelelő baráti társasággal tartja a kapcsolatot, amely nem veszélyezteti a gyermek érzelmi, értelmi és fizikai fejlődését, és e témában figyelembe veszik az édesanya állásfoglalását úgy, hogy (gyermek neve) bizalommal kérheti az anya véleményét,
- a gyermek és az édesapa hétköznap, elfoglaltsági időn kívül, együtt van, hétvégén meglátogatják a rokonokat,
- édesanyával együtt töltött időben az anya és Noémi közös programigényüknek megfelelően lehetőség szerint sportolnak, tekéznak, (gyermek neve) röplabdázik, strandolnak, múzeumot látogatnak, színházba, moziba mennek egyéb elfoglaltságaik mellett. Az édesanya vállalja, hogy lelkileg is megfelelően felkészül e közös együttlétekre és a kapcsolattartáskor is értő és nyugodt hangnemben beszélnek egymással, egymás lelki egyensúlyára odafigyelve,
- szülők vállalják, hogy egymással korrekt tárgyalásokkal, normál hangnemben informálódnak és egyeztetnek, és amennyiben szükségét látják, mediátorok közreműködését kérik vitás kérdéseik rendezése érdekében.

7.1 Felek jelen megállapodásukat 6 hónap ideiglenes időtartamra kötik, amelyben egyebeket rögzíteni nem kívánnak, és mint akaratukkal mindenben megegyezőt jóváhagyólag aláírják.

Szeged, 2009. hó, nap

anya neve	mediátor neve	apa neve	mediátor neve	gyermek neve
-----------	---------------	----------	---------------	--------------

A kapcsolatügyi leti tapasztalatokról a bíróság kérésére a kapcsolatügyi leti mediátorok készítettek összefoglaló jelentést. E szerint a megállapodás megkötését követően csak az édesanya vette fel többször is a kapcsolatot a mediátorokkal és a szakemberekkel. Az édesapa és a gyermek nem kereste a mediátorokat. Az édesanya aggódott a gyermek életvezetése, vizsgálatra való elvitele, terápián történő részvétele és a korrepetálások betartása miatt, mivel tudomása szerint azok nem realizálódtak azonnal és megfelelően a Gyermekjóléti Központ családgondozójával való megbeszélések alapján. A szakemberektől származó információk szerint az édesapa nem jelentkezett, az anya elmondása szerint a pszichológussal sem tartotta a kapcsolatot, a gyermek együttműködése sem volt megfelelő. Az anya sérelmezte, hogy a gyermekével való kapcsolattartások sem a megállapodásban foglaltak szerint történnek. Lévén, hogy az édesapa nem járult hozzá új lakhelyük/lakcímük közléséhez, és a szakembereknél sem jelentkeztek, további információk nem álltak a mediátorok rendelkezésére a családról. A gyermek iskolájából veszélyeztetettségi jelzés nem érkezett a Gyermekjóléti Központ családgondozójához, az alapellátás önkéntes igénybe vétele sem

valósult meg, így a prevenció gyermekvédelem nem működött.

A mediátorok tapasztalatai a megállapodás megkötésével és a szülői magatartásokkal kapcsolatban az alábbiak szerint összegezhetők:

A kapcsolatügyleti megállapodásból kitűnik az a tárgyalási vezérvonal, hogy a szülők igyekeztek elsősorban a gyermek akaratát és óhaját tiszteletben tartani mind az ideiglenes elhelyezés, mind a kapcsolattartás szempontjából. A gyermek kérése volt, hogy az édesapjánál kíván egyelőre maradni, de a külföldön élő/dolgozó édesanyjával kész volt a kapcsolattartásra. Az édesapa képes a gyermeki szükségleteit, gondozását-nevelését megfelelően ellátni, érzelmileg jól kijön a gyermekkel. A családi működési zavarok a szülők nevelési elveinek, módszereinek, kontrollképességüknek a különbözőségére vezethetők vissza. Az édesapa kiegyensúlyozottabbnak tűnt az édesanyánál, de nevelési attitűdje kevésbé átgondolt és körültekintő, mint az anyáé. Az anya, annak ellenére, hogy erőteljesen aggódó, érzelmi sérelmeit nehezen feldolgozó személyiségű, szilárd nevelési stílust képvisel. A tárgyalás folyamán a gyermektől való érzelmi eltávolodásának megakadályozása, a nevelésben való részvételi igénye miatt a kapcsolattartás többszintű kiépítését, ennek konkrét technikai megoldásait igényelte. Szerette volna szülői kontroll funkcióját megőrizni, ezért a nevelési kérdésekben való egyeztetések szükségességére mutatott rá. Az apa „egységfront” politikát tartott fenn a gyermekével. Lazább és kevésbé megszorító nevelési elveket vallott, magatartása háttérben az állt, hogy biztonságérzetét nem veszélyeztette semmi, a gyermek saját környezetében való elhelyezésénél a kényelemérzet, a nyugalom, a megszokások biztonságának érzetét kívánta közvetíteni. Amennyiben a gyermek nem tart ilyen körülmények között viszonylag fokozottan aktív és folyamatos kapcsolatot az anyával, az személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolhatja, mert az anyakép/női minta statikus marad, s perspektíva hiányában a női/anyai motiváció hiányozni fog a személyiségének kibontakoztatásánál. Ahhoz, hogy az aktív kapcsolattartás megvalósuljon, az édesanyának fegyelmezetten kell viselkednie, együttműködnök, elfogadóbbnak kell lennie, tapasztalnia kell, hogy a nevelésben való aktív részvételének jogi és technikai garanciái megvalósulnak, ennek hiánya ugyanis akadályozza, hogy gyermekével meleg, kiegyensúlyozott érzelmi kapcsolata legyen. A nevelésben való aktív részvétel jogi garanciáját jelentheti a közös szülői felügyelet fennmaradása a gyermek elhelyezését követően.

A bíróság számára az eset az alábbi információkat hordozza a jövőbeni döntés meghozatalához:

Az édesapa elfogadó, kiszámítható, toleráns nevelési atmoszférát teremt a gyermek számára, amely a gyermek érzelmeinek is megfelel. Az édesanya, a gyermek elvesztése feletti aggódása miatt érzelmileg labilisabb jelenleg, de szilárd nevelési elvei motiválóbb hatásúak, garantálhatják a jövőben a gyermek feladatvállalási felelősségének, az elvárásokhoz való alkalmazkodásnak a fejlődését. A kapcsolatügyleti tapasztalatok szerint az apánál történő elhelyezés esetén nem biztos, hogy az apa önként biztosítja az anyai kapcsolattartást, így nagyon precíz, a lehetőségekhez képest aktív kapcsolattartásra lehetőséget adó láthatási ritmust kell szabályozni. Nyomatékosítani kell a gyermeket gondozó szülőben, hogy a kapcsolattartások akadályozása, a látogató szülővel való együttműködés hiánya súlyosan felróható magatartás, a gyermek hosszabb távú érdekeivel ellentétes, s alapot adhat a gyermekelhelyezés megváltoztatására. A közös szülői felügyelet alternatíváját is ajánlani kell a szülők részére a peres tárgyalások során.

B./ Polgári-kártérítési peres ügy

A fiatalkorú alperesek a Magyar Állam tulajdonában álló, a Szegedi Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (ATIKÖVIZIG) felperes kezelésében lévő Árvízi

Emlékmű menti árvízvédelmi töltés partfalát graffitikkal festették össze. Az eredeti állapot helyreállításával okozott kár kb. 50.000,-Ft-ot tett ki. A felperes egyetemlegesen kérte kötelezni az alpereseket 50.000,- Ft és perköltség megfizetésére kártérítés címén. A fiatalok alpereseket törvényes képviselőik (szüleik) képviselték a perben. Az eljáró bíró az idézéssel egyidejűleg általános és ügyspecifikus írásbeli tájékoztatót küldött a felek részére a bírósági eljárás keretében igénybe vehető mediációs eljárásról. A felek az első tárgyaláson a bíró szóbeli tájékoztatását követően jelezték, hogy igénybe kívánják venni jogvitájuk rendezése érdekében a mediációs eljárást. A felperes úgy nyilatkozott, hogy nem célja a gyermekek büntetése, az alperesek pedig azt mondták, hogy bármit megtennének, csak ne kelljen a szüleiknek fizetni. Egyúttal közösen kérték az eljárás szünetelésének megállapítását. A tárgyaláson a bíró időpontot ajánlott a felek részére a mediációs ügyeleten való megjelenésre. A felek az ügyeleti időpontban megjelentek, s a szülők bevonásával a felek között megállapodás jött létre. A mediációs megállapodásban foglaltakat mindkét fél önként teljesítette, s ezt követően közösen kérték a per megszüntetését. A bíróság a pert megszüntette.

MEDIÁCIÓS MEGÁLLAPODÁS

Amely létrejött egyrészről az...cég neve.../képv ...képv neve..., eljáró ...név dr.... (...cég címe...), továbbiakban károsult,

Másrészről név...(...adatai...)

név...(...adatai...)

név...(...adatai...)és képviselőjében eljáró ...név...(...adatai...)

név...(...adatai...)és képviselőjében eljáró ...név...(...adatai...)továbbiakban károkozók,

mint megállapodó felek között az alábbiak szerint:

1./ Felek megállapodnak abban, hogy a Károkozók által a Károsult hátrányára rongálással (graffitivel befestett objektumfelület) okozott 17.900,- ft ténylegesen felmerült és 30.000,- ft helyreállítási költségből származó, összesen 50000 Ft, azaz ötvenezer forint kárt a Károkozók megtérítik akként, hogy a Károsult vagyonkezelésében lévő objektum károkozás előtti állapotának helyreállítják.

2./ Felek megállapodnak abban, hogy Károkozók lepucolják az általuk firkált felületet, amellyel a megrongált objektum rongálás előtti minőségi állapotát helyreállítják.

3./ Felek megegyeznek abban, hogy a helyreállítást és annak ellenőrzését IV ütemben hajtják végre:

I. ütem: Károkozók a sérült objektumfelület próbapucolását végzik el,

II. ütem: Károsult által megbízott szakértő ellenőrzi a próbapucolás szakszerűségét, és minőségi garanciáját a kárelhárítás eredményessége érdekében,

III. ütem: Károkozók teljesen lepucolják a szóban forgó megrongálódott tárgyi felületet

IV. ütem: Károsult által megbízott szakértő ellenőrzi a kárelhárítás eredményességét, meggyőződik a teljes felületpucolás károkozás előtti, állag-visszaállító minőségéről, és megvalósulás esetén azt jóváhagyva jegyzőkönyvben rögzíti a kár sikeres elhárítását, az objektum állapotának helyreállítását.

A jegyzőkönyvet, az abban rögzített tények kölcsönös jóváhagyásával a Károsult és a Károkozók egyaránt aláírják. A kárelhárítás eredményességét tartalmazó jegyzőkönyv Károsult és Károkozók együttes aláírásával felek elismerik, hogy egymással szemben továbbiakban semmilyen követeléssel nem élnek, és Károsult eláll az általa követelt kártérítés teljes összegének mindennemű kikényszerítésétől (elismeri a károkozás összecszerülésének értelmében annak kárelhárítással történt kiváltását). Felek az elkészült jegyzőkönyv azonos tartalmú, egy-egy példányát megkapják.

4./ Felek a kárelhárítás időbeli ütemezésében a következőképpen állapodnak meg:

I.-II.: Próbapucolás 2009.március 16-án, és a próbapucolás szakértői ellenőrzése aznap 10 órakor történik.

III.-IV.: Kárfelület helyreállítása a teljes lepucolás végrehajtásával és annak Károsult által megbízott szakértői jóváhagyása 2009.március 17-én történik.

Felek jelen egyezségükben feltétlen beleegyezésüket adják, hogy elháríthatatlan akadály esetén ezen időpontok vonatkozásában megállapodásukat módosítják.

Felek jelen megállapodásban egyebeket rögzíteni nem kívánnak, és fentieket, mint akaratukkal mindenben megegyezőt jóváhagyólag aláírják.

Szeged,

károsult neve

Igazgató /képviselőjében név...dr.

...név...

...név...

...név...

...név...

...név...

(károkozók nevei)

mediátor neve

mediátor neve